

Bærekraftsrapport

Orkland kommune

2024

ORKLAND
KOMMUNE

Foto: Nils Christian Raastad

Innholdsfortegnelse

1. Introduksjon

Om denne rapporten

Hva menes med bærekraft?

Oversikt over innhold og metodikk

2. Orkland kommune

Om kommunen

Arbeid med bærekraft

Suksesshistorie

3. Hvordan kommunen møter FNs bærekraftsmål

4. Kartlegging av materialer

5. Innbyggerundersøkelsen

6. Nasjonale og regionale rammer for å arbeide med bærekraft

Nasjonale forventninger og oversikt regionale planer

Rød tråd i plan og styringssystem

Oversikt tilskudd og virkemidler

Oversikt kunnskapsgrunnlag

1

Introduksjon

- Om denne rapporten
- Hva menes med bærekraft?
- Oversikt over innhold og metodikk

Om denne rapporten

I arbeidet med FNs bærekraftsmål peker regjeringen på kommunene som en av de viktigste aktørene i arbeidet for å nå bærekraftsmålene. Så langt har det ikke blitt etablert felles standarder for hvordan kommunene og fylkene bør organisere arbeidet med bærekraftsmålene, i tillegg til at vurdering av måloppnåelse er utfordrende uten et felles måle- og rapporteringsverktøy.

Felles bærekraftsnettverk i Trøndelag

For å styrke arbeidet med bærekraftsmålene i kommunene i Trøndelag, har fylket invitert kommunene til å bli med i et bærekraftsnettverk. Mange kommuner i Trøndelag er med i det regionale bærekraftsnettverket, som skal bidra til kunnskaps- og erfaringsutveksling.

Rapporten skal gi et overblikk over nåsituasjonen i kommunen

Bærekraftsnettverket ønsket å få utarbeidet en rapport som gir kommunene et kunnskapsgrunnlag for å vurdere kommunens status innen FNs bærekraftsmål. Et godt kunnskapsgrunnlag er en forutsetning for å vite hvor man står, og hvilket utviklingsbehov man har.

Kunnskapsgrunnlaget skal gi en oversikt over hvordan kommunen ligger an med bærekraftsarbeidet, basert på etablerte måleindikatorer innen FNs bærekraftsmål. Kunnskap kan gjøre det lettere for innbyggere, næringsliv, organisasjoner og akademisk å bidra til bærekraftig utvikling. Det tas forbehold om at rapporten ikke gir en fasit på resultater innen bærekraft, men en status for kommunen basert på valgte indikatorer med offentlige tilgjengelige data. Indikatorene bør sees i sammenheng med hverandre, og må ikke stå for seg selv.

Rapporten er utarbeidet av PricewaterhouseCoopers (PwC) som har vært ansvarlig for planlegging av rapporten, datainnsamling og fremstilling av funn.

Hva menes med bærekraft?

Brundtland-kommisjonen introduserte begrepet bærekraftig utvikling i FN-rapporten «Vår felles fremtid» i 1987. Rapporten definerte begrepet bærekraft som “en utvikling som imøtekommer dagens behov uten å ødelegge mulighetene for at kommende generasjoner skal få dekket sine behov”¹. Bærekraft handler om balanse mellom økonomisk fremgang, sosial rettferdighet og miljøbeskyttelse, samt å sikre en fremtid som tar hensyn til både dagens og fremtidige generasjoners behov. Bærekraft er en utvikling som tilfredsstiller dagens behov uten å ødelegge fremtidige generasjoners mulighet til å tilfredsstille sine behov².

I 2015 ble *Agenda 2030* med 17 bærekraftsmål vedtatt av FNs generalforsamling. Agenda 2030 er verdens handlingsplan for å oppnå en bærekraftig utvikling, og utgjør det politiske hovedsporet for å ta tak i vår tids største nasjonale og globale utfordringer. De 17 målene inkluderer 169 delmål som sier noe om hvilke områder som er særlig viktige, som å utrydde fattigdom og sult, sikre god helse og utdanning til alle, redusere ulikhet i verden og stanse klimaendringene. Agenda 2030 slår fast at det er et felles ansvar å styre utviklingen på en bærekraftig måte. For å nå bærekraftsmålene kreves det en felles innsats fra både myndigheter, sivilsamfunn, privat sektor og academia i alle land³.

1] World Commission on Environment and Development (WCED) (1987) Our Common Future

2] Store Norske Leksikon (2023), Bærekraftig utvikling

3] Regjeringen (2021) Stortingsmelding nr. 40 (2020-2021): Mål med mening

Oversikt over innhold og metodikk

Denne rapporten skal gi en oversikt og en ståstedsanalyse av arbeidet med bærekraft i kommunen. Rapporten er bygd opp og strukturert rundt FNs bærekraftsmål. Dette gir en etablert ramme for å arbeide med bærekraft og sikrer at rapporten hensyntar de ulike dimensjonene ved bærekraft. Rapporten har brukt en kombinasjon av kvantitative og kvalitative metoder og skal belyse:

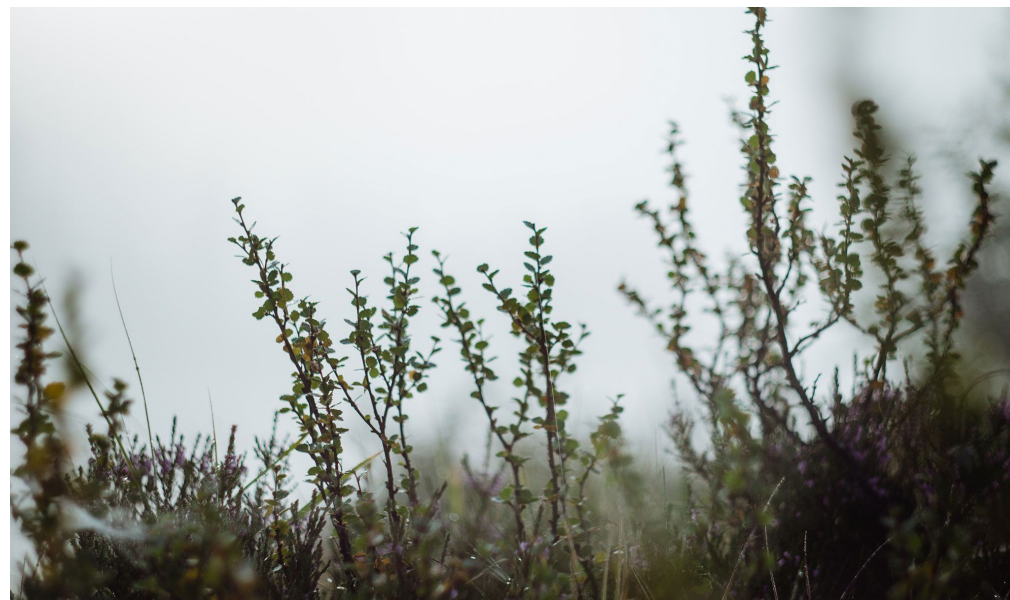
Om kommunen og arbeid med bærekraft: Kapittel 2 gir et øyeblikksbilde av kommunen, gjennom *kommunen i tall*. Videre beskrives kommunens organisering og arbeid med bærekraft, basert på intervjuer og gjennomgang av dokumentasjon. Næringslivets innsats innen bærekraft beskrives også. I kapitlet presenteres det en suksesshistorie fra kommunen knyttet til bærekraft.

Ståstedsanalyse: Data for ulike indikatorer knyttet til FNs bærekraftsmål er samlet inn fra offisielle kilder slik som SSB, Miljødirektoratet og DSB. Ståstedsanalysen gir et oversiktsbilde av kommunens prestasjoner innen ulike bærekraftsindikatorer i forhold til hele fylket. Disse dataene er samlet og analysert, og presenteres i kapittel 3.

Kartlegging av materialer: Kartleggingen har som formål å øke forståelsen av materialstrømmene i kommunen. Målet er å identifisere potensial for effektivisering som kan bidra til økt sirkularitet i bruk av materialer. Analysen tar for seg områdene vann og avløp, avfall og byggeråstoff. Resultatene presenteres i kapittel 4.

Innbyggerundersøkelse: Respons Analyse har gjennomført en innbyggerundersøkelse om bærekraft blant innbyggerne i Trøndelag, på oppdrag fra Trøndelag fylkeskommune. I kapittel 5 presenteres utvalgte svar fra undersøkelsen.

Nasjonale og regionale rammer for å arbeide med bærekraft: Kapittel 6 oppsummerer hvilke forventninger man har nasjonalt til bærekraftsarbeidet, en oversikt over regionale planer og strategier, og hvordan dette henger sammen med styringssystemet. Kapitlet viser også til et bibliotek med oversikt over tilskudd og virkemidler mht. bærekraft. Her vil det være endringer år for år utfra hva ulike aktører/myndigheter har som fokusområder. Oversikten er ikke uttømmende. I tillegg presenteres en oversikt over relevante kunnskapsgrunnlag.

2

Orkland kommune

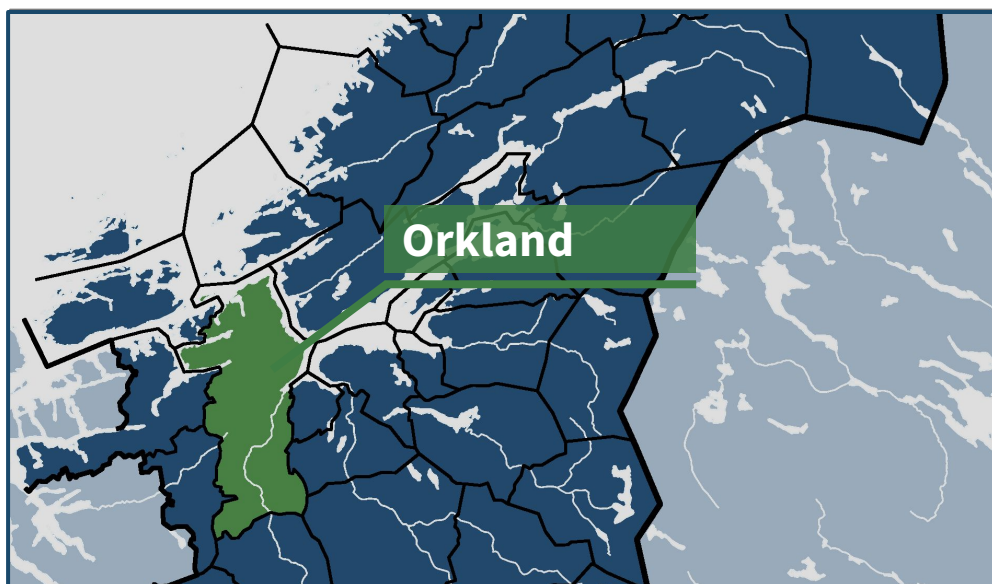
- Om kommunen
- Arbeid med bærekraft
- Suksesshistorie fra kommunen

Orkland kommune i tall

Orkland kommune ligger sør-vest i Trøndelag, sør for Trondheimsfjorden, og er den femte største kommunen i fylket. Kommunen er et resultat av at Orkdal, Meldal, Agdenes og deler av Snillfjord kommune ble slått sammen 1. januar 2020.

De fleste innbyggerne bor i kommunesenteret Orkanger og Fannrem. Orkanger fikk bystatus i 2014 og har industriområder, sykehuset, og kjøpesenter. I tillegg består kommunen av grender som Vormstad, Svorkmo, Storås, Meldal, Løkken, Å, Råbygda, Krokstadøra, Lensvik, Selva og Mølnbukt.

Kommunen er et industriknutepunkt i regionen og har i dag flere markedsledende bedrifter innen et bredt næringspekter. Smelteverk, offshore, mekanisk industri, treindustri og høyteknologisk elektronikk dominerer. I tillegg har store aktører innen næringsmiddelindustrien etablert seg de siste årene. Havbruksnæringen er også i vekst. Landbruket har også en sentral betydning i kommunen, med både store og småskala produsenter.

18 736

Innbyggere (2. kvartal 2023)

18 967

Innbyggere, forventet utvikling i 2030

101 143 kroner

Kommunale driftsutgifter per innbygger (2022)

10

Innbyggere per km²
Befolkningstetthet 2022

2517

Pendling ut av
kommunen (2022)

2270

Pendling inn til
kommunen (2022)

Kommunens arbeid med bærekraft

Organisering

Hovedansvaret for bærekraft ligger hos kommunalsjef for samfunn, som sitter i kommunedirektørens strategiske ledergruppe.

Planer

FNs bærekraftsmål har fungert som en overordnet ramme for arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og de kobles til kommunens verdier (modig, klok og nær).

Prioriteringer

Det er tre hovedmål i kommuneplanens samfunnsdel, disse har en rekke delmål og under disse strategier som kobles mot bærekraftsmålene.

1. Modige Orkland: Orkland skal være modig og arbeide målrettet med innovasjon, næringsutvikling og digitalisering for å møte fremtidas utfordringer. Samtidig skal kommunen og lokalsamfunnene motvirke konsekvensene av klimaendringer og stille seg i front for lavutslippssamfunnet (under dette er det delmål og strategier som kobles mot bærekraftsmål 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17)
2. Klokke Orkland: Orkland skal være klok og se motstridende interesser og legge til rette for samarbeid og dialog. Målet er å være tilgjengelig trygt, mangfoldig og aktivt samfunn (under dette er det delmål og strategier som kobles mot bærekraftsmål 1, 3, 4, 5, 8, 9, 11, 17)
3. Nære Orkland: Orkland skal være nær og arbeide for gode menneskemøter, møte individuelle behov og ta hele Orkland i bruk (under dette er det delmål og strategier som kobles mot bærekraftsmål 3, 4, 5, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17)

Samarbeid mot ungt utenforskap

I 2022 satte kommunen i gang en flerårig programsatsing mot utenforskap for å målrette innsatsen. Programmet skal hjelpe barn og unge til å bli mer robuste, og få flere gjennom utdanning og i arbeid. Bakgrunnen er sosiale utfordringer i kommunen. Dette gjenspeiles også i indikatorer på sosiale bærekraftsmål i kap. 3, som for eksempel tall på innbyggere som står utenfor arbeid, fattigdom og andel av befolkningen som er på uføretrygd.

Thamsklyngen har som mål å ta industrien i Orkland gjennom det grønne skiftet

Orkanger og området Grønøra er et viktig industriområde i Trøndelag. Thamsklyngen er oppkalt etter Christian Thams som var med å bygge opp industrien på Orkanger på slutten av 1800-, og begynnelsen av 1900 tallet.

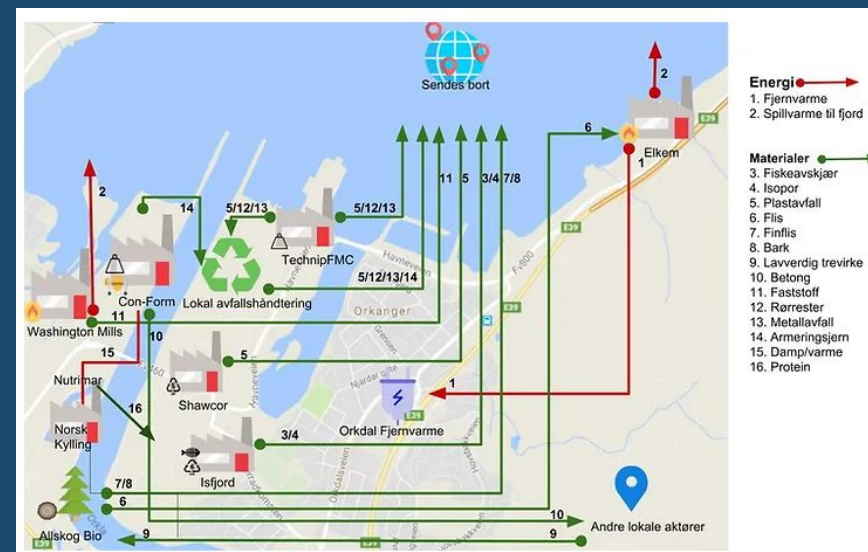
Thamsklyngen er en tverrfaglig industriklynge. Klyngen består av aktører innen næringsmiddel, offshore, prosess og elektronikk, samt gründere og forsknings- og utdanningsaktører. **Formålet med klyngesamarbeidet er å bidra til bærekraftig verdiskaping med lavere utslipp, økt energieffektivitet og høyere grad av sirkularitet.** Dette skal gjøres gjennom å fremme innovasjon, samarbeid og kommersialisering, hvor klyngen skal tilrettelegge for samspill på tvers av bransjens ulike verdikjeder.

På hjemmesiden til gruppen står det at klyngesamarbeidet også skal:

- Gi medlemmene ideer og impulser til innovasjon gjennom samspill og samarbeid
- Øke verdiskapingen og lønnsomheten hos medlemmene via nye forretningsmodeller
- Tiltrekke seg investeringer og nyetableringer i regionen
- Øke strategisk forståelse av sirkulær økonomi

Klyngen har flere prosjekter og samarbeidsgrupper og har blant annet fått støtte fra Enova på å gjøre en konseptutredning for innovative energi og klimaløsninger. Klyngen har også samarbeidsprosjekter som "Team performance" som skal styrke medarbeiderdrevet innovasjon.

Deltakere i klyngen inkluderer blant annet Trønderenergi Kraft, Norsk Kylling, Elkem, El-Watch, Elinor Batteries, Norgesfor Orkla, Mardahl Industri, Nutrimar, Orkla Stålkonsult, Orkla Sparebank, Orkland Energi Holding, Tensio, Wacker Chemicals og Washington Mills.

Konseptutredning for innovative energiløsninger: Thamsklyngen har fått støtte fra Enova for å gjennomføre en konseptutredning for innovative energi og klimaløsninger i Orkland. Formålet er å finne løsninger som bidrar til å etablere nye forretningsmodeller innenfor biogass, nettkapasitet, dampvarme, energistasjon og fornybar energi.

Suksesshistorie fra kommunen | Fra varmtvann rett i sjøen til byutvikling, velvære og arbeidsplasser

Bakgrunn

En viktig del av omstillingen til et samfunn som skal baseres på fornybar energi, er å utnytte restenergi fra industriproduksjon. På Orkanger finnes et stjerneeksempel på hvordan kraftintensiv industri samarbeider med lokale aktører for å gi bedrifter og innbyggere miljøvennlig energi. Spillvarme fra Elkem Thamshavns produksjon av silisium blir til miljøvennlig energi. Alternativt ville det oppvarmede vannet havnet i sjøen – til ingen nytte.

Tiltak

I tillegg til at Elkem Thamshavn selv gjenvinner 30 prosent av spillvarmen som elektrisitet til egen virksomhet, er det i dag også tre øvrige aktører som utnytter denne miljøvennlige energikilden til ulike formål på Orkanger:

1. Via Orkland Energis fjernvarmenett blir varmen en del av en sirkulærøkonomi. Et biprodukt fra en bedrift inngår som en ressurs for en annen bedrift, som kan omsette dette i kommersiell drift. I dette tilfellet til næringsliv, offentlige bygg og større boligkomplekser.
2. Det er etablert egen rørledning fra Elkem Thamshavn til Idrettsparken på Orkanger, der spillvarme benyttes til å holde kunstgressbaner is- og snøfrie gjennom vinterhalvåret.
3. Da Orkland kommune åpnet Folkehelsesenteret i 2020, med publikumssuksessen Orklandbadet, utgjør spillvarmen fra Elkem Thamshavn en betydelig del av energien som benyttes til oppvarming av badevann og lokaler. Bygget framstår som svært energieffektivt basert på rene energikilder.

Organisering

I 2008 startet Orkland Energi Varme arbeidet med å utvikle fjernvarmenettet på Orkanger. Selskapet er eid av Orkland Energi, hvor Orkland kommune er eneeier. Oppvarming av kunstgressbanene er organisert gjennom et eget selskap, Idrettsparken Kunstgress AS (IKAS). Selskapet er eid av Orkanger IF, Orkla FK og Orkland kommune. Folkehelsesenteret er heleid av Orkland kommune.

Suksesskriterier

Fjernvarmen er et viktig konkurransefortrinn for Orkland som næringskommune nummer én i Trøndelag. Ved å utnytte spillvarme unngår vi unødvendig bruk av fossil energi og reduserer behovet for vindmøller og andre kontroversielle naturinngrep. I tillegg til miljøgevinsten er fjernvarme enkelt, vedlikeholdsfritt og konkurransedyktig. Samtidig gir den komfort i form av behagelig varme og godt innneklima for de som oppholder seg i bygningene.

Vi er i ferd med å utvikle småbyen Orkanger ved å benytte miljøvennlig energi til stadig flere formål. Det er fremdeles mye fornybar energi tilgjengelig. Vi arbeider kontinuerlig med å legge til rette for at flere bygg skal få fjernvarme og at nye bedrifter skal velge Orkanger som lokalisering for sin virksomhet.”

Johan Skjølberg, daglig leder i Orkland Energi

Resultat

Fjernvarme

Selskapet forsyner i overkant av 50 kunder med miljøvennlig energi til oppvarming. Høsten 2021 åpnet Norsk Kylling nytt slakteri og foredlingsanlegg på Orkanger. En viktig årsak til det var tilgang til miljøvennlig energi i form av fjernvarme. Selskapet har bygd egen energisentral med kapasitet til å dele fornybar energi med andre industriaktører i nærområdet. I fjæra har de også bygget et sjøvannsinntak som muliggjør bruk av sjøvann til alt av kjøling. Etableringen har gitt kommunen 350 nye arbeidsplasser.

Totalt leverer Orkland Energi og Varme 35 GWh miljøvennlig energi, noe som tilsvarer oppvarming av 2 000 eneboliger. Skulle dette vært erstattet med andre energikilder, ville det tilsvart fire vindmøller av størrelse med de som er etablert på Fosen, eller 300 tankbiler med gass årlig. Orkdal sjukehus kastet ut sitt gamle oljefyringsanlegg og benytter fjernvarme som oppvarmingskilde. To ansatte drifter Orkland Energi Varme. Fra å utgjøre en ubetydelig inntektskilde for Orkland Energi, står underselskapet i dag for omtrent halvparten av omsetningen.

Kunstgressbaner

Snø- og isfrie kunstgressbaner sikrer gode treningsforhold også i den kalde årstid. Det gir lokale lag og unge fotballspillere unike muligheter. I tillegg gir det Orkanger attraktivitet og bidrar til godt omdømme som idrettsby.

Folkehelsesenteret og Orklandbadet

Ren energi til konkurransedyktige priser gagnar ikke bare miljøet. Det bidrar også til behagelig varme og godt innelima i kommunens nye stolthet. I tillegg holder det driftskostnadene nede og dermed billettprisene i badeanlegget på et nivå som gjør at svært mange kan benytte seg av tilbudet. Ikke mange kommuner i Norge kan tilby et anlegg som Orklandbadet, som uten tvil bidrar til god folkehelse. Spillvarmen leveres uten kostnad gjennom en seks kilometer lang separat rørledning til anlegget.

3

Hvordan kommunen møter FNs bærekraftsmål

Ståstedsanalysen skal gi en oversikt over kommunens utvikling innen FNs bærekraftsmål

Ståstedsanalyse

Ståstedsanalysen skal si noe om hvordan kommunen ligger an i bærekraftsarbeidet, og inkluderer en analyse av en rekke indikatorer som kan knyttes opp mot FNs bærekraftsmål. Analysen skal gi en oversikt over kommunens resultater og utvikling innen hver indikator.

Hva menes med indikatorer?

En indikator er statistikk eller data som brukes for å få forståelse av en tilstand eller en utvikling på et område. Bærekraft er omfattende og komplisert. For å si noe om bærekraft er det viktig å se på utvikling over tid, samt sammenligne med utvikling i sammenlignbare områder. I dette tilfellet sammenlignes kommunen med gjennomsnittet til Trøndelag fylke.

Hvordan måle bærekraft?

Analysen er basert på etablerte indikatorer innen FNs bærekraftsmål. Utvalget av indikatorer har tatt utgangspunkt i anerkjente indikatorer som anbefales for å måle bærekraft, blant annet FNs indikatorsett, EU håndbok "Voluntary Local Review", Mål med mening, KS/SSB taksonomi og United 4 Smart Sustainable Cities. I samarbeid med Trøndelag fylkeskommune er det valgt ut et indikatorsett basert på hvor det finnes god tilgjengelig statistikk for de ulike delmålene. Til sammen har det blitt samlet inn og sammenstilt 71 indikatorer.

Offentlig tilgjengelige data

For å sikre konsistens og høy grad av gjenbrukbarhet er offentlig tilgjengelig informasjon lagt til grunn i analysene. Dette gir et godt sammenligningsgrunnlag på tvers av kommunene i rapportserien. I sammenslåtte kommuner har man tatt utgangspunkt i data fra opprinnelige kommuner og sammenstilt, og evt gjort forutsetninger. Det samme gjelder for data før fylkessammenslåingen. Noen kommuner mangler data på enkelte indikatorer som følge av manglende tallgrunnlag i databasen til kildene (eks. SSB). Dette kan være på grunn av manglende innrapporterte data eller anonymiserte data.

Det tas forbehold om at rapporten ikke gir en fasit på resultater innen bærekraft, men en status for kommunen basert på valgte indikatorer med offentlige tilgjengelige data. Indikatorene bør sees i sammenheng med hverandre, og må ikke stå for seg selv.

71 indikatorer som måler kommunens ståsted innen FNs bærekraftsmål

- Andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt
- Andel personer i husholdninger med vedv. lavinntekt
- Andel barn i husholdninger med vedv. lavinntekt
- (Andel mottakere av stønad til livsopphold)
- Inntektsulikhet - GINI

- Andel barn med grunnleggende kompetanse - lesing
- Andel barn med grunnleggende kompetanse - regning
- Andel personer utenfor arbeid, utdanning og arb. tiltak
- Andel personer som kun har gjennomført grunnskole
- Andel elever som fullfører videregående opplæring
- Andel barnehageansatte med pedagogisk utdannelse
- Andel barn som oppgir at de trives på skolen

- Nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger per innbygger
- Energibruk per m² eid areal i kommunale formålsbygg

- Sysselsettingsandel for menn og kvinner
- Uføretrygdeandel
- Andel som har fullført VGS og høyere utdanning
- Andel som leier bolig blant alle boforhold

- Utslipp av tonn CO₂-ekvivalenter per innbygger
- Hensyntatt risiko og sårbarhet for alvorlige naturhendelser i kommunal planlegging

- Årlige anmeldelser vold, mishandling og seksuallovbrudd
- Andel barn/unge på tiltak gjennom barnevernet
- Valgdeltakelse kommunevalg

- (Andel voksne kvinner med overvekt og fedme)
- (Andel voksne menn med overvekt og fedme)
- Andel jenter som spiser frokost før første skoletime
- Andel gutter som spiser frokost før første skoletime
- Årlig omdisponert dyrket mark til andre formål enn landbruk

- Andel fedre som tar ut hele fedrekvoten
- Andel kvinnelige ledere
- Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter
- Forskjell i andel sysselsatte med innvandrerbakgrunn
- Andel kvinner i arbeidsstyrken
- Forskjell gjennomsnittlig bruttolønn menn og kvinner
- Andel sysselsatte kvinner som jobber deltid

- Andel av befolkningen som er sysselsatt
- Sysselsettingsbidrag
- Andel sysselsatte som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak
- Sysselsettingsrater for unge og - innvandrere
- Gjennomsnittlig bruttolønn per måned
- Legemeldt sykefravær for lønnstakere

- Andel barn som bor trangt
- Andel befolkning som bor i tettbygde strøk
- Forsørgerbrøk for eldre
- Grønne områder som andel av totalt bebygd areal

- Antall kg avfall innsamlet i ryddeaksjoner
- (Vernet areal til havs)

Det finnes få indikatorer som baserer seg på offentlig tilgjengelig data med god datakvalitet for å måle bærekraftsmål 17. Derfor er ikke dette bærekraftsmålet inkludert i analysen.

- Vaksinasjonsdekning blant 16-åringene (kvinner)
- Andel 65 år og eldre som er influensavaksinert
- Antall dødsfall forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer
- Andel ungdomsskoleelever med mange psykiske plager
- Forskjeller i antall leveår (høy/lav utdanning)
- Antall fastleger per tusen innbyggere

- Andel fornyet kommunalt ledningsnett
- Andel produsert drikkevann som går til spille pga. lekkasje i ledningsnett
- Andel befolkning tilknyttet kommunal avløpstjeneste
- Andel fornyet kommunalt spillvannnett

- Andel befolkning med tilgang til fast bredbånd
- Andel befolkning med tilgang til mobildata
- Andel elbiler av alle personbiler
- Antall ladepunkt for elbiler per 10.000 innbyggere

- Tonn matavfall per årsinnbygger
- Farlig avfall fra husholdningene per årsinnbygger
- Gjenvinningsgrad for husholdning
- Tonn husholdningsavfall per årsinnbygger

- Andel skog av totalt arealbruk
- Endring i ubebygde areal
- Utvikling fysisk nedbygd areal
- Andel vernet areal på land

(...) = mangler data for Orkland kommune

Ståstedsanalysen viser at Orkland kommune er på riktig vei med bærekraftsarbeidet, men har også flere områder med forbedringspotensial

FNs bærekraftsmål har stor innvirkning på norsk politikk – både nasjonalt, regionalt og lokalt. En oppsummering av hvordan kommunen ligger an i forhold til målene vil gi en oversikt over hvor man står, og vil være et godt kunnskapsgrunnlag for vurdering av utviklingsbehov i kommunen. Oppsummeringen av kommunens ståsted innen bærekraftsmålene presenteres over de påfølgende sidene, etterfulgt av en analyse av hver enkelt indikator.

Økning i vedvarende lavinntekt i kommunen

Bærekraftsmål 1 har som mål å utrydde all ekstrem fattigdom og halvere andelen mennesker som lever i relativ fattigdom. Ifølge den internasjonale rapporten om bærekraftsmålene¹ har Norge oppnådd delen av målet som handler om å utrydde ekstrem fattigdom, men har utfordringer med en økende andel relativ fattigdom i landet.

Orkland kommune har hatt en økning i vedvarende lavinntekt, hvor spesielt barn i husholdninger med lavinntekt ligger over snittet i Trøndelag. Andel personer med vedvarende lavinntekt har også økt, men ligger fremdeles under fylkessnittet. Andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt har hatt en nedgang siden 2015, men økte til over snittet i Trøndelag i 2022. Inntektsulikheten har også hatt en økende trend, men kommunen har lavere inntektsulikhet enn snittet i Trøndelag.

Færre fastleger per innbygger enn snittet i Trøndelag

Bærekraftsmål 3 har som mål å sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder. God helse er en forutsetning for menneskers mulighet til å nå sitt fulle potensial og for å bidra til utvikling i samfunnet. Norge har et velutviklet helsesystem, med god helsedekning. Selv om mange rapporterer at de har det godt, er det flere som

har det dårligere enn før. Norge skårer også dårligere på lykkeindeksen enn de andre nordiske landene. Orkland kommune har en økende vaksinasjonsdekning i tiårsperioden, som er i tråd med fylkessnittet. Kommunen har også hatt en nedgang i antall tidlige dødsfall, samt en lavere forskjell i antall leveår mellom personer med høy og lav utdanning enn snittet. Kommunen har ellers hatt en nedgang i antall fastleger per tusen innbygger, og ligger under fylkessnittet.

En generell utfordring med overvekt og fedme

Bærekraftsmål 2 handler om at alle skal ha tilgang på næringsrik og bærekraftig mat, og at ingen skal sulte. Norge har utryddet sult, og matsikkerheten er god. Landets største utfordring er imidlertid økt overvekt og fedme, usunt kosthold og feilernæring blant eldre. I tillegg har 15-21% av barn i Norge overvekt eller fedme. Orkland kommune har

ikke tilgjengelig data på dette, men det er en generell økning i andelen med overvekt i hele fylket. Kommunen har imidlertid en noe lavere andel elever på ungdomstrinnet som spiser frokost før første skoletime sammenlignet med fylkessnittet. På skoler der mange spiser frokost, opplever man mer ro, bedre konsentrasjon og trivsel. En rekke studier viser at frokost som en del av en sunn livsstil, kan påvirke barns helse og velvære.

Flere som oppgir at de trives på skolen enn snittet

Bærekraftsmål 4 handler om å sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle. Inkluderende opplæring av god kvalitet er en av de viktigste byggeklossene for velstand, helse og likeverd i samfunnet. Norge har et godt utdanningssystem, men har mangel på kvalifiserte lærere og barnehageansatte. Orkland

kommune har hatt en økning i andel barn som har oppnådd grunnleggende kompetanse i både lesing og regning, og ligger litt over snittet på kompetanse i lesing. Kommunen har imidlertid flere som kun har grunnskole som høyeste utdanning enn fylkessnittet, samt lavere fullføringsgrad i videregående opplæring, selv om andelen er økende. I Orkland er det imidlertid flere barn som oppgir at de trives på skolen enn i Trøndelag som helhet.

Nedgang i andel kvinner i arbeidsstyrken

Bærekraftsmål 5 har som mål om å oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet. Norge har kommet langt, og har en høy grad av likestilling i samfunnet. Likevel er det fortsatt en vei å gå. Kvinner har gjennomsnittlig lavere lønn enn menn, og i næringslivet er det færre kvinner i lederstillinger og i styrerom. Orkland

kommune har hatt en nedgang i andel kvinner i arbeidsstyrken, og ligger under fylkessnittet det siste året. Andel kvinnelige ledere ligger også under snittet, men har hatt en liten økning fra 2020 til 2021. Videre har kommunen en høyere andel sysselsatte kvinner i deltidsstillinger. Når det gjelder forskjell i gjennomsnittlig lønn mellom menn og kvinner har Orkland i stor grad fulgt snittet i fylket, men har litt lavere lønnsforskjell i 2022 enn fylkessnittet.

Generell økning i energiforbruk i Trøndelag

Bærekraftsmål 7 handler om å sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris. I Norge er alle delmålene i mål nummer 7 så godt som oppnådd ifølge Regjeringen. Det Norge har å jobbe med er å øke energieffektiviteten, og bli flinkere til å spare på strømmen. Strømbehovet i Norge forventes å øke når

industri og transport også elektrifiseres. I Trøndelag har det generelt vært en forbruksøkning av elektrisk kraft per innbygger. Orkland kommune har også hatt en økning i energiforbruk per innbygger, og har generelt hatt et høyere forbruk per innbygger enn fylkessnittet gjennom hele tiårsperioden. Kommunens eget forbruk per kvm kommunale bygg har hatt en nedgang siden 2015, men økte igjen etter 2020. Dette kan trolig skyldes åpningen av Orklandbadet, som er et større badeanlegg.

Lavere tilknytning til kommunal avløpstjeneste

Bærekraftsmål 6 handler om å sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle. Vannkvaliteten i Norge er god, men vi har utfordringer knyttet til forurensning og rensing av avløpsvann. Norge må reparere gamle vannledninger og -nett slik at kvaliteten på drikkevannet holder seg god og rørene ikke lekker. I snitt

lekker 30 prosent av vannet ut før det når forbrukeren. Orkland kommune har hatt en økning i andel fornyet kommunalt ledningsnett og spillvannsnett de siste tre årene, men ligger litt under fylkessnittet. Kommunen har imidlertid en lavere andel drikkevann som går til spille på grunn av lekkasjer, og andelen har også redusert siden 2020. Videre har også andelen av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste gått ned, og ligger under fylkessnittet i 2022.

Høyere andel lønnstakere med legemeldt sykefravær

Bærekraftsmål 8 skal fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle. Norsk arbeidsliv er blant de mest produktive i verden, men må gjøre mer for å hindre at unge mennesker ikke faller ut av skole og næringsliv. I Trøndelag fylke er det flere som er sysselsatt enn gjennomsnittet i landet.

Sysselsettingsgraden i Orkland har variert mellom 66 og 68 prosent, men har vært lavere enn fylkessnittet de siste tre årene. Sysselsettingsbidraget er imidlertid relativt høyt og har økt siden 2013, noe som betyr at færre pendler ut av kommunen for å arbeide. Sysselsettingsraten for unge og innvandrere er også høyere enn fylkessnittet, mens gjennomsnittlig lønn har stort sett fulgt snittet. Lønnstakere med legemeldt sykefravær er imidlertid høyere i Orkland, enn for snittet i Trøndelag.

9 INDUSTRI, INNOVASJON OG INFRASTRUKTUR

Godt tilrettelagt infrastruktur for flere elbiler

Bærekraftsmål 9 handler om å bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon. Infrastruktur er den underliggende strukturen som må være på plass for at et samfunn skal fungere. I Norge er infrastrukturen godt utbygd, og neste steg vil være å gjøre industrien i landet mer bærekraftig. Orkland kommune har

kommet stykke på vei når det gjelder tilrettelegging for en økende elbilandel, hvor kommunen helt siden 2015 har hatt flere ladepunkt per innbygger enn snittet i fylket. Elbilandelen av alle personbiler har også hatt en hyppigere vekst i Orkland, hvor kommunen også her ligger lengre fremme enn fylkessnittet. Når det gjelder infrastruktur for bredbånd, ligger kommunen omtrent på fylkessnittet på andel av befolkningen med tilgang til fast bredbånd og mobildata.

11 BÆREKRAFTIGE BYER OG LOKALSAMFUNN

Økende forsørgerbrøk er en trend i hele Norge

Bærekraftsmål 11 handler om å gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige. I Norge bor rundt 80 prosent av befolkningen i byer og tettsteder, og de fleste har tilgang til vann, veier, tjenester, energi og søppelhåndtering. Orkland kommune har hatt en nedgang i andel barn som bor trangt, og har i tillegg en lavere andel

enn gjennomsnittet i Trøndelag. Videre har kommunen en høyere forsørgerbrøk enn fylkessnittet, noe som betyr at kommunen har færre yrkesaktive per eldre. I likhet med både fylket og landet forøvrig har også forsørgerbrøken økt, og er forventet å øke enda mer de neste ti årene.

10 MINDRE ULIKHET

Høyere uføretrygdeandel enn fylkessnittet

Bærekraftsmål 10 innebærer å redusere ulikhet i og mellom land. I det store bildet har Norge generelt små lønnsforskjeller, og Norge scorer høyt når det gjelder likestilling. Likevel har forskjellene mellom fattig og rik økt siden 1980. Hoveddriveren til økte forskjeller er inntektsutviklingen blant de rikeste. Orkland kommune ligger litt under fylkessnittet

når det gjelder sysselsettingsandel for både menn og kvinner, men andelen for kvinner ligger lengst bak snitt. Videre har kommunen en økende uføretrygdeandel, hvor andelen også er høyere enn fylkessnittet. Både Orkland kommune og fylkessnittet er også høyere enn andelen i landet forøvrig, som lå på 10 prosent i 2022. I tillegg har kommunen en lavere andel som har fullført videregående skole og høyere utdanning enn snittet, selv om andelen er økende i tiårsperioden.

12 ANSVARLIG FORBRUK OG PRODUKSJON

Lavere gjenvinningsgrad enn snittet i Trøndelag

Bærekraftsmål 12 handler om å sikre bærekraftig forbruk og produksjon, som innebærer å gjøre mer med mindre ressurser. Norge er relativt gode på gjenvinning av avfall, men er også ett av landene med verdens høyeste forbruk per innbygger. Norge henger generelt etter i omstillingen til en såkalt sirkulær økonomi, der ressurser og produkter

repareres, gjenbrukes og resirkuleres. Orkland kommune har jevnt over hatt en større mengde av både husholdningsavfall og farlig avfall per innbygger enn fylkessnittet siden 2015. Kommunen har videre en lavere gjenvinningsgrad enn snittet i fylket, selv om gjenvinningsgraden har økt siden 2015.

Høyere klimagassutslipp per innbygger enn snittet

Bærekraftsmål 13 har som mål å stoppe klimaendringene. Dette innebærer å handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Norge har så langt gjort flere tiltak for å bekjempe klimaendringene, slik som å øke CO₂-avgiften og redusere kostnaden for klimavennlige alternativer. Blant annet gjennom bruk og

kjøp av elbiler, og innen resirkulering. Norge er imidlertid en betydelig eksportør av olje og gass, noe som betyr at vi er en mye større bidragsyter til klimaendringene enn våre nasjonale utslipp skulle tilsi. Generelt har Trøndelag fylke i snitt et høyere klimagassutslipp enn landssnittet. Klimagassutslippet per innbygger i Orkland kommune har holdt seg relativt stabilt siden 2013, men kommunen har et høyere klimagassutslipp per innbygger enn snittet i Trøndelag.

Nedgang i andel vernet areal på land

Bærekraftsmål 15 innebærer å beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold. I Norge har man et omfattende regelverk for bærekraftig bruk og bevaring av naturen. Norge ligger ikke an til å nå

bærekraftsmålene om gjenoppretting av tapt natur, og er heller ikke på vei til å kunne nå disse delmålene. Vi er også langt unna å oppfylle målet som er satt for beskyttelse og verning av økosystemer. Orkland har en høy andel skog av totalt arealbruk, men mindre vernet areal av totalt landareal, sammenlignet med snittet i fylket. Andel vernet areal har også hatt en reduksjon etter sammenslåingen i 2020. Både ubebygget areal og fysisk nedbygget areal har også økt i samme periode.

Mer innsamlet avfall i ryddeaksjoner det siste året

Bærekraftsmål 14 handler om å bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling. Norge har utviklet en reguleringsplan for Barentshavet, Norskehavet og Nordsjøen. Myndighetene har også identifisert viktige områder for biomangfold. Det er likevel flere områder som Norge må arbeide med. Norske

myndigheter mangler bla. en plan for bevaring av sjøfugl, fisketrålere får med seg tilleggfangst som rammer truede arter, man mangler et juridisk instrument for opprettelse av beskyttede marine områder i den økonomiske sonen mm. Orkland kommune har totalt samlet inn 0,66 tonn avfall fra ryddeaksjoner siden 2019. Det har imidlertid blitt samlet mer inn i 2022 enn de siste tre årene totalt.

Antall årlige anmeldelser per innbygger har økt

Bærekraftsmål 16 handler om å fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge velfungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer. Norge har lenge hatt et levedyktig demokrati med relativt små forskjeller. Det norske samfunnet kjennetegnes av høy

grad av tillit, gode velferdsordninger, og et velorganisert arbeidsliv. Orkland kommune har hatt en økning i antall årlige anmeldelser per 1000 innbygger, etter at det lå på sitt laveste i 2019. Andel barn og ungdom på tiltak gjennom barnevernet har stort sett vært lik de siste to årene, men Orkland har en høyere andel enn snittet i Trøndelag. Valgdeltakelsen ved kommunevalg i Orkland har i stor grad fulgt fylkessnittet, men lå under snittet ved kommunevalget i 2023.

Oppsummering av utviklingsområder i kommunen

Oppsummeringen av ståstedsanalysen viser at Orkland kommune ligger godt an i forhold til mange indikatorer, men kommunen har likevel et forbedringspotensiale på flere områder.

Områdene hvor Orkland har størst utfordringer legges frem som potensielle utviklingsområder. Dette er områder som anbefales å vurderes nærmere, samt legge ekstra fokus på i det videre arbeidet med bærekraftig utvikling i kommunen.

Det bør presiseres at innspillene til utviklingsområder er basert på ovennevnte dataanalyser, og områdene bør kartlegges grundigere før igangsettelse av tiltak. Følgende utviklingsområder bør vurderes i videre arbeid med bærekraftig utvikling i kommunen:

- **Mål 1: Utrydde fattigdom:** Orkland har en økende andel med vedvarende lavinntekt, og har i dag flere barn i husholdninger med lavinntekt enn fylkessnittet. Kommunen har også hatt en økning i andelen med sosialhjelp som hovedinntekt det siste året.
- **Mål 5: Likestilling mellom kjønnene:** Kommunen har hatt en nedgang i andelen kvinner i arbeidsstyrken. Andel kvinner i arbeidsstyrken og andel kvinnelige ledere er også lavere enn fylkessnittet.
- **Mål 7: Ren energi til alle:** Kommunen har et høyere energiforbruk per innbygger enn snittet i Trøndelag over hele tiårsperioden. Kommunens eget forbruk per kvm har også økt de siste to årene, etter flere år med nedgang.
- **Mål 10: Mindre ulikhet:** Kommunen har en økende uføretrygdeandel, som også er høyere enn fylkessnittet i samtlige år. I tillegg har kommunen en lavere andel av befolkningen som har fullført videregående/høyere utdanning
- **Mål 12: Ansvarlig forbruk og produksjon:** Orkland har en lavere gjenvinningsgrad enn snittet i Trøndelag, selv om andelen har økt siden 2013. Kommunen har også en større mengde husholdningsavfall per innbygger.

- **Mål 13: Stoppe klimaendringene:** Klimagassutslippet per innbygger i Orkland har vært stabilt, men utslippsmengden per innbygger er likevel høyere enn snittet i Trøndelag.

Samarbeid er nøkkelen for å nå målene

Dette er forbedringsområder som er utfordrende å løse for én enkelt kommune alene. Et godt samarbeid på tvers vil derfor være avgjørende for å lykkes med arbeidet med bærekraftig omstilling i fylket. Dette er man allerede godt i gang med gjennom etableringen av *Bærekraftsnettverket i Trøndelag*.

I dag brukes nettverket som en arena for å ta opp problemstillinger som er krevende å jobbe med, samt å dele god praksis mellom kommunene. Nettverket har allerede diskutert viktige temaer slik som bærekraft i politiske saker, kommunale plan- og styringssystemer, bærekraftige anskaffelser, matsvinn, folkehelse og bærekraftsmål, samt indikatorer.

Videre anbefales det at man benytter bærekraftsnettverket aktivt til å arbeide med problemstillingene som er spesielt relevant for hele Trøndelag. Flere av utfordringsområdene er også relevante på nasjonalt nivå, hvor nasjonale samarbeid kan være aktuelt. I dag inviteres kommunene allerede til Teamsmøtene “bærekraftfredag” i regi av det nasjonale bærekraftsnettverket. Møtene tar opp relevante temaer som det nasjonale nettverket er opptatt av. I tillegg vil bærekraftsrapportene til hver enkelt kommune være et godt kunnskapsgrunnlag for å vurdere kommunespesifikke utviklingsområder.

Det finnes også en rekke tilskudd og virkemidler som kan kobles opp mot flere av utviklingsområdene i fylket. Disse presenteres i en egen oversikt i kapittel 6.

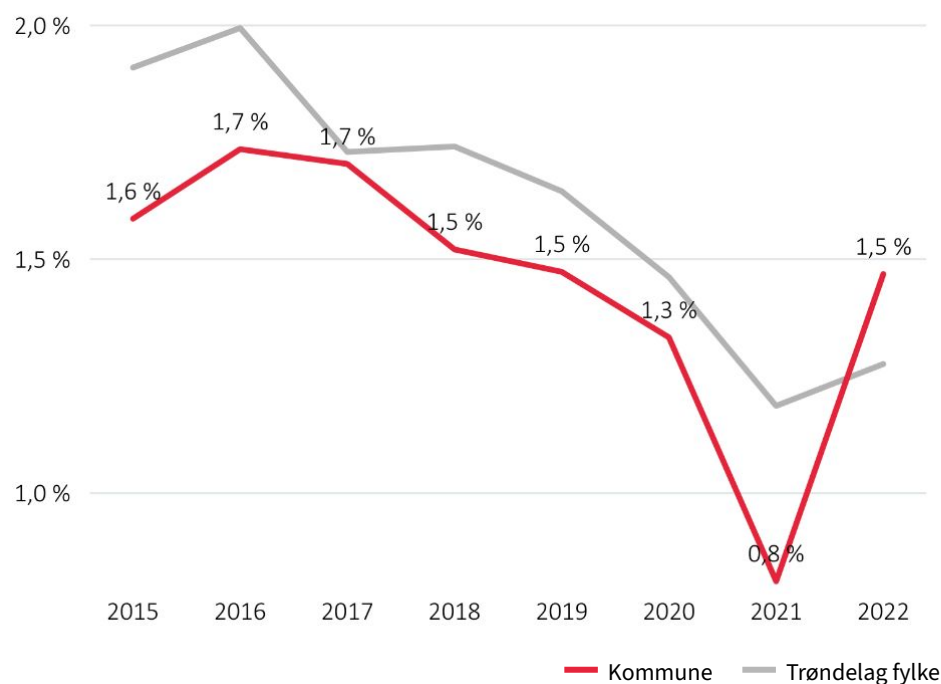

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.1: Utrydde all ekstrem fattigdom

Andel innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt

Innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt sier noe om hvor stor del av befolkningen som er avhengig av stønad som sin primære inntektskilde. I Orkland kommune har andelen innbyggere med sosialhjelp som hovedinntekt hatt en nedgang siden 2016, men økte igjen det siste året. I 2022 ligger kommunen over gjennomsnittet i Trøndelag når det gjelder innbyggere som har dette som sin primære inntekt.

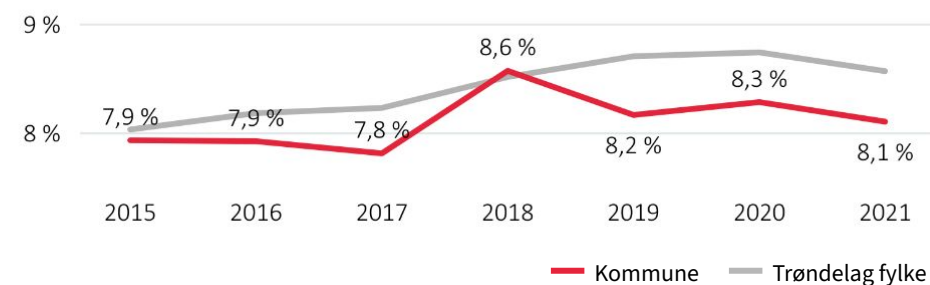
Vedvarende lavinntekt har hatt en negativ utvikling siste fem år, og andel barn i husholdninger med lavinntekt er over snittet for fylket. Det er også en høyere andel barn enn andel personer i lavinntektsusholdninger i kommunen.

Delmål 1.2: Halvere relativ fattigdom

Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt - EU-skala 60 %

Andel personer i husholdninger med vedvarende lavinntekt - EU-skala 60 %

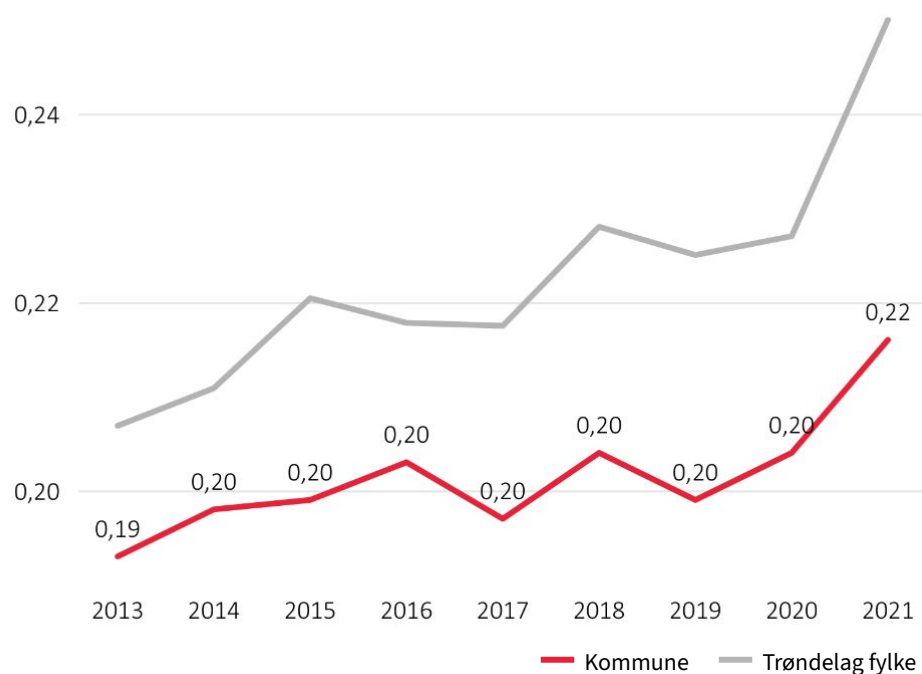
Vedvarende lavinntekt måles ved å slå sammen husholdningens inntekt over en treårsperiode, og dele summen på tre. Dette gir den gjennomsnittlige husholdningsinntekten i treårsperioden, hvor siste årstall for perioden fremstilles i grafen. Inntekten måles ved beregne husholdningens samlede inntekt, etter at skatt er trukket fra. Vedvarende lavinntekt måles ut fra medianinntekten til husholdninger i samme periode, hvor lavinntektsgrensen er på 60 prosent av nasjonal medianinntekt over en treårsperiode, beregnet etter EU-skala. Grensen er ulik for ulike typer husholdninger, hvor 2021-grensen for *enslig forsørger med ett barn* eksempelvis er 327.100 kr og *par med to barn* er 528.400 kr.

Mål 1 - Utrydde alle former for fattigdom i hele verden

Delmål 1.4: Sikre at alle menn og kvinner har lik rett til økonomiske ressurser og tilgang til grunnleggende tjenester

Inntektsulikhet - GINI¹

Gini-koeffisienten beskriver inntektsulikhet og varierer fra 0 til 1. Jo større koeffisient, desto større ulikhet. Den tar utgangspunkt i forholdet mellom de kumulative andelen av befolkningen rangert etter stigende inntekt, og den kumulative andelen av inntekten som de mottar. I følge analysen har inntektsulikheten i kommunen økt de siste ti årene, og var på sitt høyeste i 2021. Det betyr at det er større ulikhet i dag, enn det har vært tidligere år. Konjunktorene til kommunen følger også gjennomsnittet i fylket, men Orkland kommune har likevel mindre inntektsulikhet enn snittet i fylket.

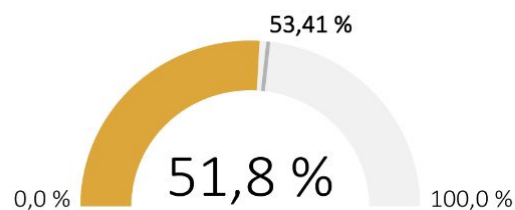

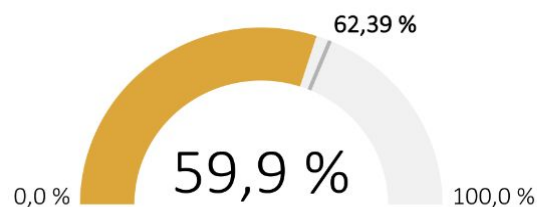
Mål 2 - Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk

Delmål 2.2: Utrydde alle former for feilernæring

Andel jenter som spiser frokost før første skoletime 5 dager i uken

Andel gutter som spiser frokost før første skoletime 5 dager i uken

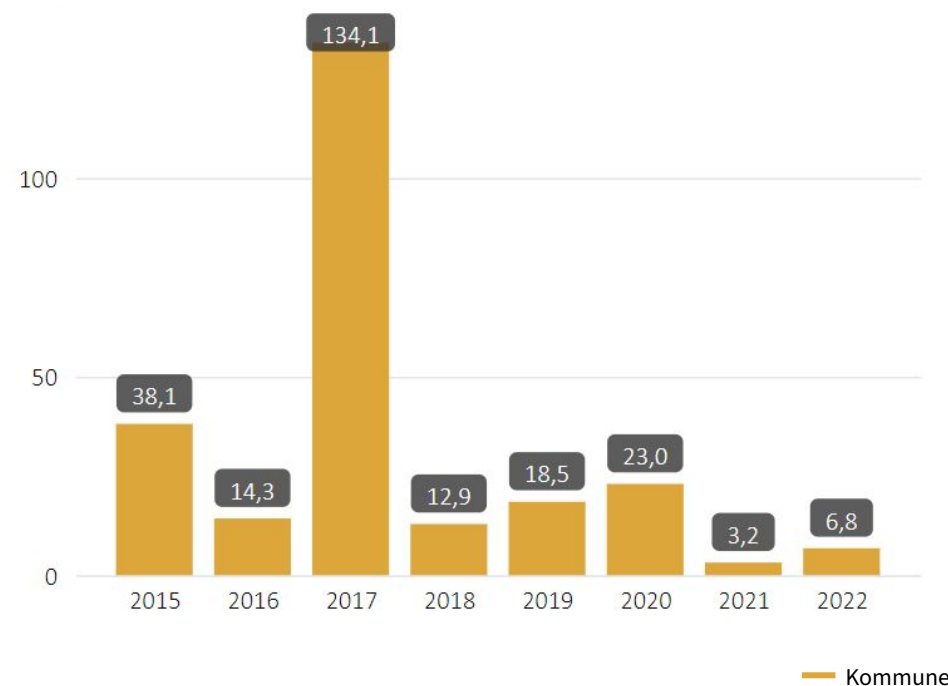
Kommune Trøndelag fylke

Oversikten viser hvor stor andel av jenter og gutter på ungdomstrinnet som spiser frokost før første skoletime fem dager i uken (2022). For Orkland kommune er andelen noe dårligere enn fylkesgjennomsnittet for både jenter og gutter. I undersøkelsen fra Ungdata deltok 611 elever fra Orkland kommune.

Kommunene spiller også en viktig rolle i å sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon. En måte å måle dette på er å se på hvor mye av kommunens landområde som blir brukt til andre formål enn landbruk.

Delmål 2.4: Sikre at det finnes bærekraftige systemer for matproduksjon

Årlig omdisponert dyrket mark til andre formål enn landbruk (dekar)

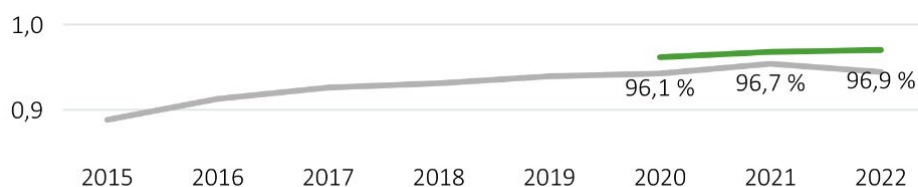
Kommune

I 2017 hadde Orkland kommune relativt mye dyrket mark som ble omdisponert til andre formål enn landbruk. Tallene for 2017 og 2020 kan forklares ved at i 2017 ble areal for Norsk Kylling realisert og i 2020 ble areal for regionalt travanlegg realisert. I begge tilfellene ble matjord flyttet og tilsvarende areal nytt matjordareal benyttes til kornproduksjon. Kommunen har et generelt krav i sine bestemmelser om at flytting av matjord skal skje ved omdisponering. Omdisponert dyrket mark har vært lavere i andre år.

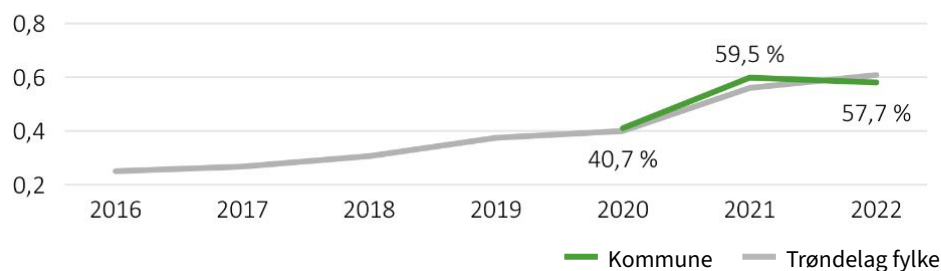
Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Delmål 3.3: Stanse epidemiene av bl.a. aids, tuberkulose, malaria, samt bekjempe hepatitt, vannbårne sykdommer og andre smittsomme sykdommer

Vaksinasjonsdekning blant 16-åringer for difteri, stivkrampe, pneumokokk, meslinger, kikhoste, HPV (kvinner)

Andel 65 år og eldre som er influensavaksinert

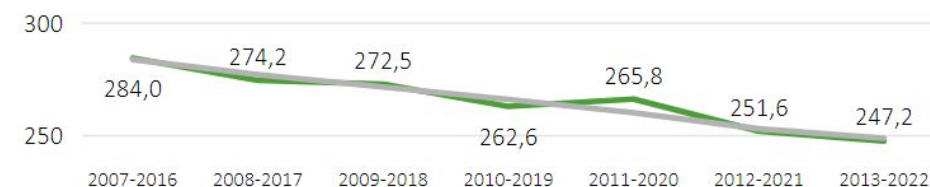

Orkland kommune har kun tilgjengelige data på vaksinasjonsdekning fra 2020. Denne har imidlertid vært stabilt høy, og over snittet for Trøndelag. Når det gjelder andel 65 år og eldre som er influensavaksinert, har den fulgt trenden til fylkessnittet de siste tre årene. Etter 2020 har andelen vaksinerte hatt en større økning, noe som trolig også kan forklares av koronapandemien.

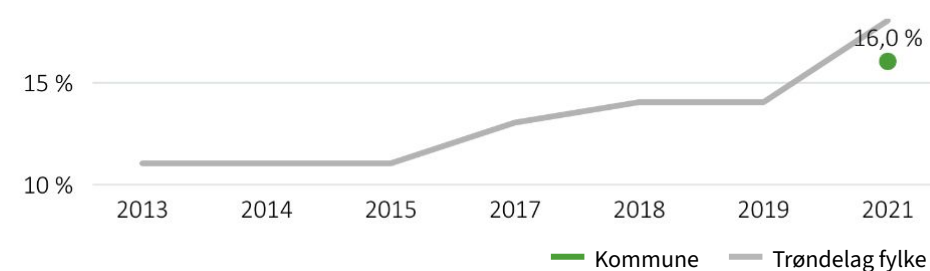
Utviklingen i tidlige dødsfall er målt per 100.000 innbygger for aldersgruppen 0-74 år som et gjennomsnitt over tiårsperioder. Orkland kommune har i de siste

Delmål 3.4: Redusere prematur dødelighet forårsaket av ikke-smittsomme sykdommer og fremme mental helse

Antall dødsfall forårsaket av ikke-smittsomme dødsårsaker per 100.000 innbygger (0-74 år)

Andel ungdomsskoleelever som har mange psykiske plager

periodene hatt en nedgang på 13 prosent i antall tidlige dødsfall forårsaket av ikke-smittsomme dødsårsaker¹. Dette er i tråd med utviklingen i fylket, hvor kommunen stort sett har ligget på fylkessnittet i de fleste periodene.

Andel ungdomsskoleelever som har mange psykiske plager viser at Orkland kommune ligger litt under fylkessnittet. Ettersom Orkland kommune kun har ett datapunkt for denne indikatoren kan man ikke si noe om hvordan utviklingen har vært, men basert på et økende fylkessnitt er dette en indikator som er relevant å følge med på i kommende år.

¹Ikke-smittsomme dødsårsaker består av diabetes, hjerte- og karsykdommer, KOLS, kreft, selvmord og ulykker..

Mål 3 - Sikre god helse og fremme livskvalitet for alle, uansett alder

Delmål 3.8: Oppnå allmenn dekning av helsetjenester

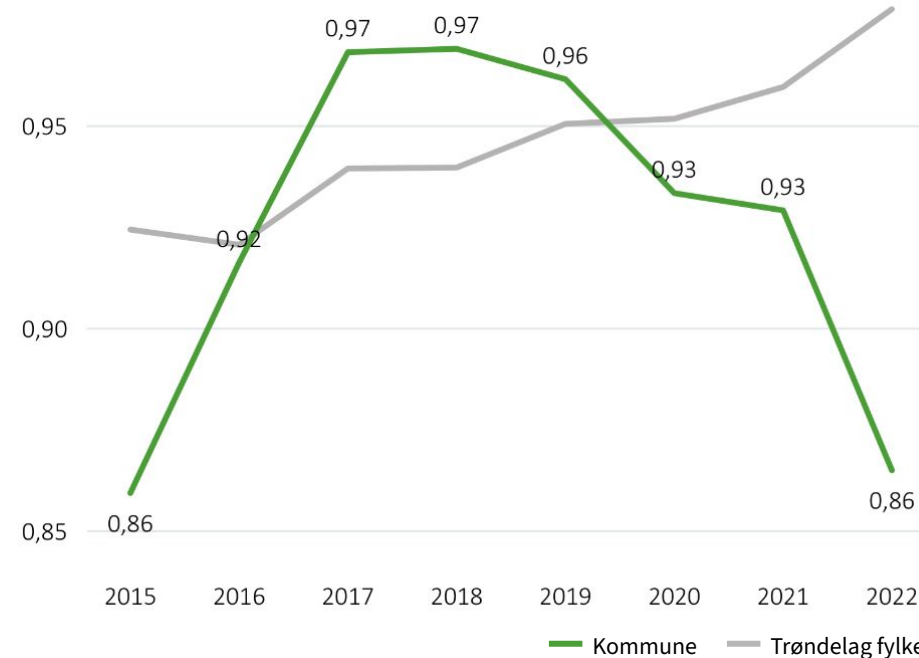
Forskjeller i antall leveår mellom personer med høy og lav utdanning

I [Meld. St. 40](#) (2020-2021) nevnes det at Norge har utfordringer med ulikhet i helse mellom enkeltpersoner og befolkningsgrupper. Disse ulikhetene kommer blant annet til uttrykk i ulik forventet levealder etter utdanning, inntekt og andre sosioøkonomiske kjennetegn. Personer med bare grunnskole kan forvente å leve mellom 5 og 6 år kortere enn personer med høyere utdanning.

Analysen for Orkland kommune viser at forskjellen på levealder mellom personer med høy og lav utdanning har vært relativt stabil i perioden på mellom 3,7 og 4,3 år. I tillegg har kommunen mindre ulikhet i levealder enn gjennomsnittet for Trøndelag.

Antall fastleger per tusen innbyggere

God fastlegedekning er viktig for å ivareta helsen hos befolkningen. I distrikter kan det være utfordrende å sikre god nok dekning i en spredt bebyggelse, og i byene er det flere pasienter som har behov for fastlege.

I Orkland kommune har andel fastleger hatt en sterk økning siden 2015, men hadde deretter en nedgang mot 2022. Andelen for snittet i Trøndelag har hatt en jevn økning i samme periode, hvor kommunen nå har en lavere fastlegedekning enn snittet.

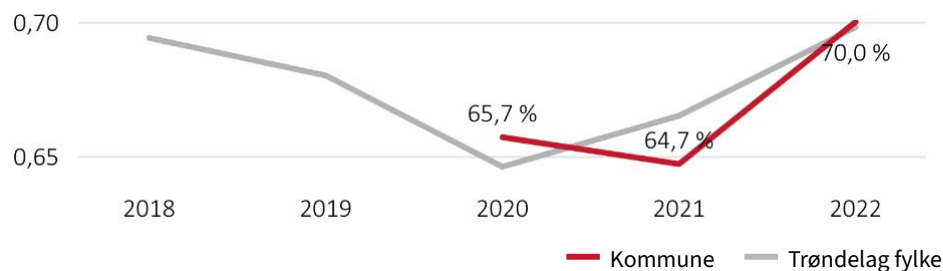
Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.1: Sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring

Andel barn som har oppnådd grunnleggende kompetanse i lesing (8. trinn)

Andel barn som har oppnådd grunnleggende kompetanse i regning (8. trinn)

Nasjonale prøver i lesing og regning gir en indikasjon på kompetansenivået i kommunen. Andel barn som har oppnådd grunnleggende kompetanse i lesing i Orkland kommune hadde en nedgang i 2021, men økte igjen til over snittet i 2022. Grunnleggende kompetanse i regning har hatt samme utvikling, og ligger nå på snittet i fylket. Snittet for grunnleggende kompetanse i regning er noe lavere enn kompetanse i lesing i hele Trøndelag.

Andel personer (15-29 år) som står utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak (NEET)

Andel personer som kun har gjennomført grunnskole som høyeste utdanning

Andel personer 15-29 år som står utenfor arbeid, utdanning og arbeidsmarkedstiltak har variert over en tiårsperiode. Sammenligner man med snittet for fylket ligger Orkland kommune jevnt over litt høyere enn fylket.

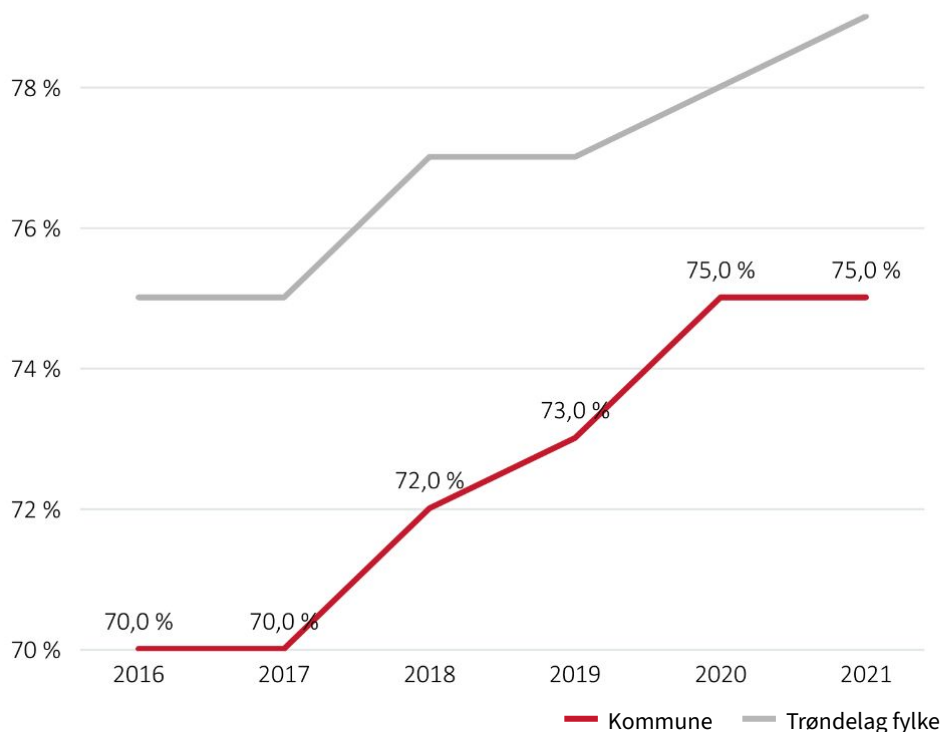
Andel personer i kommunen som kun har gjennomført grunnskole som høyeste utdanning har en svak positiv trend, hvor stadig færre faller inn under denne kategorien. Også her ligger kommunen likevel under snittet for fylket, som var 22 prosent i 2022.

Mål 4 - Sikre inkluderende, rettferdig og god utdanning og fremme muligheter for livslang læring for alle

Delmål 4.1: Sikre at alle jenter og gutter fullfører gratis og likeverdig grunnskole og videregående opplæring

Andel elever som fullfører videregående opplæring etter fem/seks år

Hvor mange elever som fullfører videregående opplæring viser i hvilken grad kommunen evner å sikre at befolkningen får grunnleggende kompetanse. Analysen viser at Orkland kommune har en økende trend med elever som fullfører videregående skole etter fem/seks år. Kommunen ligger imidlertid bak snittet for fylket gjennom hele analyseperioden.

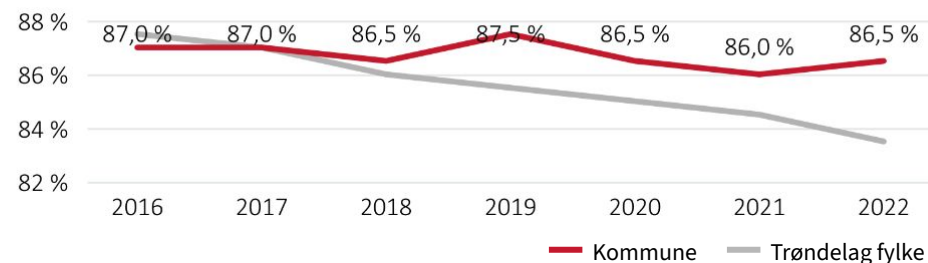
Delmål 4.2: Sikre alle jenter og gutter mulighet for god tidlig utvikling og omsorg og tilgang til førskole

Andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning

Delmål 4.a: Etablere og oppgradere utdanningstilbud som er barnevennlige

Andel barn som oppgir at de trives på skolen (5-10. trinn)

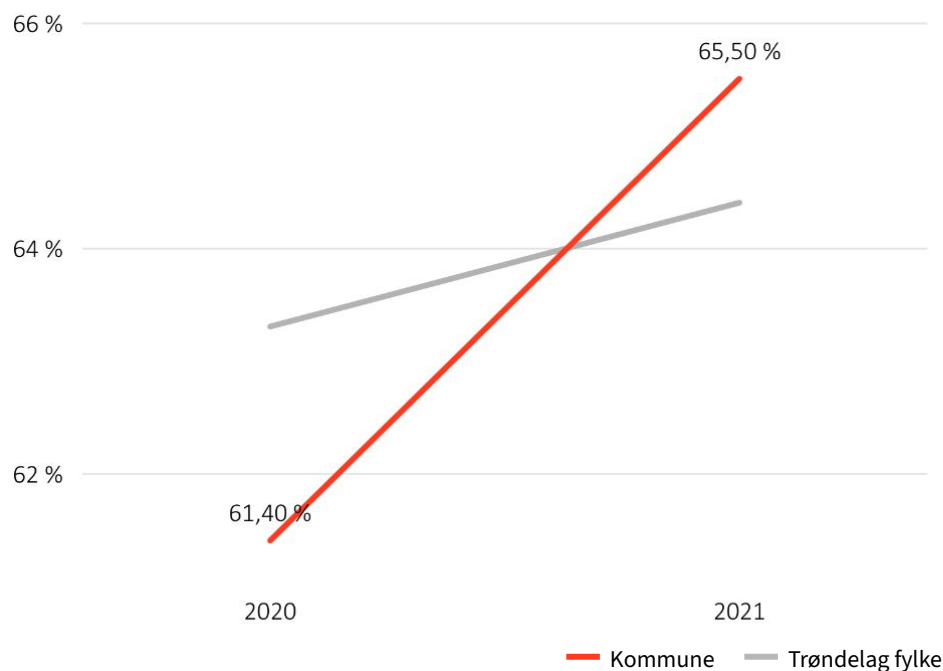
Andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning sier noe om kommunens evne til å sikre kompetent arbeidskraft. I Orkland kommune har denne vært relativt stabil, hvor kommunen i tillegg har flere ansatte med pedagogisk utdanning enn snittet i fylket. Når det gjelder andel barn som opplever at de trives på skolen, skiller Orkland kommune seg ut og ligger vesentlig høyere enn snittet i Trøndelag.

Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.4: Anerkjennelse og verdsette ubetalt omsorgs- og husarbeid

Andel fedre som tar ut hele fedrekvoten*

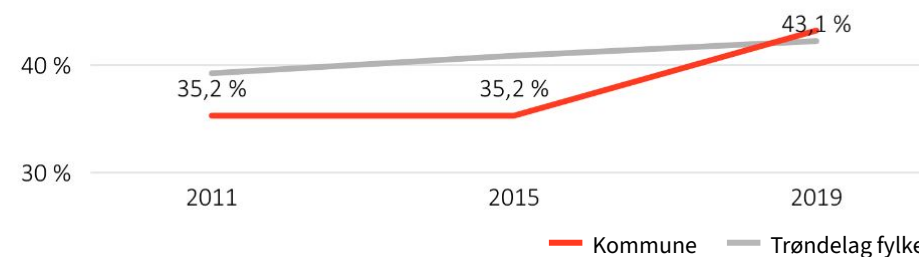
Andel fedre som tar ut fedrekvoten har hatt en økning siden 2020 i Orkland kommune, hvor kommunen nå har en høyere andel som tar ut kvoten enn gjennomsnittet i Trøndelag.

Delmål 5.5: Sikre kvinner fullstendig og reell deltakelse og like muligheter til ledende stillinger

Andel kvinnelige ledere (20-66 år)*

Andel kvinnelige kommunestyrerepresentanter

Andel kvinnelige ledere i alderen 20-66 år har hatt en svak økning i Orkland, selv om de likevel ligger under fylkessnittet som i 2021 var på 37,7 prosent.

Videre viser analysen av kvinnelige kommunestyrerepresentanter at andelen har gått opp siden de siste to valgperiodene for Orkland. I siste måling var andelen kvinnelige representanter 43,1 prosent, sammenlignet med snittet for fylket som lå på 42 prosent i 2019.

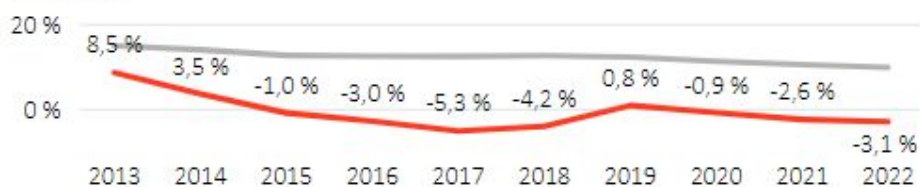
* Indikatoren baserer seg på andelsdata, noe som gjør det utfordrende å slå sammen datagrunnlaget før kommunesammenslåing. Gjelder andel fedre som tar ut fedrekvoten og andel kvinnelige ledere.

1] SSB 09293, 2] SSB 09293, 3] SSB 01182

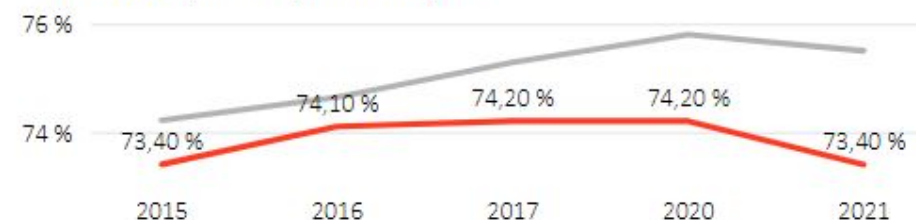
Mål 5 - Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling i samfunnet

Delmål 5.a: Lik rett til økonomiske ressurser og muligheter for kvinner

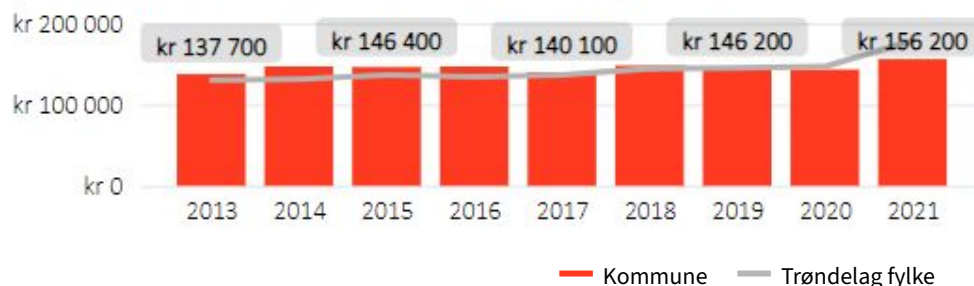
Kjønnsbalanse mellom sysselsatte med innvandrerbakgrunn, menn og kvinner (15-74 år)

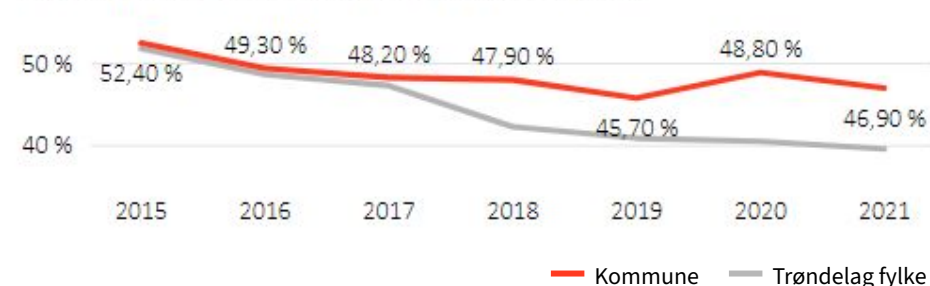
Andel kvinner (20-66 år) i arbeidsstyrken

Forskjell i gjennomsnittlig bruttolønn mellom menn og kvinner

Andel sysselsatte kvinner (20-66 år) som jobber deltid

Forskjell i andel sysselsatte innbyggere med innvandrerbakgrunn har variert i Orkland kommune i tiårsperioden. De negative verdiene viser at kommunen har hatt perioder hvor det er flere sysselsatte kvinner enn menn.

Ulikheten i lønn mellom menn og kvinner totalt sett har økt. Dette er i tråd med fylket, som også har en økende ulikhet i gjennomsnittlig bruttolønn, selv om Orkland har mindre ulikhet i lønn enn snittet i 2021.

Arbeidsstyrken er definert som summen av alle lønnstakere, selvstendig næringsdrivende og arbeidsledige, i alderen 20-66 år. Dette inkluderer også studenter som har deltidsarbeid ved siden av studiet. Andel kvinner 20-66 år i arbeidsstyrken har vist en lignende nedgang som resten av fylket etter 2020, men ligger noe lavere enn fylket siden 2015. I tillegg har Orkland kommune flere deltidsansatte enn gjennomsnittet.

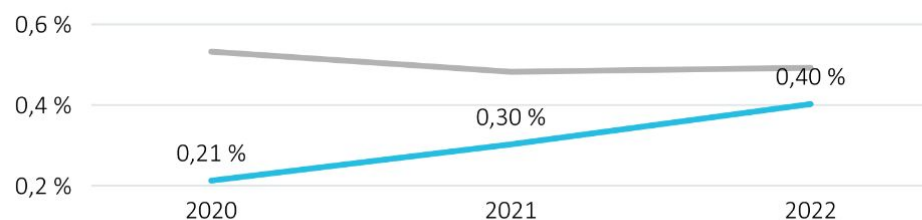
* Indikatoren baserer seg på andelsdata, noe som gjør det utfordrende å slå sammen datagrunnlaget før kommunesammenslåing. Gjelder andel kvinner i arbeidsstyrken og andel sysselsatte kvinner som jobber deltid.

Mål 6 - Sikre bærekraftig vannforvaltning, tilgang til vann og gode sanitærforhold for alle

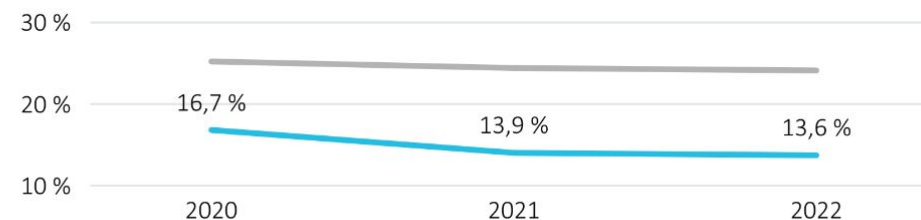
Delmål 6.1: Sørge for at alle har tilgang til rent drikkevann

Andel fornyet kommunalt ledningsnett*

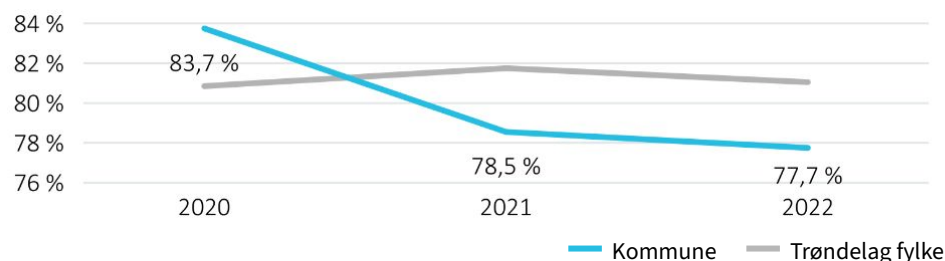
Delmål 6.4: Bedre utnyttelsen av vann og sikre bærekraftig uttak av og tilgang til ferskvann

Andel produsert drikkevann som går til spille pga lekkasjer i ledningsnettet*

Delmål 6.3: Bedre vannkvaliteten gjennom reduserte utslipp, økt rensing og gjenbruk av spillvann

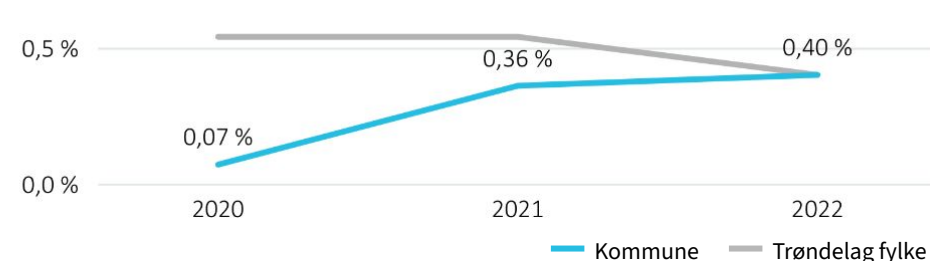
Andel av befolkning tilknyttet kommunal avløpstjeneste*

Andel fornyet kommunalt ledningsnett i Orkland kommune har økt de siste årene, men andelen er noe lavere enn gjennomsnittet i fylket.

Orkland kommune har imidlertid en lav mengde drikkevann som går til spille på grunn av lekkasjer, og ligger under gjennomsnittet i fylket.

Andel fornyet kommunalt spillvannsnett*

Ser man på andel av befolkningen som er tilknyttet kommunal avløpstjeneste, så falt denne hatt en reduksjon de siste årene. Kommunen har dermed falt bak fylkessnittet med en lavere andel med tilknytning.

Når det gjelder andel fornyet kommunalt spillvannsnett ligger Orkland kommune på snittet i fylket for 2022, men har tidligere ligget under snitt.

* Indikatoren baserer seg på andelsdata, noe som gjør det utfordrende å slå sammen datagrunnlaget før kommunesammenslåing. Gjelder samtlige indikatorer.

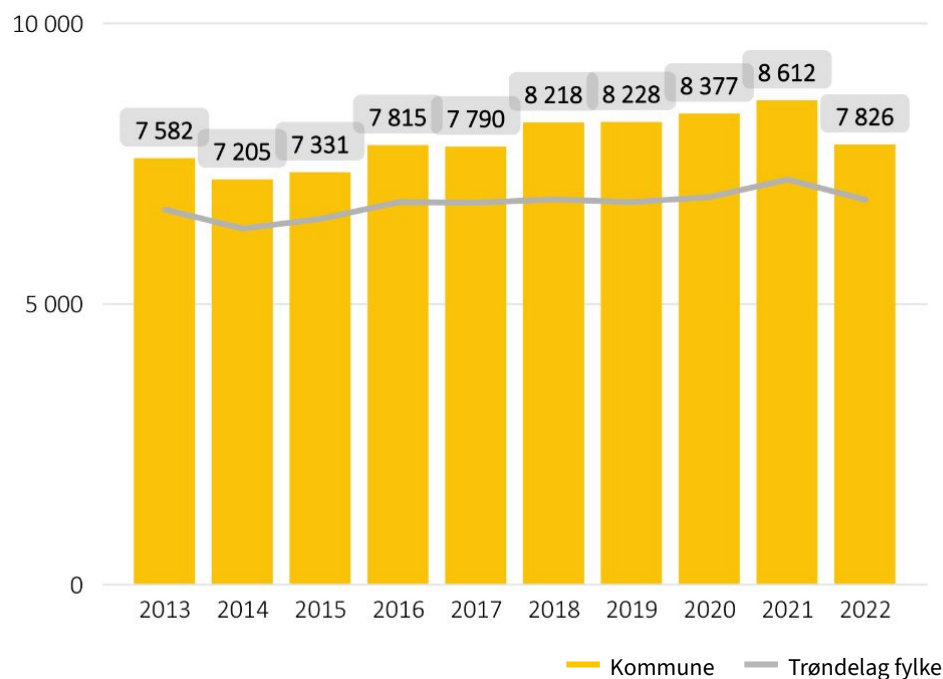
1] SSB 13143, 2] SSB 11787

Mål 7 - Sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris

Delmål 7.3: Få forbedringen av energieffektivitet på verdensbasis til å gå dobbelt så fort

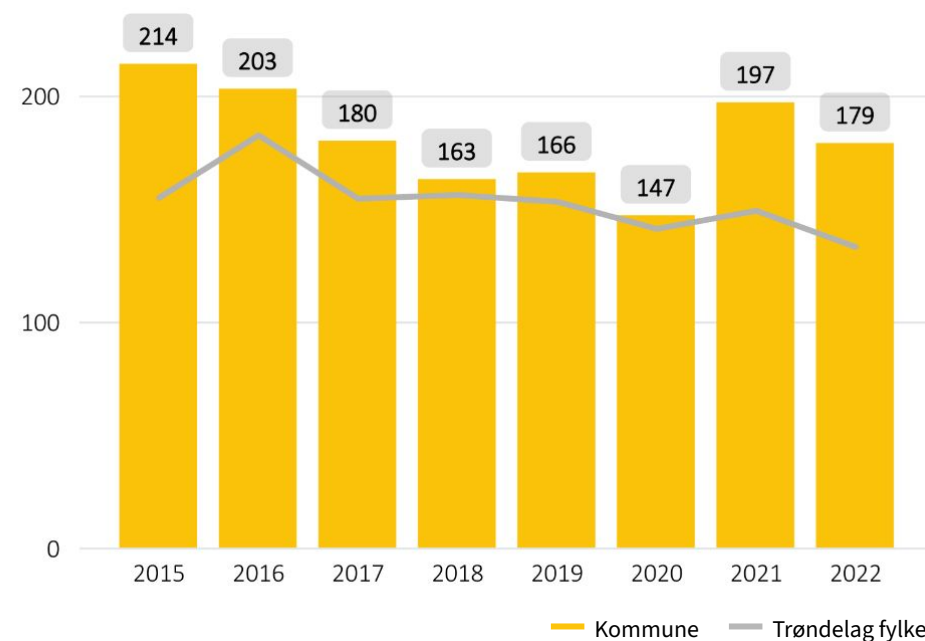
Nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger per innbygger (kWh)

Energieffektivitet blir et stadig viktigere tema i debatten om knappheten på energiresurser. Nettoforbruk av elektrisk kraft for husholdninger i Orkland kommune er jevnt over høyere enn snittet for Trøndelag fylke. Det høye forbruket kan forklares med at kommunen har en høy andel eneboliger og få leiligheter sammenlignet med andre.

Forbruket har også hatt en svak økning i tiårsperioden, både i kommunen og i fylket, noe som kan tyde på at husholdninger generelt har en økning i forbruk siste ti år.

Energibruk per kvm eid areal i kommunale formålsbygg (kWh)

Orkland kommunes eget energiforbruk per kvadratmeter eid areal i kommunale formålsbygg er imidlertid høyere enn snittet, og viser at kommunen har noe å hente på energieffektivisering i sine egne bygg. En forklaring på økningen i 2021 og 2022 skyldes trolig åpningen av Orklandbadet, som er et større badeanlegg.

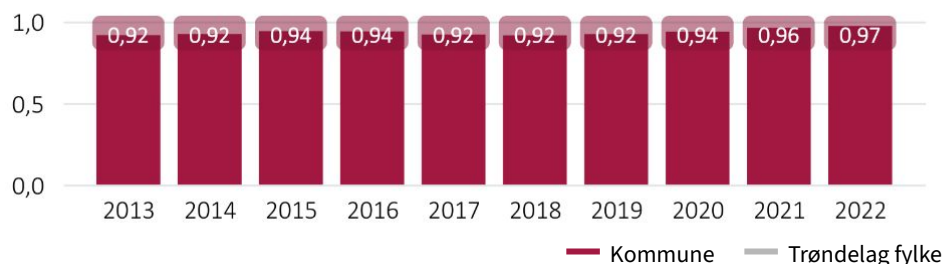
Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.1: Opprettholde en økonomisk vekst per innbygger som er i samsvar med forholdene i de respektive landene

Andel av befolkningen som er sysselsatt

Sysselsettingsbidrag

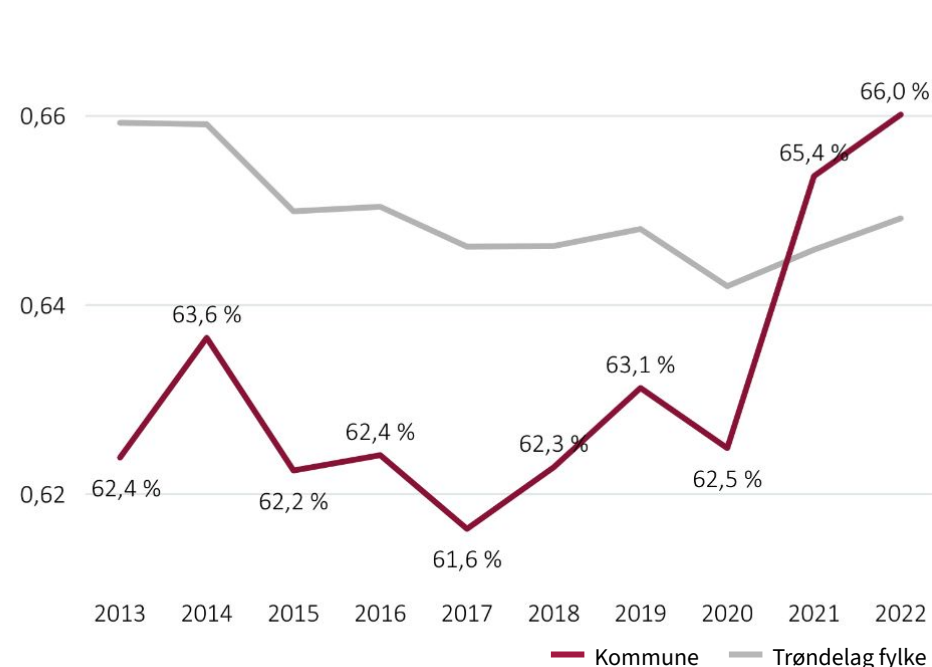

Økonomisk vekst har sterk korrelasjon med bærekraftig utvikling. Økonomisk vekst skaper et økonomisk mulighetsrom og motiverer aktører til å tenke langsiktig. Andel av befolkningen som er sysselsatt og sysselsettingsbidraget er brukt som indikatorer for dette målet.

Orkland kommune har hatt en økning i andel av befolkningen som er sysselsatt etter 2020. Dette henger sammen med utviklingen i fylket, selv om kommunen har en lavere sysselsettingsgrad enn snittet i Trøndelag.

Delmål 8.2: Øke den økonomiske produktiviteten gjennom diversifisering, teknologisk fremgang og innovasjon

Andel sysselsatte som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak

Sysselsettingsbidraget er regnet ut ved å dele antall sysselsatte etter arbeidssted på antall sysselsatte etter bosted. Dette gir innsikt i hvordan kommunens økonomiske situasjon blir påvirket av pendling. I Orkland kommune har bidraget holdt seg relativt stabilt.

Andelen av sysselsatte som jobber i det private er en indikator på økonomisk diversifisering og potensiell innovasjonsgrad i kommunen. For Orkland kommune er denne økende, og fra 2021 høyere enn fylket.

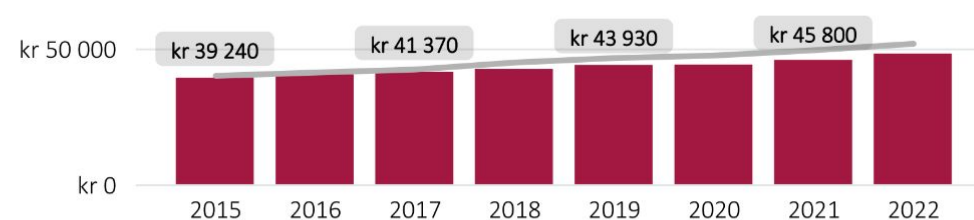
Mål 8 - Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle

Delmål 8.5: Oppnå full og produktiv sysselsetting og anstendig arbeid for alle kvinner og menn, inkludert ungdom

Sysselelingsrater for unge

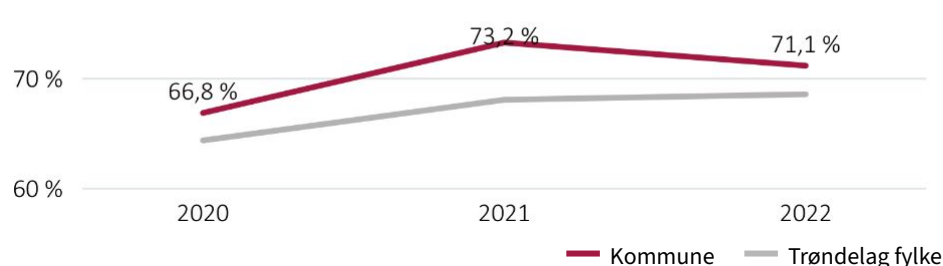

Gjennomsnittlig lønn per måned

Delmål 8.8: Beskytte arbeidsrettigheter og fremme et trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere

Sysselelingsrater for innvandrere*

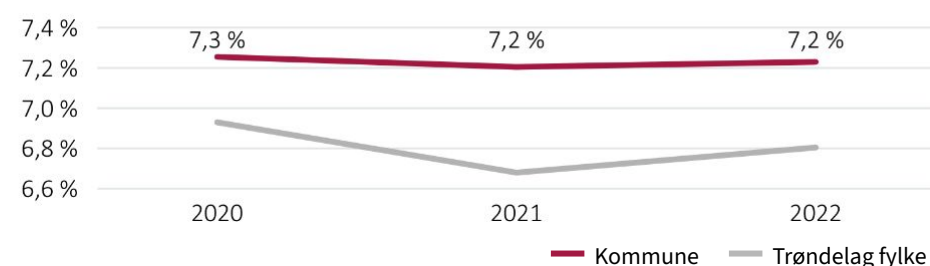

Sysseleling er en viktig indikator på produktivitet og er avgjørende for langsiktig velferd i samfunnet og for dets innbyggere. Analysen har målt sysselelingsgrad for unge, innvandrere, og forskjell i gjennomsnittlig bruttolønn mellom kjønn.

Sysselelingsgraden blant unge i Orkland kommune ligger over snittet i fylket, og trenden er økende. Sysselelingsgraden blant innvandrere i kommunen er også høyere enn snittet i fylket, men hadde en nedgang fra 2021 til 2022.

* Mangler grunnlagsdata for å vise andeler før kommunesammenslåing, gjelder sysselelingstater for innvandrere og lønnstakere med legemeldt sykefravær

Lønnstakere med legemeldt sykefravær i prosent av lønnstakere i alt*

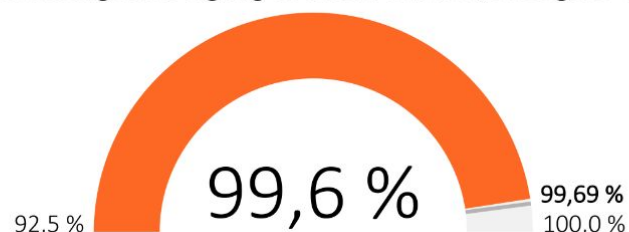
Gjennomsnittlig lønn per måned har økt årlig, og lå i 2022 på 49 530 NOK i året. Dette er litt lavere enn fylket, som også har sett en økning de siste 7 årene.

Legemeldt sykefravær er en indikator på sykefraværet i arbeidsstokken. I Orkland kommune har andel lønnstakere med legemeldt sykefravær vært stabil, men ligger også over fylkesgjennomsnittet.

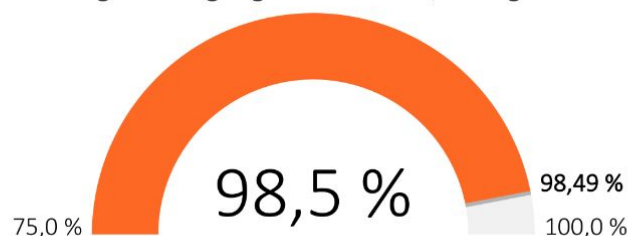
Mål 9 - Bygge solid infrastruktur og fremme inkluderende og bærekraftig industrialisering og innovasjon

Delmål 9.3: Øke tilgangen til informasjons- og kommunikasjonsteknologi

Andel av befolkning med tilgang til fast bredbånd, hastighet ≥ 30

Andel av befolkning med tilgang til mobildata, hastighet ≥ 30

— Kommune — Trøndelag fylke

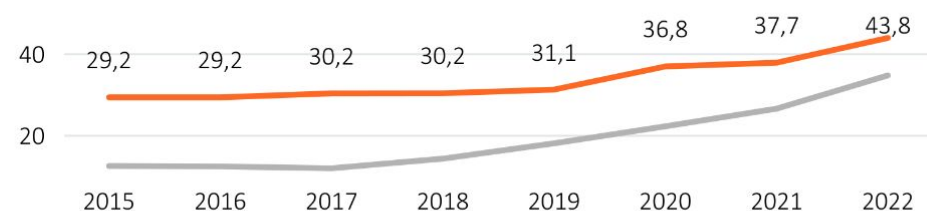
Tilgang til internett er viktig for at folk skal ha tilgang til oppdatert informasjon og være i stand til å kommunisere effektivt. Denne indikatoren ble målt ved å se på andelen av befolkningen som er knyttet til internett via bredbånd og mobildata. Orkland kommune ligger omtrent på snittet til fylket når det gjelder tilgang til fast bredbånd, og tilgang til mobildata.

Delmål 9.4: Oppgradere infrastruktur og omstille næringslivet til å bli mer bærekraftig

Andel elbiler av alle personbiler

Antall ladepunkt for elbiler per 10 000 innbyggere

— Kommune — Trøndelag fylke

Elektrifisering av transportsektoren spiller en nøkkelrolle i å sørge for at næringslivet blir mer bærekraftig på lang sikt. For dette målet ble andel elbiler og antall ladepunkter per 10 000 innbyggere målt. Orkland kommune har gjennom hele perioden hatt en raskere utvikling i andel elbiler enn fylket, og ligger over snittet for fylket med en høyere andel elbiler. Ladeinfrastruktur er også mer utbredt i kommunen enn i Trøndelag som helhet.

Mål 10 - Redusere ulikhet i og mellom land

Delmål 10.2: Sikre myndiggjøring og fremme sosial, økonomisk og politisk inkludering av alle

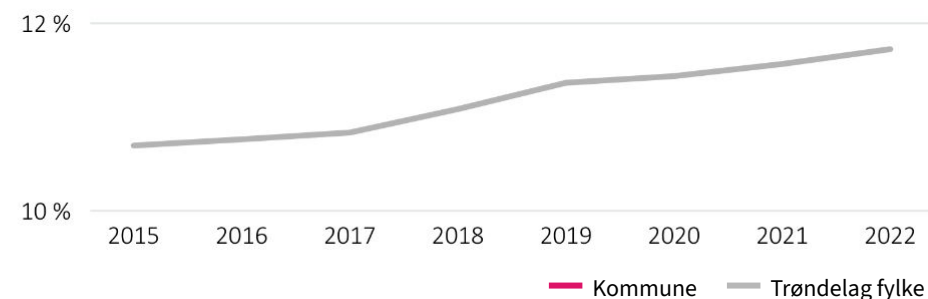
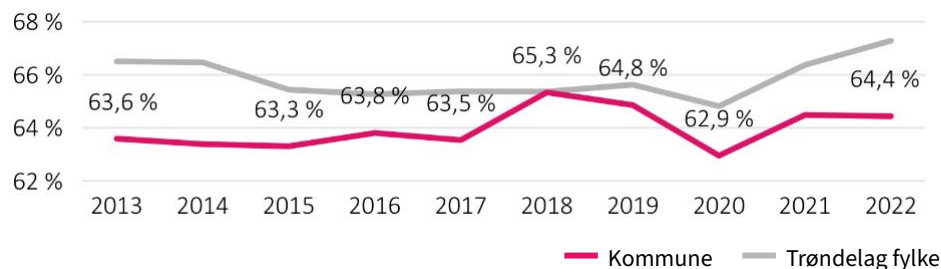
Syssettingsandel for menn (15-74 år)

Uføretrygdeandel (18-67 år)

Syssettingsandel for kvinner (15-74 år)

Ulikhet utgjør en utfordring i kampen mot fattigdom globalt. I Norge er det relativt små inntekts- og levekårsforskjeller, hvor den norske regjeringen arbeider systematisk og langsiktig for strukturelle endringer som motvirker ulikhet.

Syssettingsandelen for menn i alderen 15 til 74 år har vært lavere enn fylkesgjennomsnittet de siste ti årene. Når det gjelder syssettingsandel for kvinner i samme alder har andelen i perioder vært på nivå med Trøndelag, men dagens nivå ligger 2,5 prosentpoeng under fylkesgjennomsnittet.

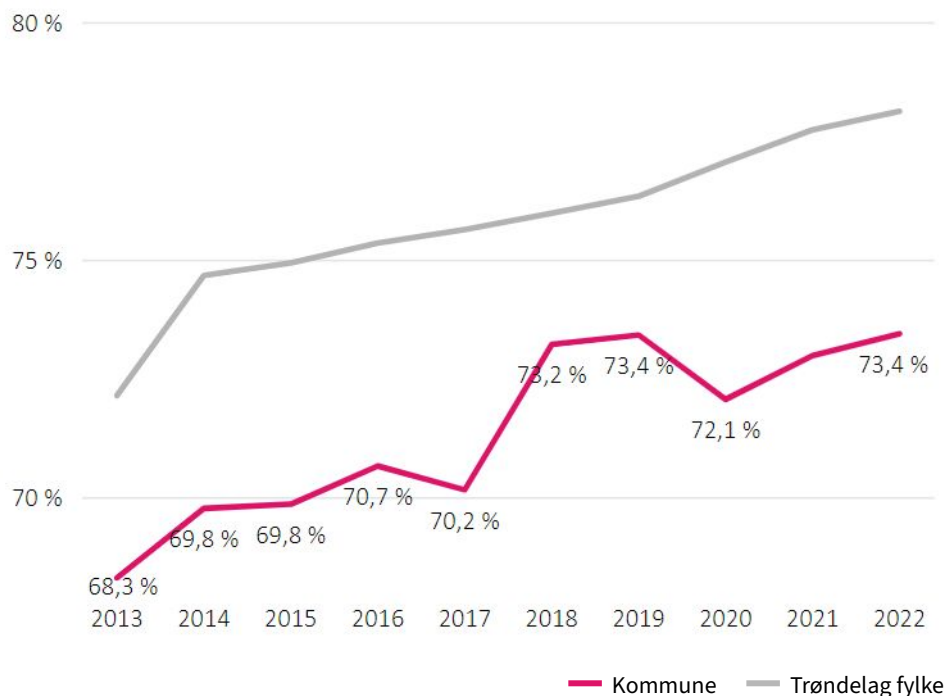
Når det gjelder uføretrygdeandel hos personer i alderen 18-67 år, ligger Orkland kommune over gjennomsnittet for Trøndelag. Andelen har vært økende de siste årene, i likhet med Trøndelag. Både Orkland kommune og fylkesgjennomsnittet er også høyere enn andelen for landet forøvrig, som lå på 10 prosent i 2022.

Mål 10 - Redusere ulikhet i og mellom land

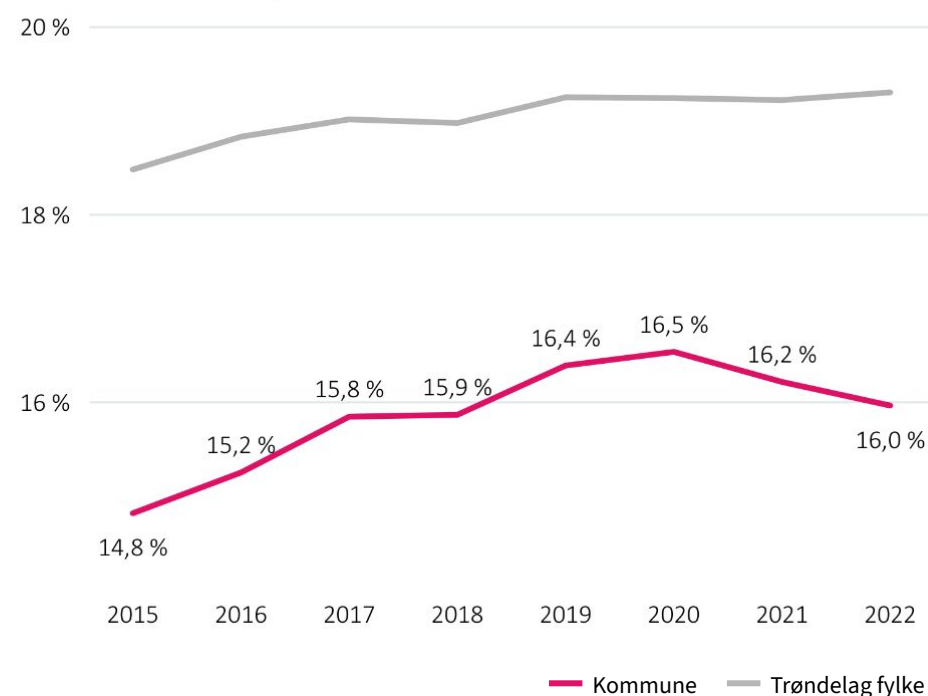
Delmål 10.3: Sikre like muligheter og redusere forskjeller i levekår

Utdanningsnivå: Andel som har fullført VGS og høyere utdanning (16+ år)

Et jevnt, høyt utdanningsnivå i befolkningen kan bidra til å redusere fremtidig ulikhet blant annet i lønn og levekår. Andelen som har fullført videregående opplæring, fagskoleutdanning eller universitet- og høyskoleutdanning i Orkland kommune har økt jevnt de siste ti årene, men andelen har vært lavere enn fylkessnittet i perioden. Den økende trenden er imidlertid synlig både for kommunen, men også for fylket som helhet.

Andel som leier bolig blant alle boforhold

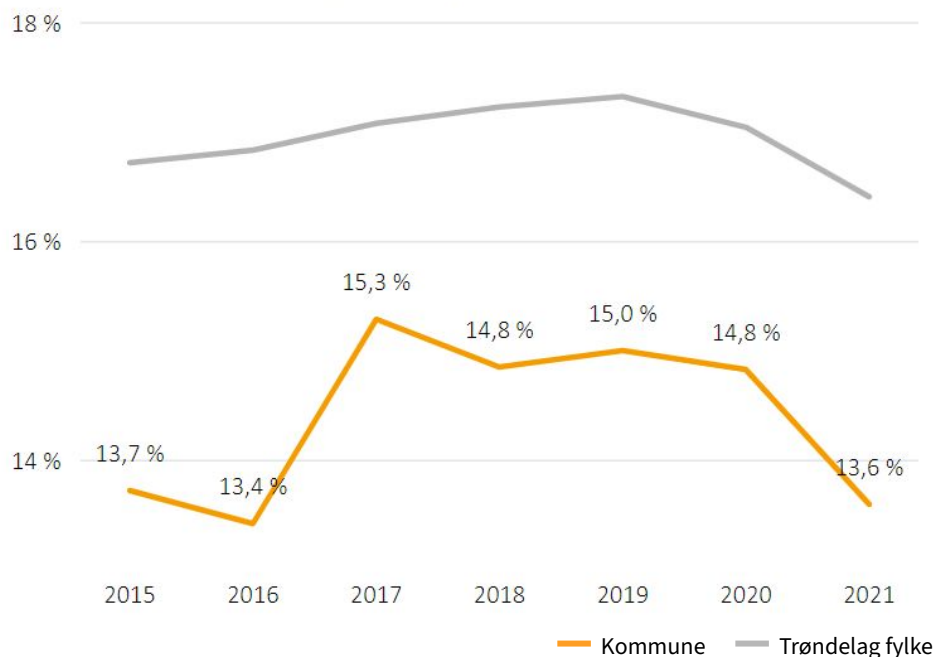

Boforhold påvirker også hvor ulikt et samfunn er, hvor andel personer som eier vs. leier kan si noe om boligsituasjonen i kommunen. Andelen personer som leier bolig i Orkland kommune har vært lavere enn snittet for fylket, som ligger på litt over 19 prosent i dag. Årsaker til dette gapet kan eksempelvis være ulikheter i boligtilbud, boligpriser, utleiepriser m.m. De siste årene har også andelen personer som leier i kommunen hatt en nedgang.

Mål 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Delmål 11.1: Sikre at alle har tilgang til tilfredsstillende og trygge boliger grunnleggende tjenester

Andel barn som bor trangt (0-17 år)

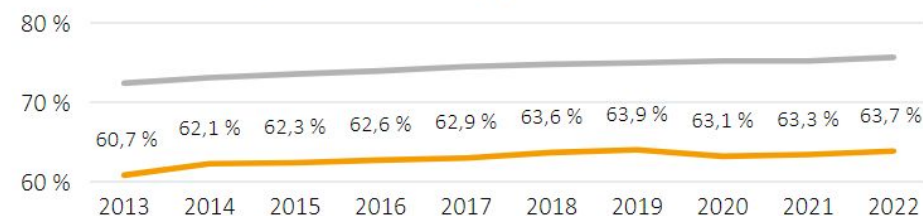

Et barn som bor trangt bor i en bolig hvor det er under 25 kvm per person eller at det er et eller færre rom per person. I perioden før 2017 hadde Orkland kommune en økning i andel barn som bor trangt, men har deretter hatt en nedgang. Kommunen har også en mindre andel barn som bor trang enn gjennomsnittet i Trøndelag.

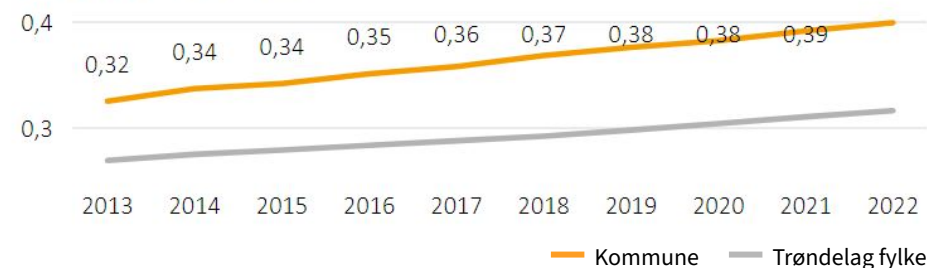
I Orkland kommune bor det en høyere andel av befolkningen i tettbygde strøk enn i spredtbygde strøk. Andelen som bor i tettbygde områder har økt jevnt i løpet av de siste ti årene i likhet med Trøndelag, men kommunen har en lavere andel enn snittet.

Delmål 11.3: Styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering

Andel av befolkningen som bor i tettbygde strøk

Forsørgerbrøk for eldre

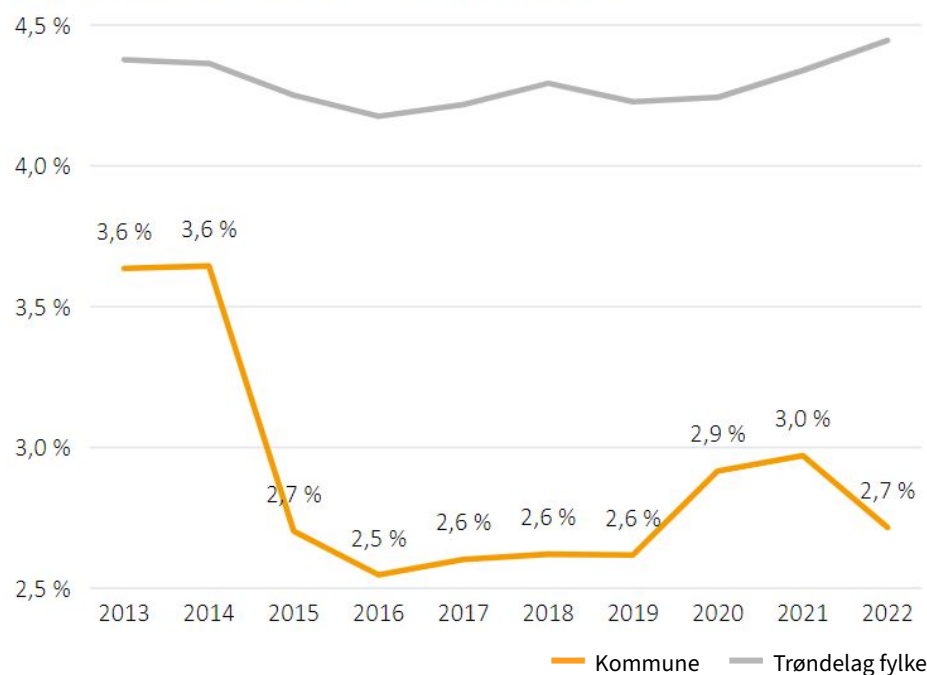

Forsørgerbrøken sier noe om hvor mange personer i eldre alder man ofte er ferdig med sin yrkesaktive periode (65 år og eldre) relativt til antall personer i normalt yrkesaktiv alder (20-64 år). Forsørgerbrøken i Orkland kommune er høyere enn fylkesgjennomsnittet, noe som indikerer at kommunen har en mindre andel personer i yrkesaktiv alder enn gjennomsnittet i Trøndelag. Forsørgerbrøken i kommunen har økt jevnt de siste ti årene, i likhet med Trøndelag. Dette er i tråd med den helhetlige demografiske utviklingen hvor vi stadig blir flere eldre.

Mål 11 - Gjøre byer og lokalsamfunn inkluderende, trygge, robuste og bærekraftige

Delmål 11.3: Styrke inkluderende og bærekraftig urbanisering

Grønne områder som andel av totalt bebyggt areal

Med økende urbanisering av samfunnet er det viktig å ta hensyn til grønne områder i samfunnsplanlegging og forvaltning. *Grønne områder* defineres i dette tilfellet som park, grav- og urnelund, lekeplass, fornøylespark og idretts- og sportsområder.

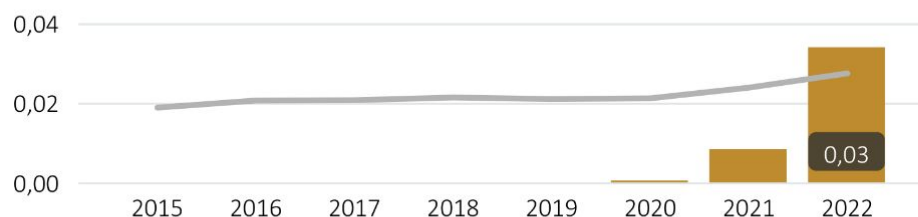
Orkland kommune har en relativt lav andel *grønne områder* sammenlignet med fylkesgjennomsnittet. Indikatoren tar imidlertid ikke hensyn til andre grøntområder som klassifiseres utenom, hvor Orkland kommune har mye skog, natur og friluftsområder i nær omkrets.

Mål 12 - Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

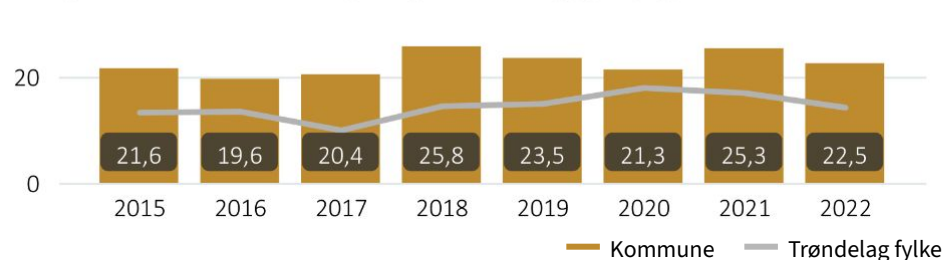
Delmål 12.3: Halvere matsvinn per innbygger

Tonn matavfall per årsinnbygger*

Delmål 12.4: Oppnå en mer miljøvennlig forvaltning av kjemikalier og alle former for avfall

Farlig avfall fra husholdningene per årsinnbygger (kg)*

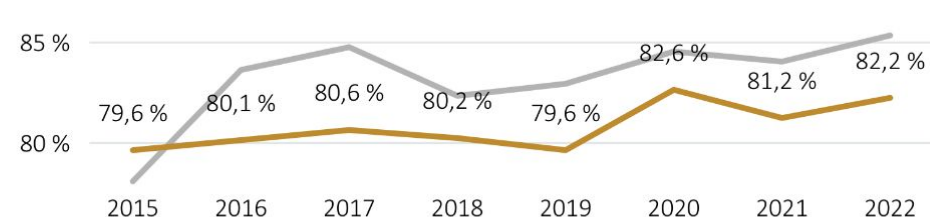

Avfall er en god indikator på hvor bærekraftige forbruks- og produksjonsmønstre innbyggerne i en kommune har, siden det også representerer det som skjer oppstrøms i verdikjeden. Avfall analyseres per årsinnbygger for å ta høyde for kommuner som har mange hytter, slik at avfallsmengden per innbygger blir mest mulig korrekt. Årsinnbyggere er definert som fastboende pluss fritidsboliger dividert med 3.

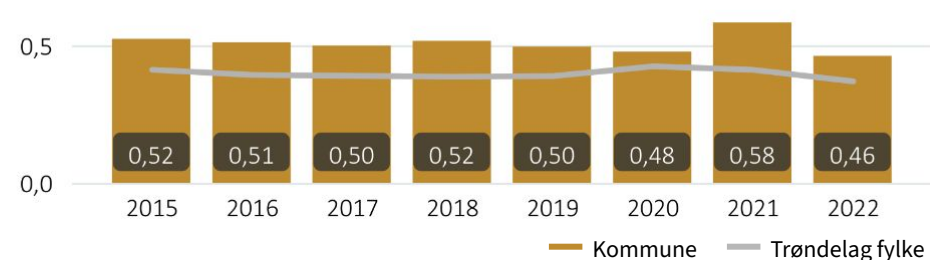
* Det tas forbehold om at avfallsdata kan være estimert basert på snittdata fra interkommunale samarbeid.

Delmål 12.5: Redusere avfallsmengden betydelig gjennom forebygging, reduksjon, materialgjenvinning og ombruk

Gjenvinningsgrad for husholdning*

Tonn husholdningsavfall per årsinnbygger*

Matavfall per årsinnbygger har økt etter at kommunen innførte kildesortering. I 2022 er mengden per årsinnbygger høyere enn snittet for fylket. Husholdningsavfall per årsinnbygger har jevnt over vært høyere enn snittet i hele perioden.

Kommunen har hatt en positiv utvikling i gjenvinningsgraden av avfall. Dette er imidlertid litt lavere enn gjennomsnittet i fylket.

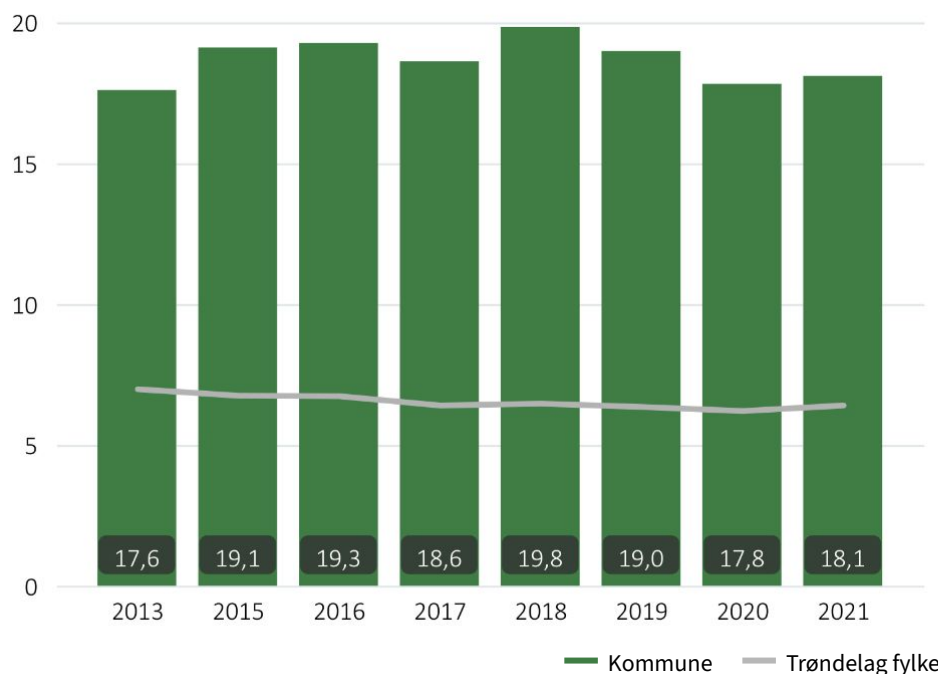
1] SSB 13136, 2] SSB 12241

Mål 13 - Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Delmål 13.2: Innarbeide tiltak mot klimaendringer i politikk, strategier og planlegging på nasjonalt nivå

Utslipp av tonn CO₂-ekvivalenter per innbygger

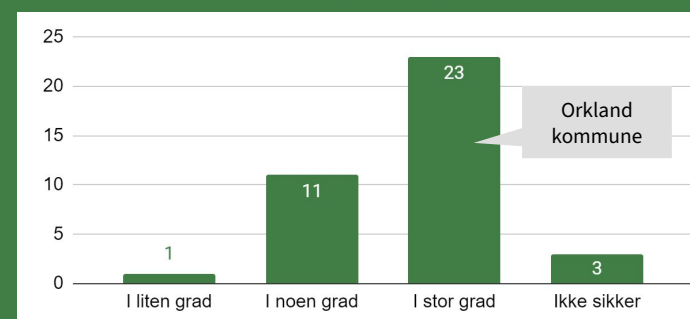
Utslipp av klimagasser er det som bidrar mest til klimaendringer, og utslipp av CO₂-ekvivalenter per innbygger er derfor den viktigste indikatoren for å måle en kommunes påvirkning på klimakrisen.

Siden 2013 har klimagassutslipp per innbygger vært stabil i Orkland kommune. Sammenlignet med resten av fylket har kommunen imidlertid et høyere utslipp per innbygger. Dette kan ha en sammenheng med at kommunen huser to store smelteverk.

Delmål 13.3: Styrke enkeltpersoners og institusjoners evne til å motvirke, tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer

Hensyntatt risiko og sårbarhet for alvorlig naturhendelser i kommunal planlegging

I hvilken grad blir økt risiko og sårbarhet som følge av langsiktige klimaendringer tatt hensyn til i kommunal planlegging (plan- og bygningsloven)?

Kommune

Vi ser allerede konsekvensene av klimaendringer. For å redusere risiko og sårbarhet må kommuner legge til rette for at enkeltpersoner og institusjoner evner å tilpasse seg og redusere konsekvensene av klimaendringer. Planlegging er det viktigste verktøyet som kommunen kan bruke for å sikre seg dette. DSB gjennomfører *Kommuneundersøkelsen* årlig hvor blant annet dette er et tema som blir adressert. I Orkland kommune har økt risiko og sårbarhet som følge av klimaendringene **i stor grad** blitt tatt hensyn til i kommunal planlegging.

Mål 13 - Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem

Klimaregnskap

Nedenfor vises kommunens utslippsstatistikk over direkte utslipp fra Miljødirektoratet. Tilgjengelig data finnes på *Trøndelag i tall*.

331,234

tonn CO2-ekvivalenter

Endring i utslipp (tonn CO2-ekv)
2009 - 2021 i Orkland

27 %

Endring %

69,480

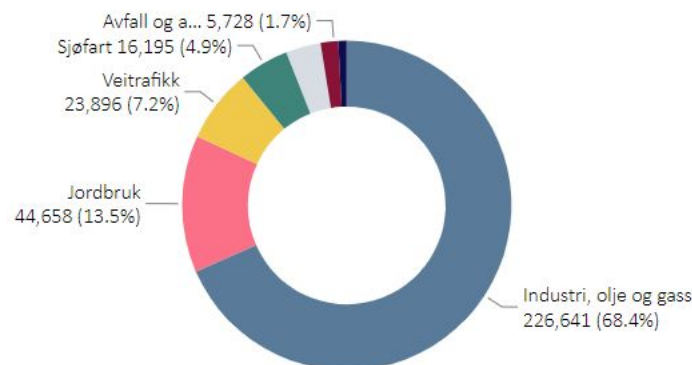
Endring tonn

Utslippskilde

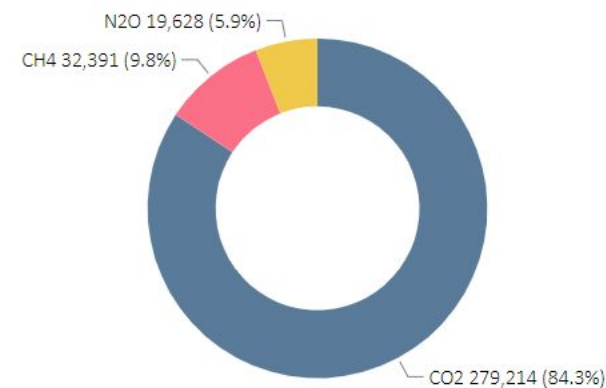
Utslipp (tonn
CO2-
ekvivalenter)

Industri, olje og gass	226,641
Fordøylesprosesser husdyr	20,984
Gjødselhåndtering	11,982
Jordbruksarealer	11,693
Personbiler	10,180
Tunge kjøretøy	10,066
Passasjer	6,177
Avfallsdeponigass	4,133
Bygg og anlegg	3,804
Total	331,234

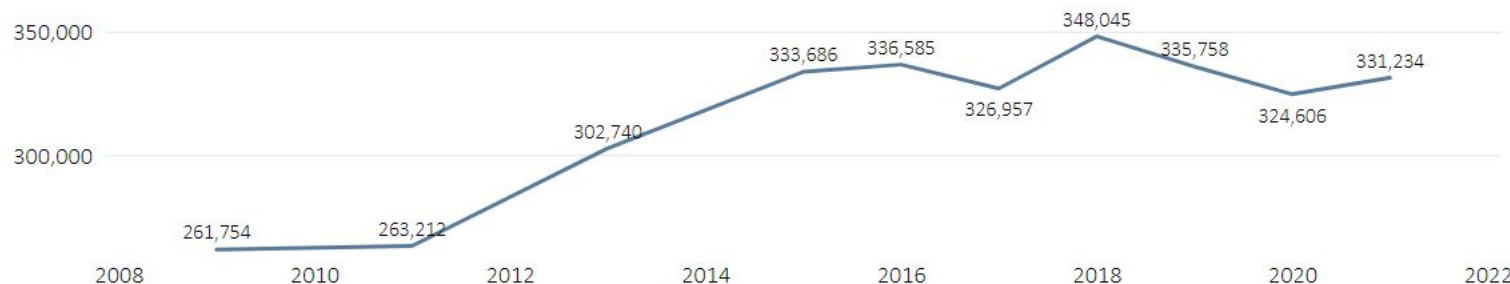
Utslipp (tonn CO2-ekvivalenter) per
sektor i Orkland i 2021

Utslipp (tonn CO2-ekvivalenter) i Orkland i 2021
per klimagass

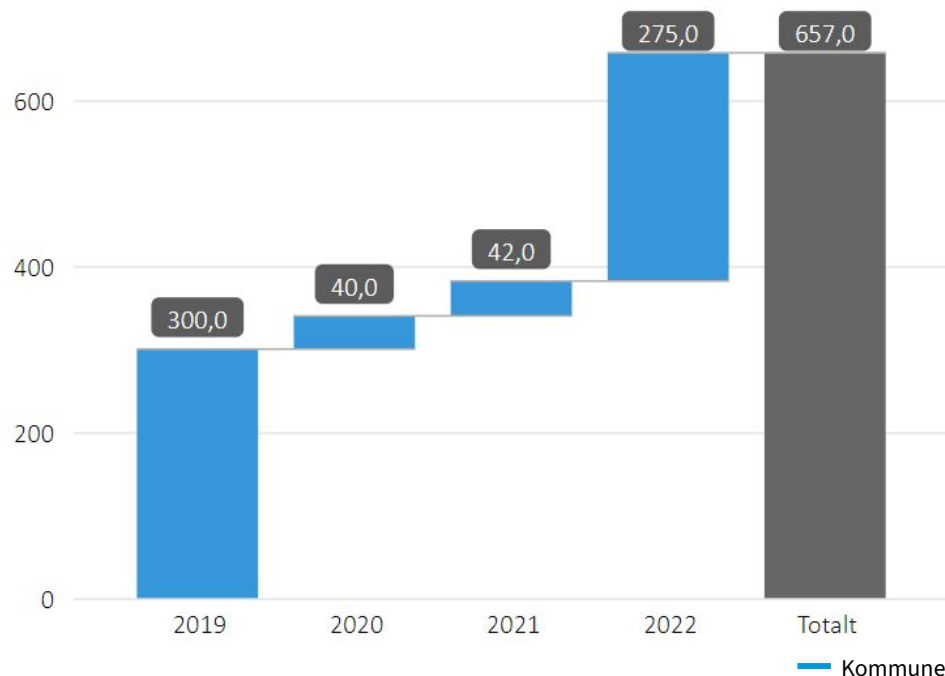
Utslipp (tonn CO2-ekvivalenter) 2009-2021 i Orkland

Mål 14 - Bevare og bruke havet og de marine ressursene på en måte som fremmer bærekraftig utvikling

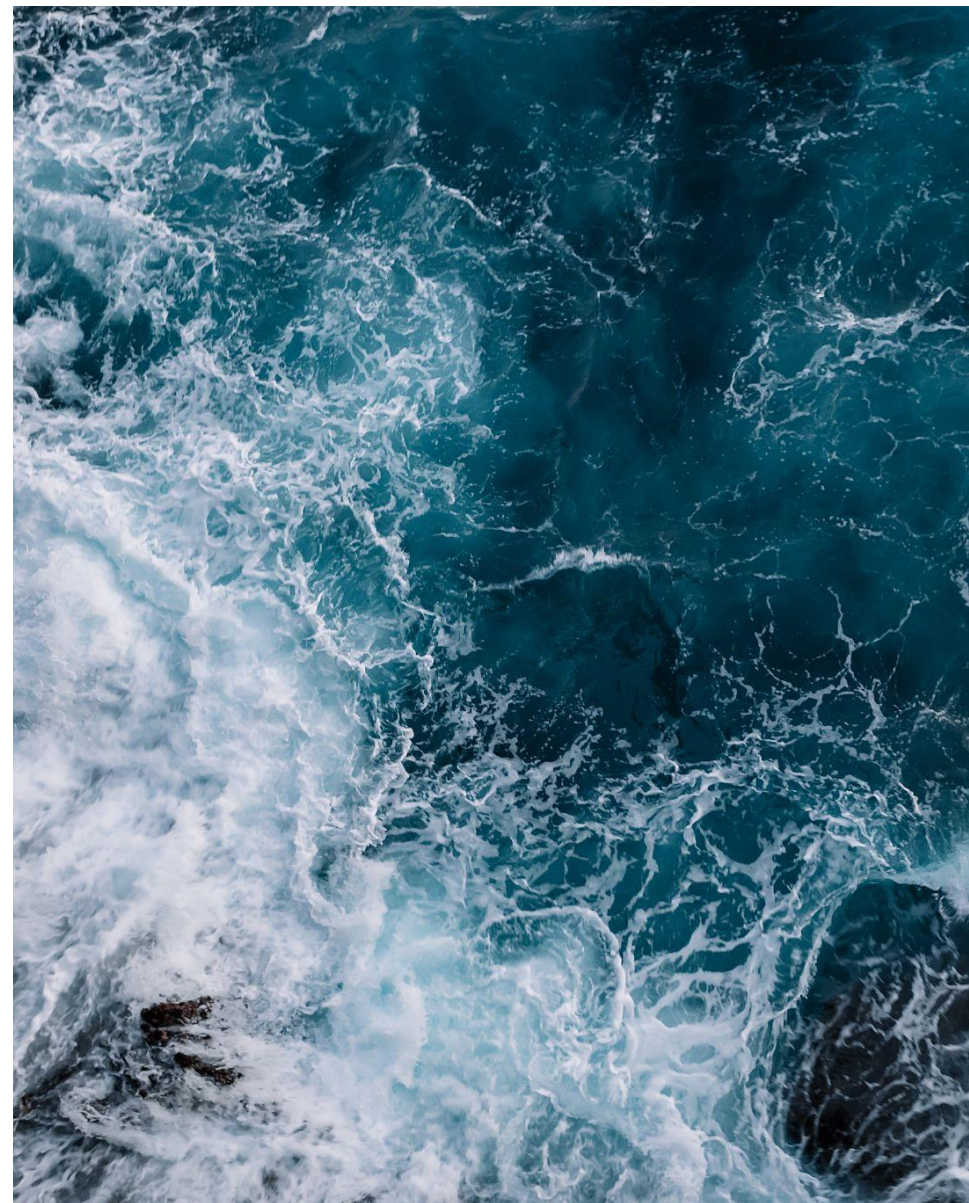
Delmål 14.1: Innen 2025 forhindre og i betydelig grad redusere alle former for havforurensning

Antall kg avfall innsamlet i ryddeaksjoner

Havet er en av Norges viktigste naturressurser, og det er derfor avgjørende å verne om det, og å sørge for at vi bruker det på en bærekraftig måte.

For å redusere havforurensning er det viktig både å redusere mengden utslipp av materialer, og rydde i eksisterende forurensning. Indikatoren som er benyttet for å måle dette er antall kg innsamlet avfall fra ryddeaksjoner. Orkland kommune har totalt samlet inn 0,66 tonn avfall fra ryddeaksjoner siden 2019.

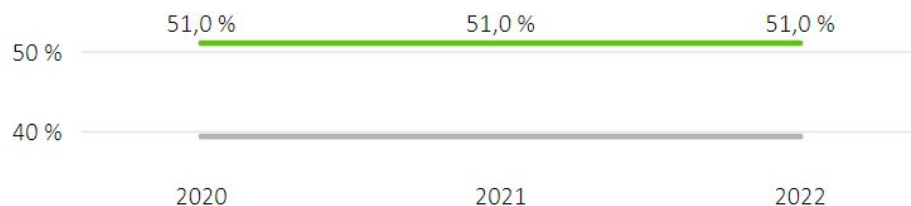

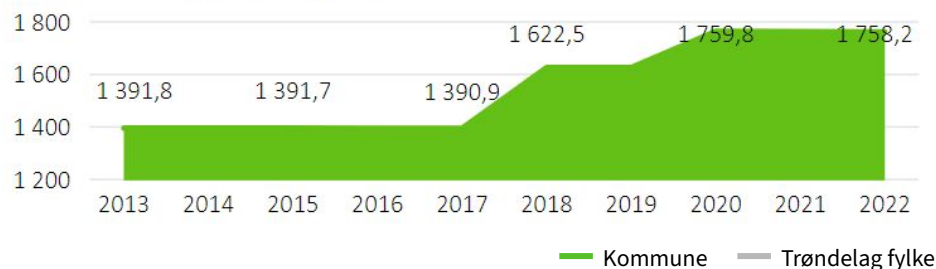
Mål 15 - Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer

Delmål 15.1: Bevaring, gjenoppretting og bærekraftig bruk av land- og ferskvannsbaserte økosystemer

Andel skog av totalt arealbruk

Endring i ubebygde areal (km²)¹

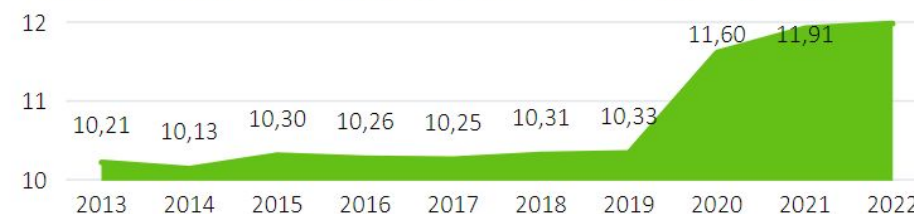
Gjennom FNs naturavtale er det satt høye mål for å redde og bevare natur- og biomangfoldet i verden. Norge har sluttet seg til denne avtalen som skal bidra til å stoppe den menneskelige ødeleggelsen av naturen, og begynne og gjenopprette det som allerede har gått tapt.

Orkland kommune har en betydelig høyere andel skog av totalt arealbruk, sammenlignet med fylkesgjennomsnittet. Kommunen sitt ubebygde areal økte på 2017 til 2022.

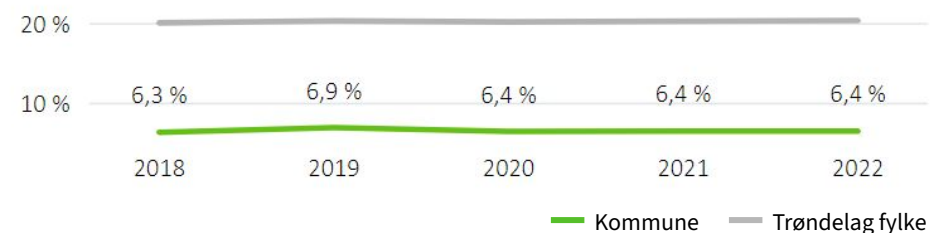
¹Ubebygde areal består av skog, ferskvann, åpen fastmark og myr, bart fjell, grus- og blokkmark, samt varig snø, is og bre.

Delmål 15.5: Iverksette umiddelbare og omfattende tiltak for å redusere ødeleggelsen av habitater

Utvikling i fysisk nedbygd areal av bygninger og vegbane areal (km²)

Andel vernet areal på land av totalt landareal

Siden 2019 har utbygging av veier og konstruksjon av nye bygg ført til en stigning i fysisk nedbygd areal i kommunen.

Vernet areal på land i Orkland kommune har vært stabil siden 2020, og i dag er det totalt 48,73 km² med vernede områder i kommunen. I forhold til Trøndelag som helhet, har kommunen en lavere andel vernet areal på land av totalt landareal.

1] SSB 12942, 2] SSB 09594, 3] SSB 10781, 4] SSB 08936

Mål 15 - Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer

Orkland

Arealregnskap for Orkland 2023

Departementet anbefaler at kommunene utarbeider et arealregnskap som del av kommuneplanarbeidet. Planer skal være realistiske og gjennomførbare og arealregnskap er et verktøy som er nyttig for å kunne gjøre vurderinger rundt disponering av areal i kommuneplan.

Det arbeides med et [arealregnskap for Trøndelag og kommunene i fylket](#). Arealregnskapet kan gi oversikt over planlagte endringer i arealbruk, samt vise til utbyggings- potensial som ligger inne i eksisterende planer. Arealregnskapet kan også brukes til å fremheve kvalitetene til arealer som vurderes eller foreslås omdisponert til utbyggingsformål, og bidra til økt bevissthet rundt konsekvensene av arealendringer.

Man kan kartlegge og føre arealregnskap over blant annet karbonrike myrområder, skog og jordbruksarealer, samt beregne klimapåvirkning av planforslag. Dette gir et bedre kunnskapsgrunnlag for å gjøre alternativvurderinger for omdisponering for å unngå tap og nedbygging av særlig verdifulle arealer.

Naturregnskap skal utvikles og vil kunne oppgi mer detaljer om arealenes naturkvaliteter.

Arealtyper

Total areal
2,148,180

Skog
943,113

Åpen fastmark
433,393

Ferskvann
94,841

Dyrka mark
110,621

Andre arealtyper,
inkludert bebygd areal
322,667

Bebygd areal

Bebygd areal
opparbeidet
38,728

Boligbebyggelse
5,610

Fritidsbebyggelse
4,410

Næring og tjeneste
864

Helse, skole og
kultur
564

Annen bruk
24,121

Kommunale planer

Utbyggingsformål i
plan
90,957

Antatt planreserve i
byggeområder
41,225

Boligformål
7,144

Boligformål
2,119

Fritidsformål
8,703

Fritidsformål
5,127

Næringsformål
9,226

Næringsformål
6,918

Tjenesteyting
1,036

Tjenesteyting
165

Andre formål
64,849

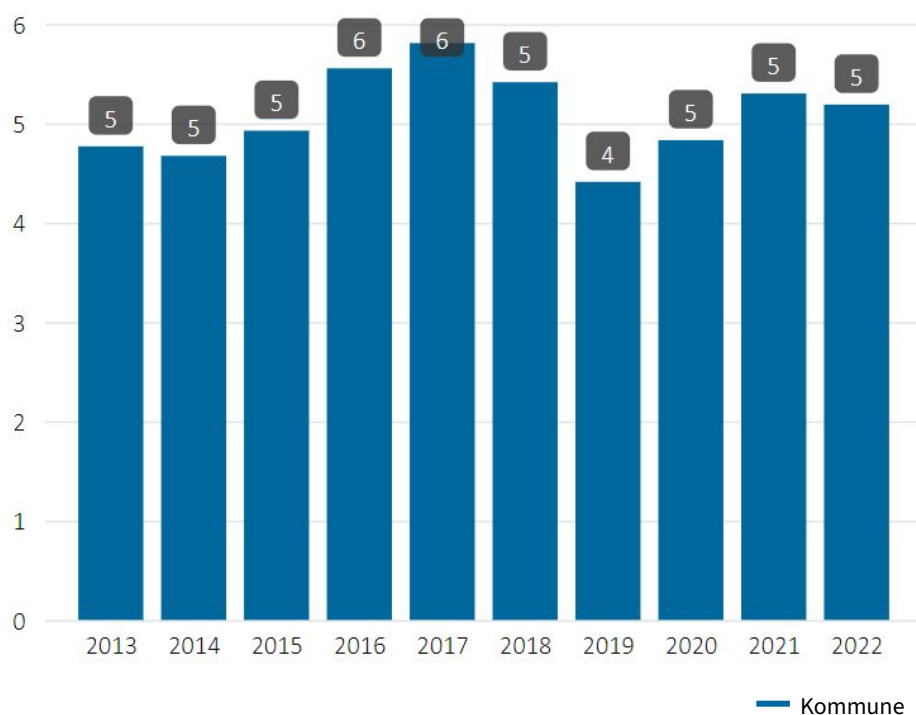
Andre formål
26,885

Mål 16 - Fremme fredelige og inkluderende samfunn for å sikre bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle, og bygge gode institusjoner

Delmål 16.1: Betydelig redusere alle former for vold

Antall årlige anmeldelser for vold, mishandling og seksuallovbrudd per 1000 innbygger

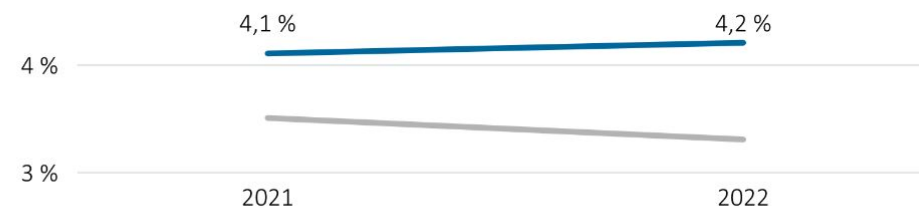
Verden er fortsatt langt unna å oppnå målet om fredfulle, rettferdige og inkluderende samfunn. Norge har lenge hatt et levedyktig demokrati og et omdømme som en fredsnasjon, og fokus på å fremme fredelige og inkludere samfunn er sentralt for å fortsette i dette sporet.

Et lavt antall årlige anmeldelser for vold, mishandling og seksuallovbrudd er viktig for å sikre at trygt og fredelig lokalsamfunn. I Orkland kommune har årlige

*Estimert av "Avgitte stemmer" relativt til befolkning 18 år og eldre for å hensynta evt. kommunesammenslåinger. Avvik fra valgprosent kan derfor forekomme.

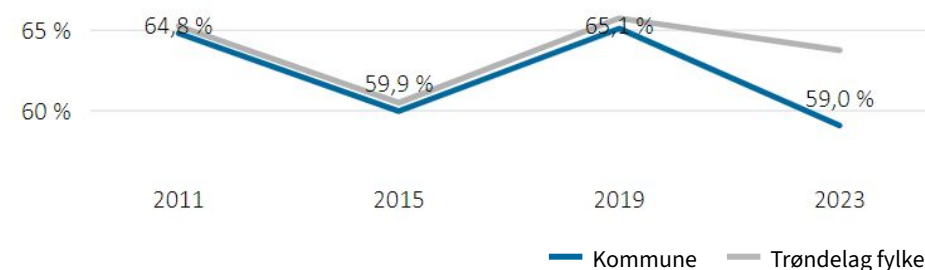
Delmål 16.2: Stanse overgrep, utnytting, menneskehandel og alle former for vold og tortur mot barn

Andel barn og ungdom på tiltak gjennom barnevernet (0-24 år)

Delmål 16.7: Sikre lydhøre, inkluderende, deltakelsesbaserte og representative beslutningsprosesser på alle nivåer

Valgdeltakelse ved kommunevalg*

anmeldelser variert, men de siste årene har kommunen hatt en økning. Andel barn og ungdom med tiltak gjennom barnevernet økte litt 2021 til 2022 i Orkland kommune. I samme periode hadde Trøndelag fylke en svak nedgang på 0,2 prosent for andel barn og ungdom med tiltak.

Valgdeltakelsen i kommunen har fulgt fylkessnittet ved de siste kommunevalgene, men var lavere ved det siste valget.

4

Kartlegging av materialer

Metode og avgrensinger

Formål

Kartlegging av materialstrømmer skal bidra til å øke forståelsen av hvordan råvarer og ulike komponenter transporteres gjennom en verdikjede. Målet er å kartlegge potensial for effektivisering som kan bidra til økt sirkularitet i bruk av materialer i kommunen. Analysen skal også gi en indikasjon på størrelsesforholdet mellom ulike materialstrømmer, samt aktivitetsnivå for de ulike delene av verdikjeden.

Kort beskrivelse av metoden

Kartleggingen av materialstrømmer tar utgangspunkt i deler av rammeverket for materialstrømanalyser (Material Flow Analysis; MFA), som er godt verktøy for å få avdekke eventuelle ineffektiviteter og potensial for sirkularitet.

Kartleggingen tar utgangspunkt i data fra Trøndelag fylkeskommune og offentlig tilgjengelige data, hovedsakelig fra Statistisk Sentralbyrå og Direktoratet for Mineralforvaltning. For å forenkle analysene har volumene blitt avrundet, og noen av analysene er estimert ved hjelp av forbruksvarer grunnet varierende datakvalitet.

På grunn av begrenset datatilgang har det ikke vært mulig å gjennomføre en fullstendig materialstrømsanalyse, og analysen har derfor begrenset seg til kartlegging av individuelle materialstrømmer. Det etterlyses bedre tilgjengelighet til relevante data, spesielt på byggeråstoff, slik at en fullstendig materialstrømsanalyse kan gjennomføres. Analysen har imidlertid definert systemgrensene, slik at det er mulig å fylle inn manglende kvantifiserte materialstrømmer dersom data tilgjengeliggjøres.

Systemgrensene, eller avgrensningene, for analysen er satt til kommunens geografiske område i tidsrommet 2022. Der data fra 2022 ikke er tilgjengelig, har man benyttet data fra 2021. For enkelte materialer er det kun begrenset til offentlig tilgjengelige data, noe som begrenser deler av analysene.

Analyserte materialer

Kartleggingen av materialstrømmer er avgrenset til tre ulike områder:

Vann og avløp

Vann

Avfall

Restavfall, glass,
papp, plast,
metaller, farlig
avfall, tre-, mat-
og hageavfall

Byggeråstoff

Pukk og
løsmasser

Economy Wide Material Flow Accounts

Rammeverket som analysen bygger på kalles *Economy Wide Material Flow Accounts* (EW-MFA) utviklet av Eurostat. Rammeverket tar for seg både import, eksport og utvinning av ressurser i et gitt område, og er godt egnet for materialstrømanalyser av byer og kommuner.

Kartleggingen av vann og avløp tar for seg verdikjeden rundt vannforsyning, men ikke vannutvinning eller avløpshåndtering

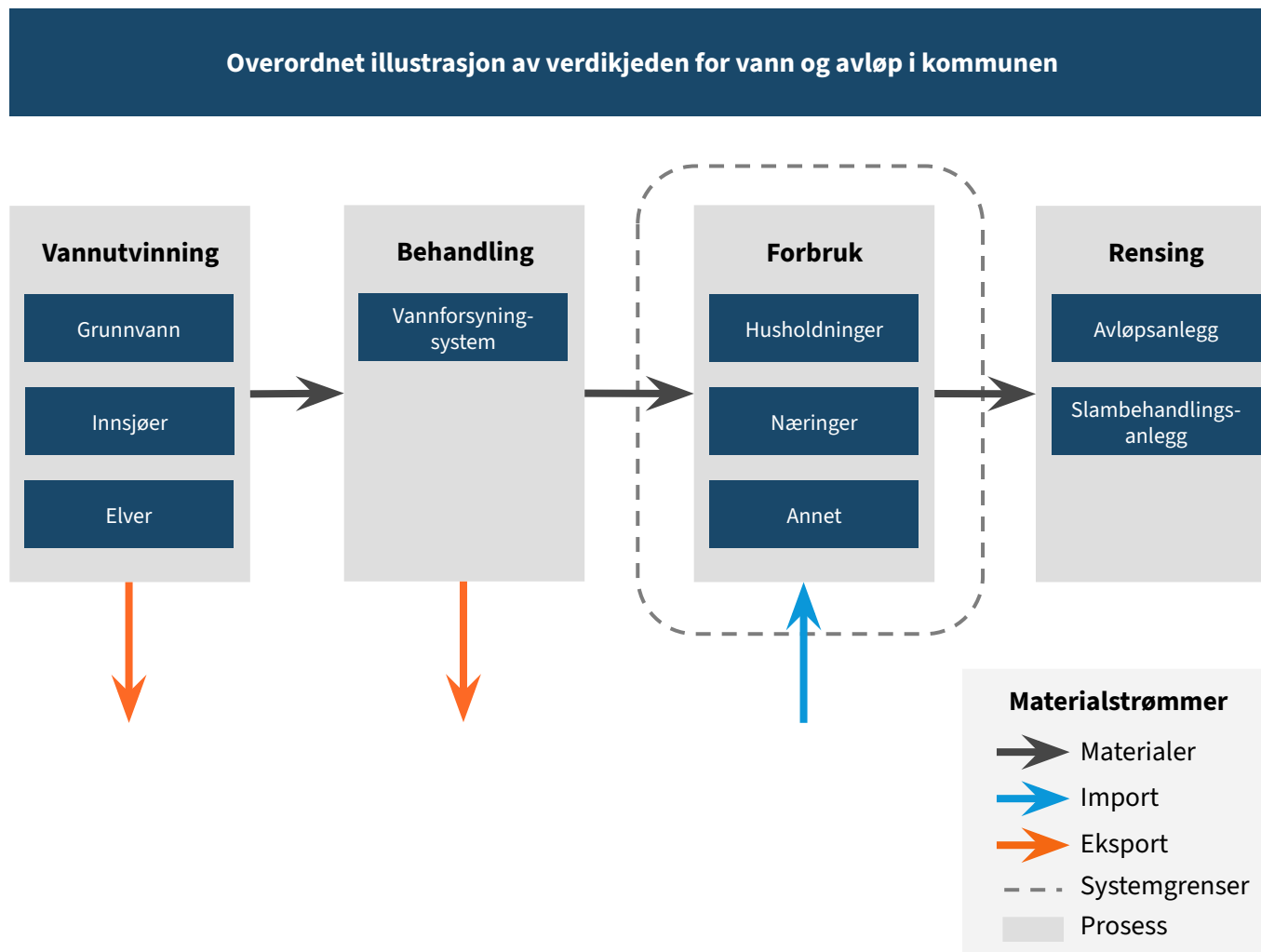
Systemgrenser

Systemgrensen for denne verdikjeden er definert rundt forbruk, og ekskluderer dermed vannutvinning og avløpsanlegg, samt import og eksport fra alle prosesser. Denne vurderingen ble gjort på bakgrunn av innledende analyser av volum, samt tilgjengelighet av data på kommunenivå.

Analyserte materialer

Vann

Vann i denne analysen er drikkevann som blir levert via kommunens vannforsyningssystem. Dette systemet består av fire elementer: vanntilsigsområde, råvannskilde, vannbehandlingsanlegg og distribusjonssystem. I analysen kartlegges materialstrømmen til vann fra vannbehandlingsanlegg til forbruk.

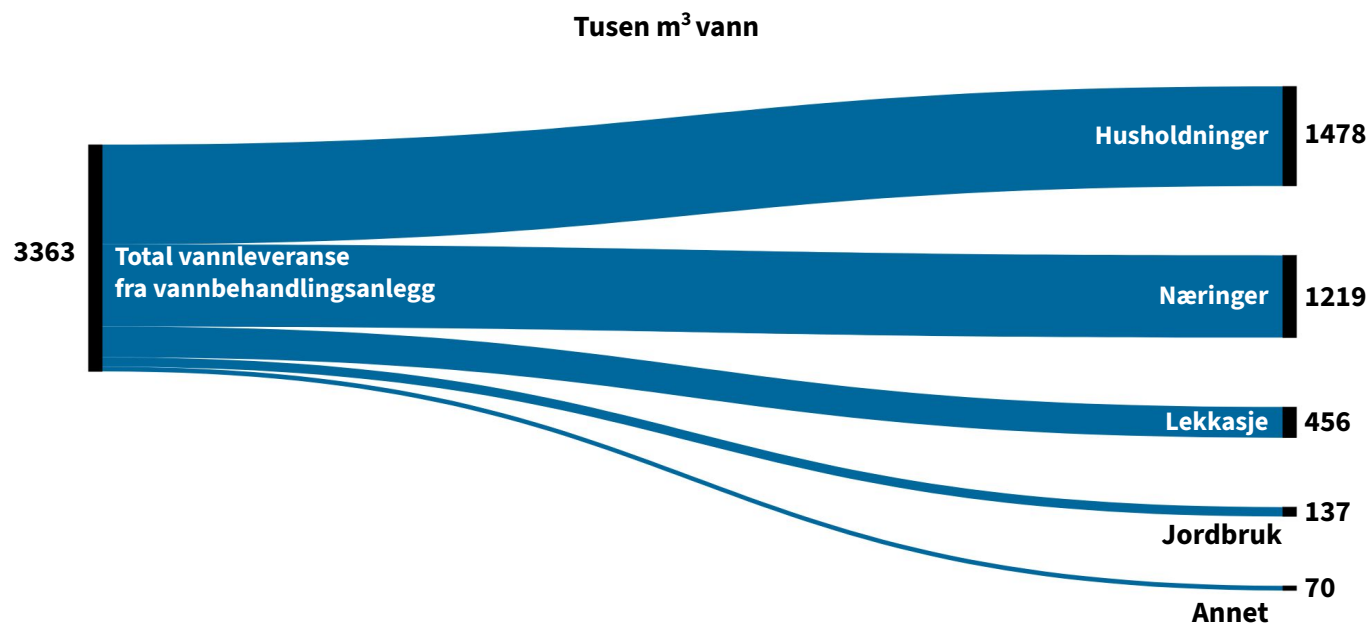
Vannforsyningen i kommunen er relativt likt fordelt mellom husholdninger og næringer

Distribusjon av vannforsyning

Vannforsyningssystemet i Orkland kommune leverer årlig 3363 tusen m³ vann fra vannbehandlingsanlegg. Av denne vannforsyningen går 44 prosent til husholdninger, mens litt over en åttendedel går tapt på grunn av lekkasjer. Næringssektoren, som inkluderer både industri og tjenesteytende næringer, står for omtrent 36 prosent av vannforbruket.

Sammenlignet med fylket bruker Orkland kommune en litt lavere andel av vannforsyningen til husholdninger (44 prosent mot 46 prosent) og en mye større andel til næringsformål (36 prosent mot 19 prosent).

Utsnitt av verdikjeden med kvantifiserte strømmer for vannforsyning i Orkland kommune (2022)

Vannforbruket i Orkland kommune har økt

Utvikling av vannforbruk i kommunen

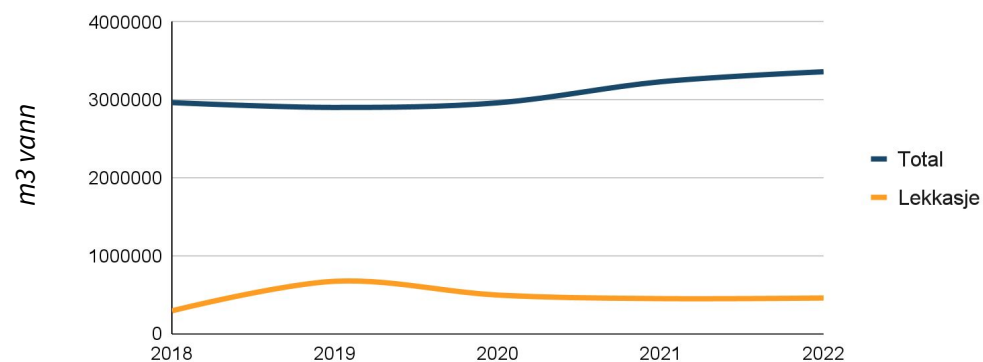
Ser man på utviklingen i vannforbruk, har Orkland kommune hatt en økning i totalforbruk fra 2021 til 2022. I dag ligger vannforbruket i kommunen omtrent på 3.400.000 m³ vann. Lekkasjenivået i kommunen hadde en økning i 2019, men har siden da hatt en nedgang og lekkasjenivået har deretter vært stabilt på omtrent 450.000 m³.

Kommunen har blitt mindre vanneffektiv

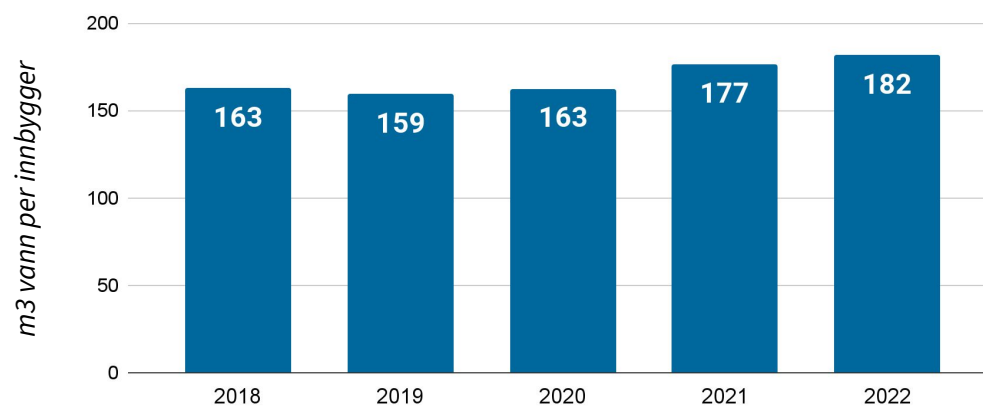
Kommunen har blitt mindre effektiv når det gjelder vannbruk. Ser man på totalt vannforbruk per innbygger blir forbruksøkningen tydeligere. Fra 2018 til 2022 økte vannforbruket per innbygger fra 163 m³ til 182 m³ i kommunen, noe som tilsvarer en økning på omtrent 12 prosent. Dette representerer en betydelig forverring i vannforbrukseffektiviteten.

Vannforbruket per innbygger i resten av fylket er 112 m³, noe som betyr at Orkland kommune har et betydelig høyere forbruk enn snittet i Trøndelag.

Totalt vannforbruk i kommunen (2018-2022)

Vannforbruk per innbygger i kommunen (2018-2022)

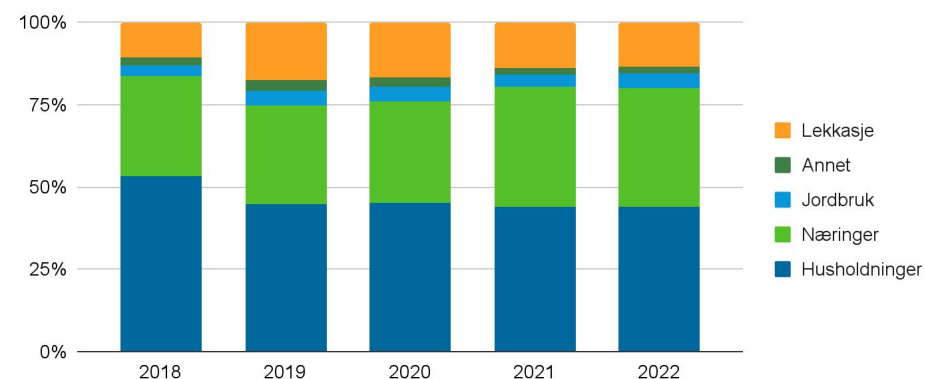
En stor del av det økende vannforbruket kommer fra næringer

Vannfordeling og lekkasje

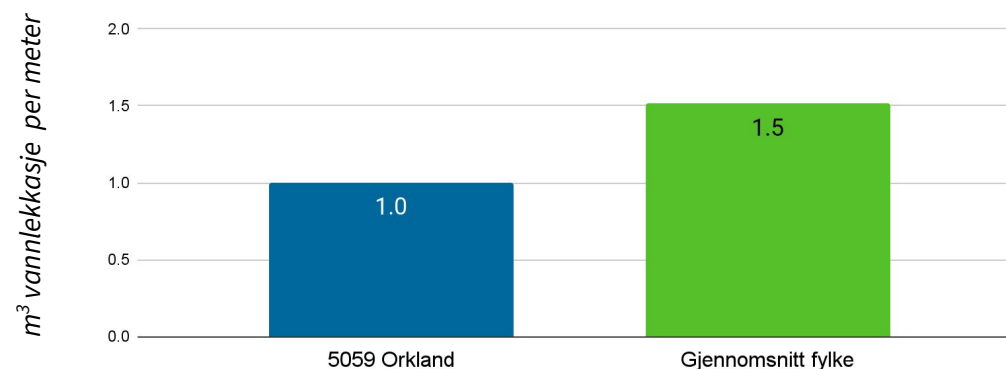
Illustrasjonen viser utviklingen i forbruksandelen mellom forbruksgruppene. Andelen vann som går til lekkasje i kommunen reduserte fra 18 til 14 prosent av totalt vannforbruk. Orkland kommunes lekkasjenivå er vesentlig lavere enn gjennomsnittlig lekkasje både i Norge (26 prosent) og Trøndelag (24 prosent). Denne forskjellen blir enda mer tydelig når man ser på vannlekkasje per meter kommunal ledning, der kommunen har en lekkasje på 1,0 m³ per meter ledning sammenlignet med fylkets gjennomsnitt på 1,5 m³.

Næringssegmentet har hatt størst økning i vannforbruk i perioden. Fra 2018 til 2022 har næringer i Orkland kommune gått fra å forbruke 869.000 m³ til 1.210.000 m³ vann per år. Dette representerer også 70 prosent av den totale økningen i vannforbruk. Denne økningen kan forklares av at det i perioden har vært to store etableringer av ny næringsmiddelindustri i kommunen, hvor begge har stort vannforbruk.

Utvikling av vannfordeling i kommunen (2018-2022)

Estimert vannlekkasje per meter kommunal ledning (2022)

Kartleggingen av avfall tar for seg verdikjeden fra avfallshåndtering til behandling for 11 forskjellige materialgrupper

Systemgrenser

Systemgrensen for denne verdikjeden er satt rundt avfallshåndtering, sortering, og behandling. Vi har kun analysert avfall fra husholdninger på grunn av tilgjengeligheten av data på kommunenivå. Eksport og import av materialer er heller ikke inkludert i analysen.

Analyserte materialer

Restavfall

Avfall som blir igjen etter rene materialfraksjoner er utsortert, f.eks. brennbart.

Glass

Glassemballasjer og ikke-laminert vinduglass.

Papp

Blandet papp og papir, drikkekartonger, aviser, og bøker.

Plast

Blandet plastemballasje og plast/hardplast. Ikke gummi.

Metaller

Kasserte forbruksvarer og emballasje av jern. Ikke bilvrak.

EE-avfall

Hvitevarer elektronikk, kabler, ledninger, lyskilder, og annet elektronisk.

Matavfall

Organisk avfall som lett kan brytes ned i biologiske prosesser. F.eks. Mat, blomster, og bleier.

Treavfall

Ubehandlet trevirke, paller, og tremøbler.

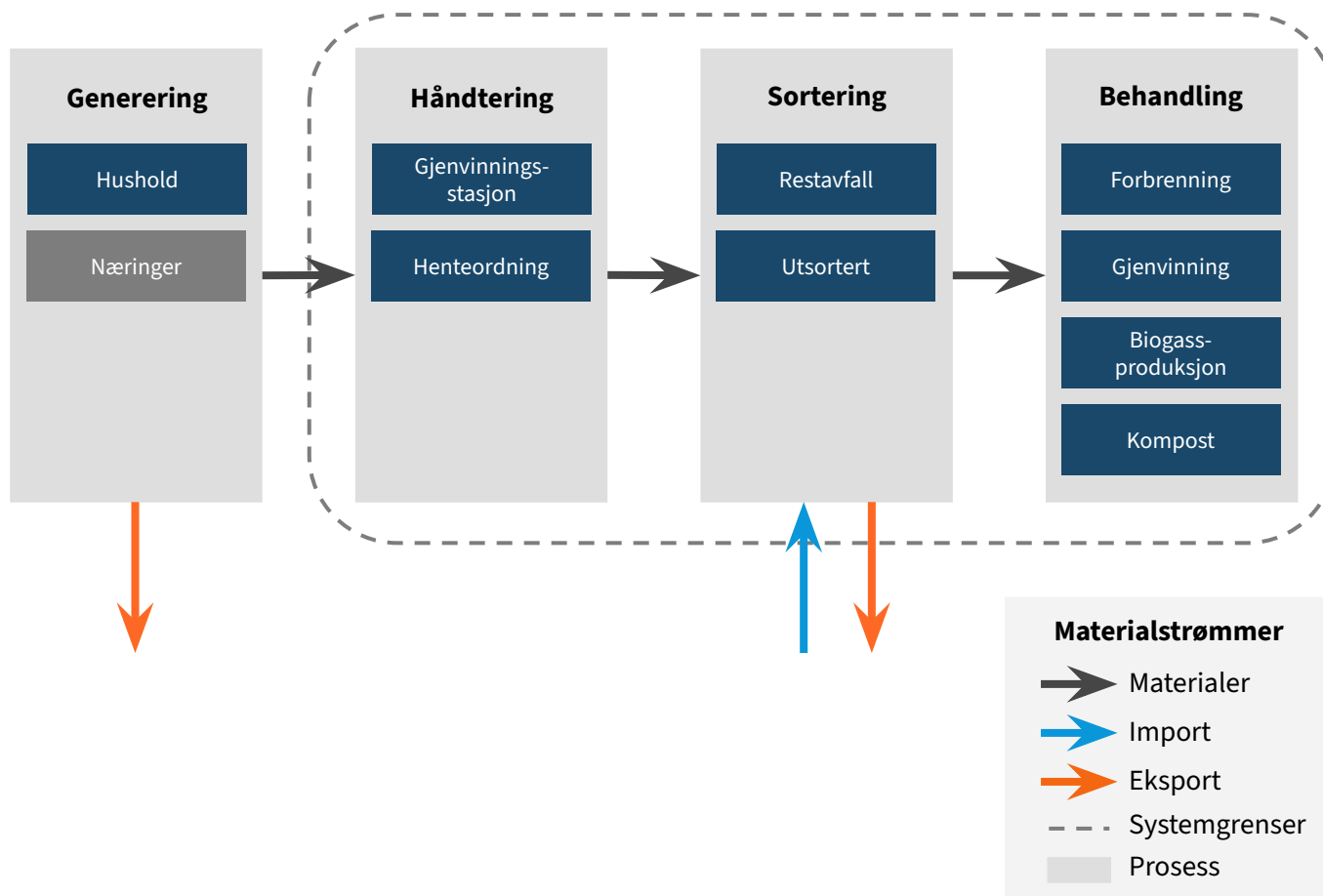
Hageavfall

Plantrester, røtter, jord, og bark.

Annet avfall

Avfall som ikke er definert av de andre kategoriene, f.eks. madrasser.

Overordnet illustrasjon av verdikjeden for avfall i Orkland kommune 2022

1] <https://www.ssb.no/natur-og-miljo/avfall/statistikk/avfall-fra-husholda>

I kommunen håndteres mesteparten av avfallet gjennom gjenvinningsstasjoner

Avfallskilder

59 prosent av avfallet i Orkland kommune genereres ved gjenvinningsstasjoner der innbyggerne selv transporterer og sorterer avfall i containere. Dette skiller seg noe fra resten av fylket, der gjennomsnittet for andelen avfall fra gjenvinningsstasjoner er 47 prosent. Dette indikerer at det kan være mindre behov for henteordninger i kommunen, samtidig som gjenvinningsstasjonene kan være mer aktive og benyttet av innbyggerne.

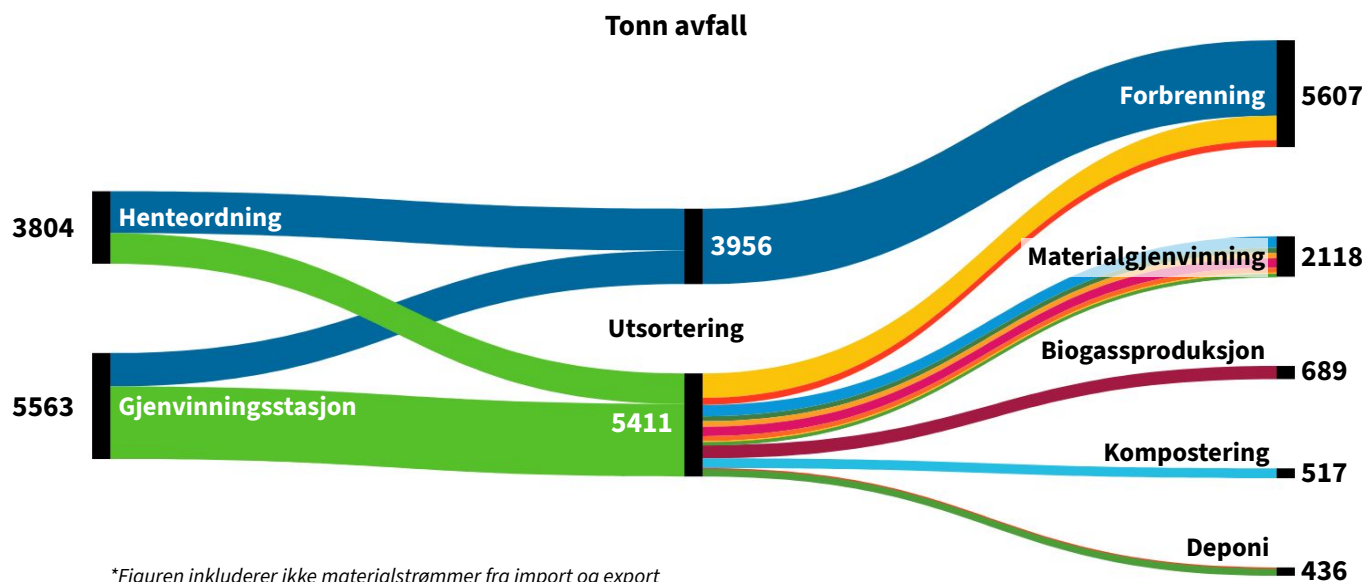
Andel av avfall som blir sortert

Mengden av avfall som sorteres i Orkland kommune er lik gjennomsnittet i andre kommuner (58 prosent i Orkland mot 58 prosent i fylket). Kommunen har dermed samme prosentandel restavfall som snittet i fylket. Analysen indikerer at innbyggerne i kommunen er gjennomsnittlig flinke til å sortere avfallet sitt, og at kommunen lykkes med å oppmuntre til god avfallssortering.

Avfallsbehandling

Håndtering av avfall i kommunen er tilnærmet lik resten av fylket, men har en større andel avfall som blir deponert (5,6 prosent mot med 2,1 prosent i gjennomsnitt for fylket). Dette skyldes i stor grad mengden “annet avfall” i kommunen.

Utsnitt av verdikjeden med kvantifiserte strømmer for avfall i Orkland kommune (2022)

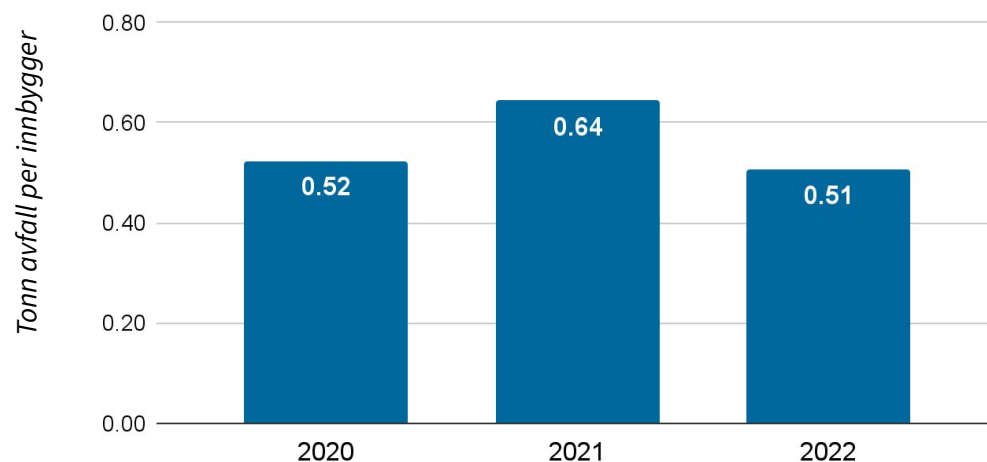
Restavfall	Plast	Treavfall
Utsorterbart avfall	Metaller	Hageavfall
Papp	EE-avfall	Farlig avfall
Glass	Matavfall	Annet avfall

Avfallsmengden økte kraftig i 2021, men er nå tilbake til normale nivåer

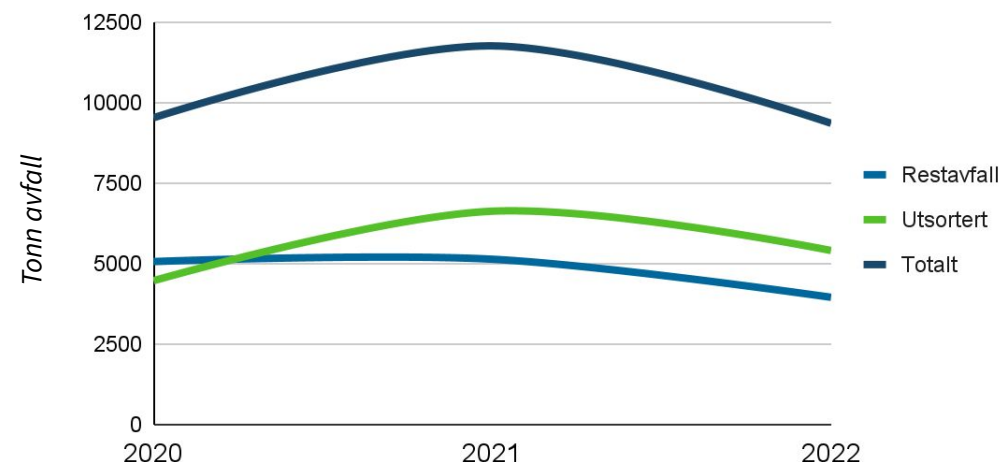
Utvikling av avfallsmengde i kommunen

Fra 2020 til 2021 har avfallsmengden i kommunen blitt redusert fra omtrent 9 500 tonn til omtrent 11 700 tonn. Dette skyldes en økning på 48 prosent i mengden sortert avfall. Etter 2021 har total avfallsmengde gått tilbake til samme nivå som 2020, men sammensetningen av avfallstyper har endret seg fra mer rest (53 prosent) til mer sortert avfall (56 prosent).

Total mengde avfall per innbygger i kommunen (2020-2022)

Total mengde avfall i kommunen (2020-2022)

Endringen i sammensetningen av avfallsmaterialer kan tilskrives økt sortering

Avfallsreduksjon

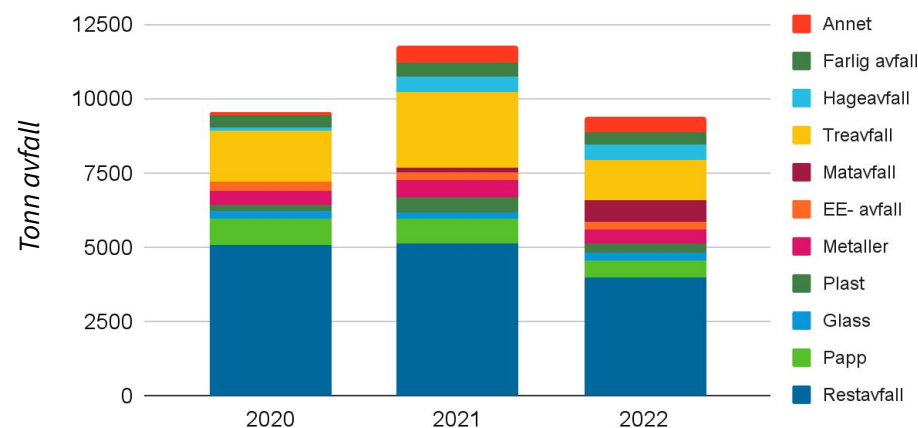
Endringen i avfallssammensetningen kan i hovedsak tilskrives tre hovedkategorier: restavfall (-22 prosent) og matavfall (som kommunen begynte å sortere i 2021). Kommunen har også hatt en reduksjon i andre avfallsmaterialer, slik som annet tre (-20 prosent), hageavfall (+374 prosent), papp (-32 prosent) og annet avfall (+449 prosent). Disse utgjør imidlertid en mindre andel av det totale avfallet, og har således ikke hatt stor innvirkning på den generelle avfallsreduksjonen.

Dette indikerer at endringen i avfallssammensetningen primært kan tilskrives innsatsen med å sortere avfallskategorier mer grundig, spesielt når det gjelder matavfall og hageavfall. Det er tydelig at mye av avfallet innenfor disse kategoriene tidligere ble feilaktig plassert i enten restavfall, papp eller treavfall før 2022.

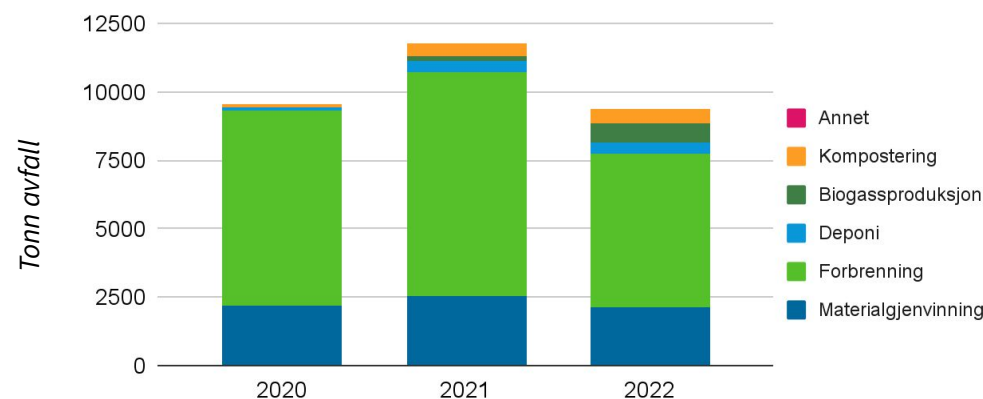
Hvordan påvirker dette avfallsbehandlingen?

Ettersom materialene med størst reduksjon behandles ved forbrenning (tre og rest), har dermed også denne avfallsbehandlingen redusert tilsvarende med 22 prosent. Som følge av økningen i matavfall har også mengden biogassproduksjon gått opp fra 9 til 689 000 tonn. Til sammen har andelen behandlingstyper holdt seg relativt stabil, noe som indikerer at reduksjonen i avfall ikke har hatt betydelige konsekvenser for avfallsbehandlingsmetoder.

Utvikling av fordeling av avfallsmaterialer kommunen (2020-2022)

Mengde avfallsbehandling i kommunen (2020-2022)

Kartleggingen av byggeråstoff tar for seg verdikjeden fra materialutvinning til avfall, men bygger på et ufullstendig datagrunnlag

Verdikjeden til byggeråstoff påvirker bærekraft i kommunen på flere måter, eksempelvis gjennom sirkulærpotensial (for å redusere avfall, redusere uttak og miljøpåvirkning), lokal produksjon og forbruk som minimerer transport.

Systemgrenser

Systemgrensen for analysen er definert til hele verdikjeden for byggeråstoff i kommunen, fra materialutvinning til avfall. På grunn av svært begrenset tilgang til førstehånds datakilder har det imidlertid vært nødvendig å estimere flere av materialstrømmene, hvor noen har blitt forkastet fra analysen. Eksempelvis estimeres avfall fra bygg ved hjelp av offentlig tilgjengelige data på nyopprettet bygningsmasse og avfallsfaktorer for ulike typer bygg. I figuren på neste side angis status for datakilden til hver materialstrøm i ulike farger.

Som følge av begrenset tilgjengelighet på datakilder ekskluderer analysen bla. hogst og andre byggematerialer som kartlegger denne materialgruppen.

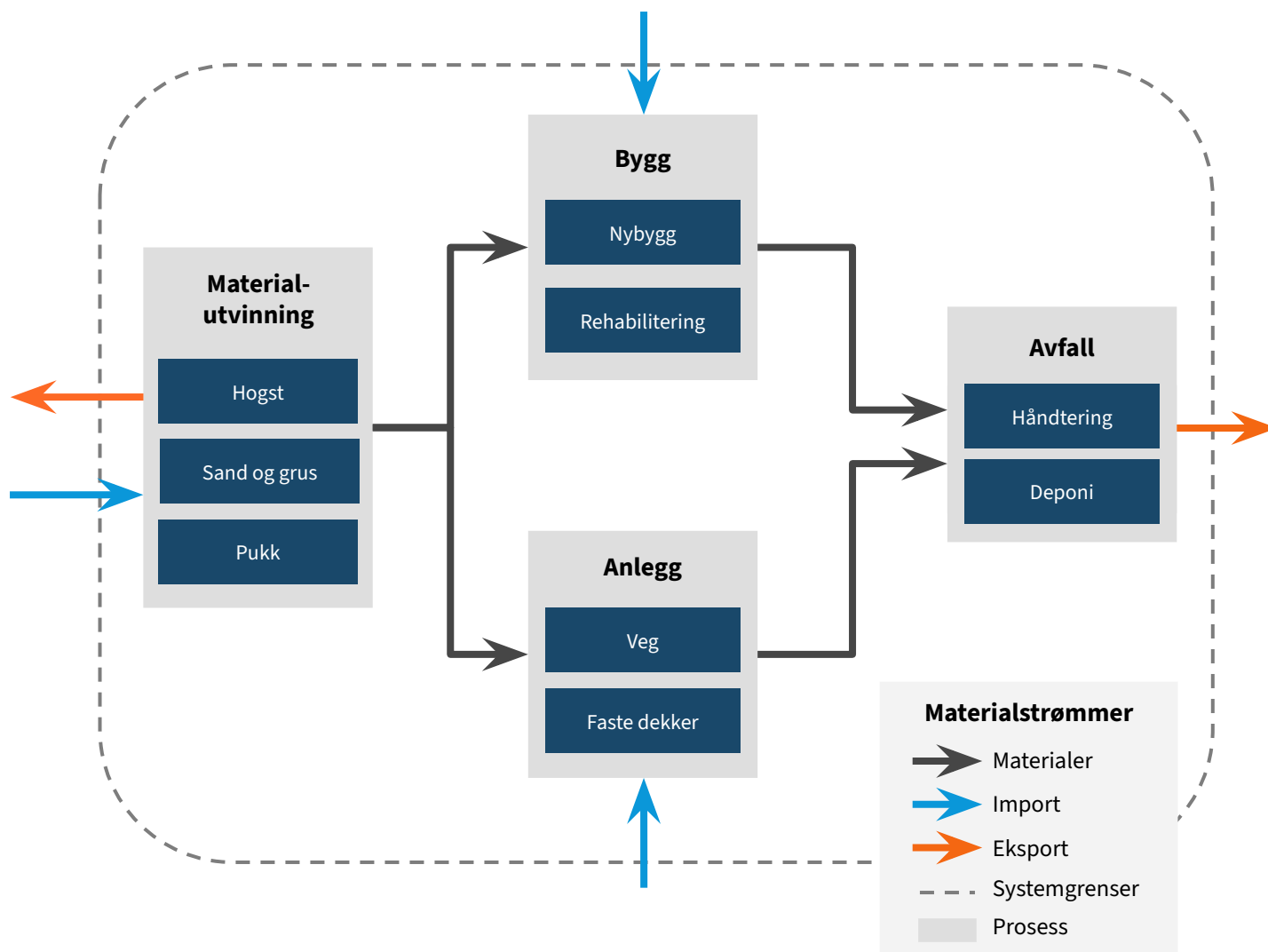
Analyserte materialer

Pukk: Byggeråstoff som produseres ved å knuse fjell. Dette er ofte seig naturstein, slik som granitt og gneis.

Løsmasser: Stein, sand og grus som ligger drappert over berggrunner.

Avfall: Avfall fra byggevirksomhet. Inkluderer både produsert avfall og overskuddsmasser.

Overordnet illustrasjon av verdikjeden for byggeråstoff i kommunen

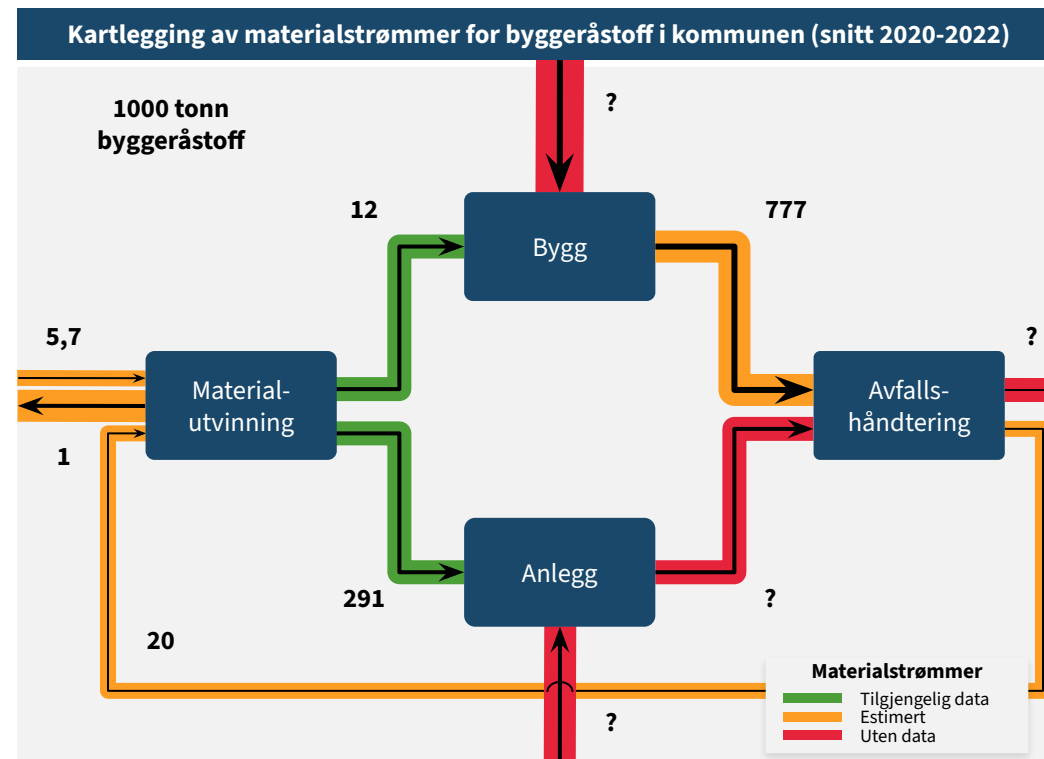
For å ta hensyn til årlige variasjoner er materialstrømmene for byggeråstoff i kommunen beregnet med gjennomsnitt for de tre siste årene

Bygg og anlegg er både en material- og utslippsintensiv næring, men samtidig en viktig næring for mange kommuner. Sammen med store avfallsmengder og lite gjenbruk av materialer indikerer dette et stort sirkulært potensial i næringen. Dette støttes av kunnskapsgrunnlaget til den nasjonale strategien for sirkulær økonomi, der bygg og anlegg er identifisert som næringen med størst potensial for sirkularitet.

Materialstrømmer for byggeråstoff

Gjennomsnittlig uttak av kjemikalier og mineraler i kommunen var 303.000 i perioden 2020-2022. Dette tilsvarer 16,5 tonn per innbygger. Kommunen har et lavere uttak av disse materialene sammenlignet med snittet for fylket i samme tidsperiode, som var på 17,4 tonn per innbygger.

I Orkland kommune blir de fleste av disse materialene brukt til oppføring, bruk og vedlikehold av anlegg, noe som betyr at kommunen må importere alle materialene som brukes til bygg. I fylket går gjennomsnittlig 82 prosent av de utvunnede byggematerialene til anlegg.

Begrensninger i materialstrømmer

Manglende tilgjengelighet til datakilder begrenser kartleggingen for flere av materialstrømmene innen byggeråstoff. For å forbedre innsikten i dette området, etterlyses det et behov for utvikling av systemer for innhenting av denne typen data.

Figuren bidrar til å identifisere de manglende kildene og illustrerer potensialet for innsikter som kan oppnås hvis det etableres bedre systemer for datainnsamling. Grønne materialstrømmer baserer seg på offentlige data fra Direktoratet for Miljøforvaltning sitt ressursregnskap for byggeråstoff.

Gule materialstrømmer er estimert basert på eksisterende data, eksempelvis basert på data om oppføring av bygg og relaterte avfallsfaktorer. Røde materialstrømmer har ikke offentlig tilgjengelige datakilder. Dette omfatter:

1. Oppdaterte og spesifikke tall på import og eksport av byggeråstoff (både råmaterialer og bruksmaterialer), samt hva det skal brukes til.
2. Tall på avfallshåndtering av byggeråstoff (fra næringer), med hensyn til kilde, material og behandling.

1] Data fra SSB. Tabeller: 05939, 05940

2] Dirmin. DMFs ressursregnskap for byggeråstoff

3] Kartlegging overskuddsmasser 2020 (MEF)

4] Ressursregnskap for Byggeråstoffer, Trøndelag 2018

5

Innbyggerundersøkelsen

787 respondenter i Orkland kommune har svart på spørsmål om bærekraft og innbyggermedvirkning

Respons Analyse gjennomførte en spørreundersøkelse til innbyggerne i Trøndelag på oppdrag fra Trøndelag fylkeskommune. Et utvalg av svarene presenteres over de påfølgende sidene.

Formålet med undersøkelsen var å sette søkelys på tema bærekraft og bidra til innbyggermedvirkning i kommunenes beslutningsprosesser før ny planstrategi.

Undersøkelsen foregikk fra 5. september til 17. september 2023 og ble sendt ut som SMS med link til et web-spørreskjema. Målgruppen var alle innbyggerne i Trøndelag fylke.

Respondentene ble spurt om hvor enige de var i ulike utsagn. Hvert utsagn er besvart på en skala fra 1 til 6, hvor 1=Helt uenig og 6 = Helt enig. I denne rapporten presenteres en prosentandel som er enig i utsagnet (har svart 4, 5 eller 6)

Svarene fra innbyggerne i Orkland kommune tyder på at de er:

- Fornøyd med lokale institusjoner og folkevalgte
- Litt mindre fornøyd med sitt lokalsamfunn enn snittet i fylket
- Mindre opptatt av klima og miljø enn fylket som snitt
- Omtrent like trygge økonomisk og opplever like stor grad av politisk likhet som resten av fylket

787

respondenter i Orkland kommune
(Svarprosent 16 %)

49 %
menn**51 %**
kvinner**53 %**
Grunnskole/
Videregående/
Yrkesskole**25 %**
1-3 år ved
Univ./Høgskole**22 %**
4 år eller mer ved
Univ./Høgskole**68 %**
Yrkesaktive**25 %**
Trygdet/
pensjonist**4 %**
Student/
skoleelev

Innbyggerne i Orkland kommune er fornøyd med lokale institusjoner og sine folkevalgte

Andelen som er enige i følgende utsagn

36 %

**Kommunen bruker ressursene (tid og penger)
på en god måte
(32 prosent i Trøndelag)**

Svarene fra respondentene fra Orkland kommune tyder på at de er fornøyd med kommunepolitikere og hvordan kommunen leverer tjenester og informerer. Respondentenes svar er omtrent på snittet til fylket, men noe mer fornøyd med hvordan kommune bruker ressursene.

40 %

**Jeg har tillit til kommunepolitikerne
(41 prosent i Trøndelag)**

52 %

**Kommunen informerer innbyggerne på en
enkel og forståelig måte
(51 prosent i Trøndelag)**

Svarene tyder på at innbyggerne i Orkland kommune er litt mindre fornøyd med sitt lokalsamfunn enn snittet for fylket

Andelen som er enige i følgende utsagn

48 %

Det er viktig for meg å engasjere meg i frivillig arbeid
(48 prosent i Trøndelag)

68 %

Jeg opplever at min kommune er god å vokse opp i
(73 prosent i Trøndelag)

30 %

Jeg opplever at jeg har mulighet til å være med å påvirke utviklingen i mitt lokalsamfunn
(32 prosent i Trøndelag)

Svarene fra respondentene i Orkland kommune tyder på at innbyggerne er litt mindre fornøyd med kommunen som sted å vokse opp enn resten av fylket. De oppgir at de er omtrent like engasjert i frivillig arbeid som snittet for fylket og føler i litt mindre grad at de har mulighet til å være med å påvirke utviklingen i sitt lokalsamfunn.

Innbyggerne er mindre opptatt av klima og miljø enn snittet for fylket

Andelen som er enige i følgende utsagn

41 %

**Fremkommeligheten for syklist og gående
bør prioriteres fremfor bilister
(43 prosent i Trøndelag)**

43 %

**Jeg tar bærekraftige valg selv når det koster
meg mer
(48 prosent i Trøndelag)**

57 %

**Det er viktig for meg at min kommune bidrar
til å redusere klimagassutslippene i Norge
(60 prosent i Trøndelag)**

Svarene fra innbyggerne i Orkland kommune tyder på at de er mindre opptatt av klima og miljø enn fylket som helhet. Det er litt færre som mener at fremkommelighet for syklist og gående bør prioriteres fremfor biler. I tillegg er det færre som oppgir at det viktig for dem at kommunen bidrar til å redusere klimagassutslippene i Norge og færre som prioriterer bærekraftige valg.

Svarene tyder på at Orkland kommune ligger på snittet i fylket når det gjelder økonomisk og politisk likhet

Andelen som er enige i følgende utsagn

37 %

Jeg kjenner ikke til barn og unge i min kommune som er forhindret fra å delta på fritidsaktiviteter på grunn av økonomi (38 prosent i Trøndelag)

55 %

Jeg er trygg på at kommunen behandler alle grupper rettferdig uavhengig av kjønn, funksjonsevne, etnisitet, religion, seksuell orientering e.l. (56 prosent i Trøndelag)

72 %

Jeg er ikke bekymret for at min arbeidsplass blir overflødig i fremtiden (74 prosent i Trøndelag)

Svarene fra respondentene i Orkland kommune tyder på at de er omtrent like trygge økonomisk og politisk som resten av fylket. Det er omtrent like mange respondenter som ikke kjenner barn og unge som er forhindret i å delta på fritidsaktiviteter på grunn av økonomi som snittet av fylket, og respondentene er like trygge mtp politisk diskriminering som resten av fylket. Respondentene er litt mer bekymret for arbeidsplassene sine, men forskjellen mellom snittet for fylket er lite.

Nasjonale forventninger og oversikt over regionale planer

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme bærekraftig utvikling i hele landet. Forventningene skal følges opp i arbeidet med planstrategier og planer i fylkeskommunene og kommunene, og legges til grunn av statlige myndigheter når de deltar i planprosessene.

Forventninger til regional og kommunal planlegging for 2023-2027 ble vedtatt 20. juni 2023.

De nasjonale forventningenes rolle i plansystemet

Hensikten med forventningsdokumentet er å etablere et felles grunnlag for fylkeskommunene, kommunene og statlige myndigheter slik at planprosessene blir effektive og målrettet og at unødige innsigelser unngås. Forventningsdokumentet er retningsgivende, og gjelder for hele landet og for ulike plansituasjoner. De må derfor tilpasses regionale og lokale forhold gjennom gode planprosesser.

Planleggingen skal fremme bærekraftig utvikling

Som samfunnsutviklere, tjenesteytere og planmyndigheter er fylkeskommunene og kommunene avgjørende for at Norge skal lykkes med å realisere en bærekraftig samfunnsutvikling i hele landet. Nasjonale klima- og miljømål gir rammer for planleggingen og er sentrale for at bærekraftsmålene kan nås.

Viktige planutfordringer fremover

Norge har gode forutsetninger for å nå mange av bærekraftsmålene innen 2030. Likevel er det utfordringer med å nå målene om reduserte klimautslipp, ansvarlig forbruk, ressursbruk, bevaring av naturmangfold og mindre ulikhet. Dette er utfordringer som må løses gjennom planlegging. I tillegg møter kommunene andre store samfunnsutfordringer som følge av en aldrende befolkning med større omsorgsbehov og mangel på arbeidskraft.

Kommunal- og distriktsdepartementet

Forventningsdokumentet er bygd opp rundt FNs bærekraftsmål og 2030 agendaen

Forventningsdokumentet er bygd opp rundt 2030 agendaens fem overordnede perspektiver:

Samordning og samarbeid i planleggingen (mål 11, 16 og 17)

Regional og kommunal planlegging er fylkeskommunenes og kommunenes viktigste styringsverktøy for en bærekraftig samfunnsutvikling basert på et lokalt folkestyret. Oppdaterte planer som bygges på et godt kunnskapsgrunnlag er nødvendig for å ta tak i aktuelle utfordringer og for å sikre at nasjonale rammer og mål følges opp. Planprosesser som er åpne og involverende gir legitimitet til vedtatte planer. Det er samtidig viktig at planene er realistiske og legger til rette for effektiv ressursbruk i det offentlige og i det private.

Trygge og inkluderende lokalsamfunn (mål 1, 3, 5, 8, 10, 11, 12, 13 og 15)

Et sosialt bærekraftig samfunn forutsetter at vi lykkes med å utvikle store og små byer, større og mindre tettsteder og spredtbygde strøk, slik at det er godt å bo, leve og arbeide der. Samfunns- og arealplanleggeren skal sikre fysiske omgivelser og sosiale arenaer som er varierte, inkluderende og varige, med tilgang til nødvendige tjenester for alle deler av befolkningen. Gode lokalsamfunn og nabolag gir grunnlag for stabile bomiljøer og livskvalitet i ulike deler av livet. Attraktive og godt planlagte omgivelser, tilgang til natur og varierte tilbud og møteplasser er viktig for identitet, folkehelse og miljø.

Velferd og bærekraftig verdiskaping (mål 2, 3, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13 og 14)

Regional og kommunal planlegging er viktige verktøy for å legge til rette for grønne næringer og overgangen til en mer sirkulær økonomi, sikre god infrastruktur og bidra til omstilling i offentlig sektor. Helhetlig planlegging er nødvendig for å sikre ressursgrunnlaget for utvikling av natur og kulturbaserte næringer som landbruk, reindrift, fiskeri og reiseliv. Planlegging og kunnskap om regionale og lokale forutsetninger kan gi et betydningsfullt bidrag til å stimulere bærekraftig næringsutvikling i hele bredden av næringslivet og bidra til vekstrkraftige regioner og lokalsamfunn.

Klima, natur og miljø for fremtiden (mål 3, 6, 7, 11, 13, 14 og 15)

Langsiktig velferd, verdiskaping og livskvalitet i tråd med bærekraftsmålene er avhengig av at mange hensyn ivaretas samtidig. Helhetlig samfunns- og arealplanlegging må bidra til at innsatsen for klima og miljø ses i sammenheng og på tvers av sektorene. Viktige tema i regionale og kommunale planer framover vil være hensyn til naturmangfold, omstilling til et klimarobust lavutslippssamfunn, langsiktige arealvurderinger for å minimere arealtapet av natur og helhetlig forvaltning av vannressursene.

Samfunnssikkerhet og beredskap (mål 2, 3, 6, 11, 13 og 16)

Sikre og oversiktlige lokalsamfunn er den viktigste rammen for at vi alle skal ha en trygg hverdag. Fylkeskommunene og kommunene kan som planmyndigheter bidra til dette ved å legge til rette for at ny utbygging er trygg mot naturfarer nå og i framtidens klima, og mot ulykker og annen samfunnsrisiko. Dette sikres best gjennom tverrfaglig og helhetlig arbeid med samfunns- og arealplaner, risiko- og sårbarhetsanalyser og beredskapsplaner. Samfunnet er avhengig av at planleggingen sikrer arealer for matproduksjon og bidrar til tilgang til rent og tilstrekkelig drikkevann, kraftforsyning og kommunikasjon. God beredskap er også avhengig av at Forsvarets arealbehov ivaretas.

Regjeringen forventer at fylkeskommunene og kommunene legger bærekraftsmålene, de nasjonale klima- og miljømålene og lokalt folkestyre til grunn for samfunns- og arealplanleggingen, og legger til rette for trygge, bærekraftige og levende lokalsamfunn i hele landet.

Oversikt over regionale planer og strategier

Regional planlegging skal etter plan- og bygningsloven stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i regionen.

Planer og strategier er stadig i utvikling, og alle oppdaterte planer finnes på [Trøndelag fylkeskommunes hjemmeside for regional planlegging](#).

[Trøndelagsplanen 2019-2030](#) skal vise i hvilken retning vi vil at Trøndelag skal utvikle seg – hvor Trøndelag skal være i 2030. Planen skal mobilisere til samarbeid og felles satsing for å få den utviklinga vi ønsker i regionen.

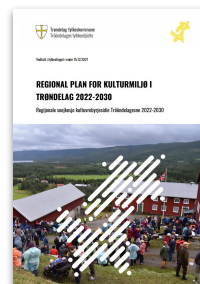
[Trøndelagsplanen](#), regional planstrategi i fylkestingsperioden 2020–2023 angir hvilke prioriterte satsingsområder det skal arbeides med i kommende fylkestingsperiode. Det betyr at de vedtatte satsingsområdene skal videreføres inn i Utfordringsdokumentet til Økonomiplanen.

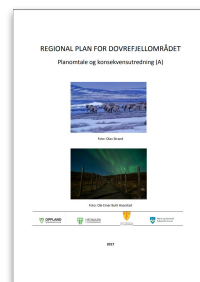
[Utfordringsdokumentet 2024-2027](#) skal gi innsikt i fylkeskommunens utfordringer, muligheter og utvikling. Dokumentet skal gi politikerne et kunnskapsgrunnlag for å kunne gjøre politiske prioriteringer, der de gir tydelige styringssignaler til fylkeskommunens arbeid. Videre viser [Økonomiplan 2023-2026](#) hvilke satsinger fylkestinget har vedtatt og prioritert.

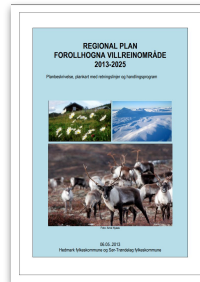
[Regional plan for arealbruk](#) (RPA) skal være et dokument som kommunene bruker som støtte i deres planarbeid. Planen skal være et redskap for god samfunnsutvikling på tvers av kommunegrenser og peke på en retning for utviklingen av Trøndelag mot 2030.

[Regional plan for kulturmiljø](#) skal gi føringer for en regional kulturmiljøpolitikk for Trøndelag. Planen er avgrenset til faste kulturminner, kulturmiljø, kulturlandskap og fartøy, uavhengig av om de har formelt vern eller ikke. Planen gjelder i perioden 2022–2030.

[Regional plan for Dovrefjellområdet](#) skal fastlegge en langsiktig og helhetlig strategi for arealforvaltningen i planområdet. Planen skal forene målene om lokal omstilling og utvikling med nasjonale mål om en helhetlig forvaltning av fjellområdene og sikring av villreinens leveområder.

[Regional plan for Forollhogna villreinområde](#) er en langsiktig og helhetlig strategi for forvaltningen av et prioritert fjellområde som er spesielt viktig for villreinens framtid i Norge. Planen skal i tillegg til å ivareta villreinens leveområde også avklare rammer og muligheter for bærekraftig verdiskaping og næringsutvikling i området og samordne hensynet til forsvarlig villreinforvaltning og lokalsamfunnenes behov for utvikling.

Oversikt over regionale planer og strategier

Regional plan for vannforvaltning for Trøndelag vannregion beskriver hvordan vi ønsker å forvalte vannmiljøet og vannressursene i vannregionen i et langsiktig perspektiv.

Balansekunst - kulturstrategi for Trøndelag har som ambisjon å gi innhold til og retning for samfunnsutvikling i Trøndelag. Her er kultur i bred forstand en sentral faktor.

Delstrategi trafikkssikkerhet skal bidra til å operasjonalisere og konkretisere de føringer som er lagt i Trøndelagsplanen og samferdselsstrategien innenfor området trafikkssikkerhet.

Sånn gjør vi det - Trøndelags strategi for klimaomstilling skal gi inspirasjon og være en ledesnor for hvordan klimaarbeid skal gjøres i Trøndelag. Trøndelags strategi for klimaomstilling skal være et nyttig verktøy for fylkeskommunen og kommunene.

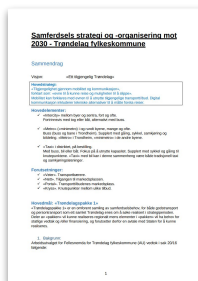
Strategi for ladeinfrastruktur i Trøndelag ble etablert for å bidra til å utvikle og opprettholde et godt nettverk for hurtigladere i fylket.

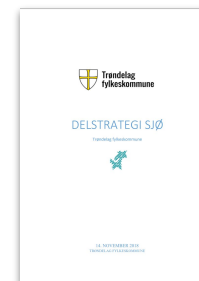
Delstrategi Gods har som mål Trøndelag skal ha et vegnett og en jernbane og havnestruktur som legger til rette for konkurransekraftig næringsliv nært råstoffene, og at fylkeskommunen skal bidra til at godstransport på sjø og bane blir gode og reelle alternativer til veg.

Kompetansestrategi for Trøndelag har som mål at enkeltmennesker og virksomheter har en kompetanse som gir Trøndelag et konkurransedyktig næringsliv, en effektiv og god offentlig sektor og at færrest mulig står utenfor arbeidslivet.

Samferdselsstrategien i Trøndelag har en visjon om "Ett tilgjengelig Trøndelag" for å samle Trøndelag til en region og da må ha et felles samferdselstilbud.

Delstrategi Sjø har som formål å operasjonalisere og utdype linjene som ble vedtatt i samferdselsstrategien.

Et verdiskapende Trøndelag - Strategi for innovasjon og verdiskaping har som mål at trøndersk næringsliv skal være konkurransedyktig både nasjonalt og internasjonalt. Det er et mål at verdiskaping og vekst skal skje i hele Trøndelag.

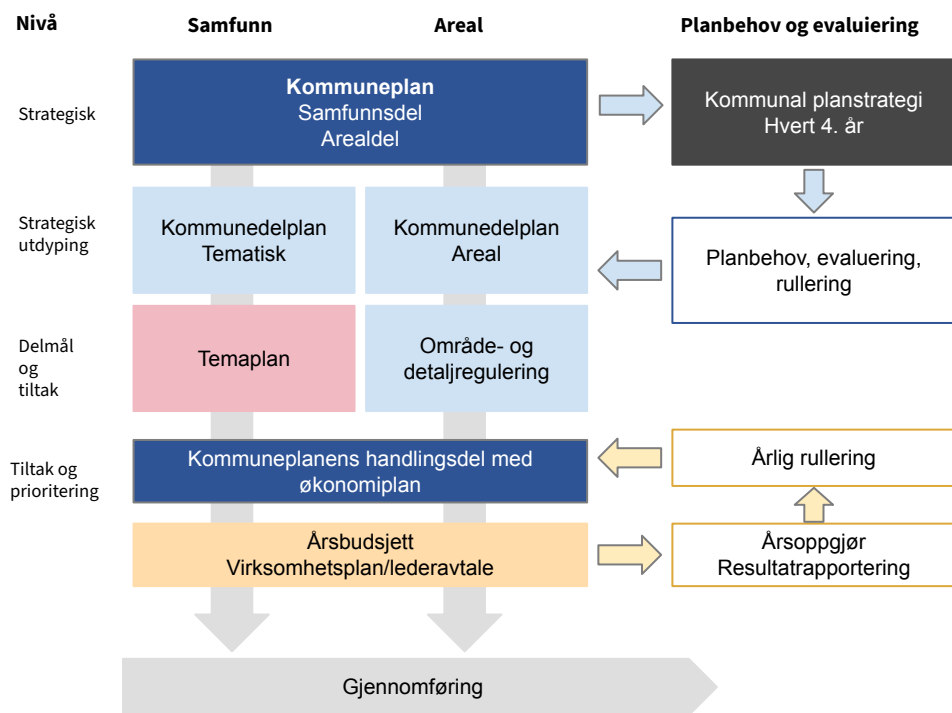

Vegstrategien skal kommunisere til samarbeidspartnere om hvilke overordnede mål og strategier fylkeskommunen har for å løse utfordringer og behov innenfor vegområdet. Det er gitt mål innenfor temaene trafikkssikkerhet, fremkommelighet, klima og miljø og vegeierrollen.

Delstrategi Mobilitet operasjonaliserer og konkretiserer føringer og forventninger innenfor mobilitetsområdet som ligger i Trøndelagsplanen og samferdselsstrategien.

Rød tråd i plan og styringssystem

Figuren viser hvilke planer en kommune er forutsatt å skulle lage og hvordan de forholder seg til hverandre. Alle planer vedtas politisk med unntak av virksomhetsplaner.

Planstrategi: Planstrategi er første ledd i kommunens plansystem og langsiktig samfunnsplanlegging. Kommunestyret skal minst en gang i hver valgperiode (fireårsperiode), og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Hensikten med planstrategien er å vurdere hvilke planer som skal utarbeides og revideres i valgperioden. Det skal i tillegg vurderes om det er behov for å revidere hele eller deler av kommuneplanen.

Kommuneplan: Kommuneplanen er kommunens overordnede strategiske styringsdokument og inneholder mål og retningsvalg for kommunens utvikling. Kommuneplanen består av en samfunnsdel og en arealdel. Samfunnsdelen beskriver langsiktige utfordringer, mål og strategier for lokalsamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Samfunnsdelen bør også inneholde en langsiktig arealstrategi som kan legge føringer for arealdelen. Arealdelen beskriver hovedtrekkene i arealdisponeringen, og angir rammer og betingelser for hvilke nye tiltak og ny arealbruk som kan iverksettes. Kommuneplanen har en handlingsdel som angir hvordan planen skal følges opp i fireårsperioden, og denne revideres årlig.

Virksomhetsplaner: Alle virksomheter skal hvert år utarbeide en virksomhetsplan for sin virksomhet, og denne skal oppdateres løpende. Virksomhetsplanen er et administrativt verktøy som skal sikre sammenheng mellom organisasjonens mål, tiltak og resultater, samt oppfølging av politiske vedtak, lover og forskrifter. Mål, strategier og oppdrag fra kommuneplanen, temaplaner og handlings-programmet følges opp og implementeres i virksomhetene gjennom virksomhetsplanene.

Plan- og bygningslovens §3.1 slår fast at planleggingen skal bygge på økonomiske og andre ressursmessige forutsetninger for gjennomføring. Det er viktig at det er en god sammenheng mellom de politisk vedtatte kommunale planene og den samlede virksomhetsstyringen i kommunen, men også mellom planene og de ulike tjenesteområdene. Konkrete og etterprøvbare målsettinger og tiltak vil gjøre det lettere å få til denne sammenhengen og kunne sikre en bedre oppfølging av planene. Samfunnsdelen bør være et reelt styringsverktøy som blir konkretisert gjennom en handlingsplan, og tjenesteområdene i kommunen bør ha et selvstendig ansvar for å følge opp samfunnsdelen og tilhørende handlingsplan. Jevnlige rapporteringer og evalueringer er viktig for at politikere og administrasjon skal kunne få et godt kunnskapsgrunnlag for videre arbeid. En langsiktig arealstrategi, utarbeidet som del av kommuneplanens samfunnsdel (evt. som en del av planstrategien), er viktig for å få til en god kobling mellom samfunnsdel og arealdel.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Kommuner oppgir at det er få dedikerte ressurspersoner i kommunene som jobber med søknadsskriving og rapportering. I tillegg er rapporteringen på bruk av midler omfattende og ressurskrevende. En [nasjonal kartlegging](#) viser også at få kommuner er gode på å søke tilskudd.

I dag finnes det ikke en lett tilgjengelig og oppdatert helhetlig oversikt over øremerkede tilskudd til kommunesektoren. Frem til en slik ordning er på plass har man valgt å lage en oversikt over tilskuddsordninger for Trønderske kommuner. Oversikten er ikke uttømmende (status per 01.11.2023).

Barne- og familiedepartementet

- [Tilskudd til foreldrestøttende tiltak](#): Tilskuddsmidlene tildeles som stimuleringsmidler for å styrke kommunenes foreldrestøttende arbeid, og for å stimulere til økt samarbeid med frivillig sektor i det foreldrestøttende arbeidet.
- [Tilskudd til fritidskasser i kommunene](#): Kommuner kan søke tilskudd til å dekke kostnader til utstyr, reise, cup, leir og/eller deltakeravgifter i faste, organiserte aktiviteter for målgruppen. Deltakeravgifter omfatter både kontingent og treningsavgift.
- [Tilskudd til inkludering av barn og unge](#): Nasjonal tilskuddsordning for inkludering av barn og unge, Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn og Støtte til oppfølgings- og losfunksjoner for ungdom.
- [Erasmus pluss ungdom](#): Støtteordninger til prosjekter for personer mellom 13 og 30 år eller som jobber med ungdom.

Digitaliseringsdirektoratet

- [Dette er Stimulab | Digdir](#): Stimulab er stimuleringsordningen for innovasjon og tjenestedesign, og skal støtte og stimulere til brukerorientert eksperimentering og nyskaping i forvaltningen.

Distriktssenteret - Kompetansesenter for Distriktsutvikling

- [Merkur-programmet](#): Merkur-programmet sikrer distrikta tilgang til nærbutikk og bokhandel av god kvalitet.

ENOVA

- [Støtte til energitiltak i kommunale boliger](#): Regjeringen har gitt Enova et særlig oppdrag om å iverksette en ordning for energitiltak i kommunale boliger i 2022. Formålet er å motivere kommunene til å fremskynde investeringer i tiltak som medfører varige reduserte energikostnader hos leietakerne.

Helsedirektoratet

- [Helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver](#): Hensikten med tilskuddsordningen er å bidra til å bedre pårørendes situasjon gjennom å styrke pårørendearbeid på individ-, - tjeneste- og systemnivå.
- [Rådgivnings-, støtte- og veiledningstjenester innen psykisk helse, rus og vold](#): Formålet med tilskuddet er å lette livssituasjonen, eller styrke evnen til å håndtere den, for mennesker som opplever vansker knyttet til psykisk helse, rus og vold.
- [Kommunalt rusarbeid](#): Tilskuddsordningen skal bidra til forbedret livskvalitet, mestring og mulighet for en aktiv og meningsfull tilværelse for personer med rusmiddelrelaterte problemer og deres pårørende.
- [Tilbud til barn og unge med psykiske plager og problematisk rusmiddelbruk og behov for sammensatte tjenester](#): Målet for ordningen er å styrke tilbudet til barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging.
- [Vertskommunene](#): Tilskuddsordningen skal kompensere vertskommunene for de beboerne som valgte å bli boende i institusjonskommunen.
- [Tiltak for å øke kompetansen i helse- og omsorgstjenestene til personer med utviklingshemming](#): Målet er å styrke fag- og tjenesteutvikling og kompetanseheving hos personell som yter tjenester til personer med utviklingshemming.
- [Etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud - Helsedirektoratet](#): Tilskuddsordningen skal stimulere kommunene til etablering og videre utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud som bidrar til å fremme helse og livskvalitet, forebygge sykdom, tidlig intervensjon, og til at brukerne lærer å mestre livet med sykdom

Oversikt tilskudd og virkemidler

Helsedirektoratet (forts.)

- [Særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester](#): Alle kommuner som yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere kan søke om delvis refusjon av direkte lønnsutgifter knyttet til disse tjenestene.
- [Aktivitetstiltak for å motvirke ensomhet og passivitet](#): Formålet med tilskuddsordningen er å motvirke ensomhet og passivitet og å skape aktivitet, deltakelse, sosialt fellesskap og møteplasser.
- [Psykisk helse i skolen](#): Formålet med ordningen er å styrke området psykisk helse i skolen med fokus på bedre læringsmiljø, økt kompetanse, trivsel og samarbeid mellom instanser og tjenester for barn og unge.
- [Styrking av legevaktstjenesten i distriktskommuner](#): Målet med tilskuddsordningen er å bidra til bedre rekruttering og redusert vaktbelastning i kommunens legevaktordning, i kommuner med særlige rekrutteringsutfordringer. Alle kommuner i sentralitetsklasse 5 og 6 (SSB) med befolkningstall < 5000 kan søke tilskuddet.
- [Styrking og utvikling av helsestasjons- og skolehelsetenesta](#): Tilskuddet går til å styrke kapasitet og videreutvikle tilbudet i helsestasjons- og skolehelsetjenesten. Tilskuddet skal, jf. regelverket, ikke kompensere for eventuelle kutt i stillinger kommunen finansierer over kommuneramma.

Husbanken

- [Boligpolitiske virkemidler](#): Bostøtte, startlån, lån til: boligkvalitet, barnehager, studentboliger og utleieboliger. Investeringsstilskudd, tilskudd utleieboliger, tilstandsvurdering og boligsosiale tiltak.

Justis- og beredskapsdepartement

- [Tilskuddsordning for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme i kommunene](#): Tilskuddet skal gå til konkrete kommunale prosjekter innen forebygging eller bekjempelse av radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

- [Integreringstilskot](#): Formålet med tilskuddet er at kommunene skal gjennomføre et planmessig og aktivt busettings- og integreringsarbeid, slik at flyktningene kan forsørge seg selv og ta del i samfunnet.
- [Tilskot for einslege mindreårige flyktningar med fleire](#): Tilskuddet skal dekke aktiviteter og tiltak som bidrar til at enslige mindreårige flyktninger blir busette så raskt som mulig og får et godt bo- og omsorgstilbud.
- [Tilskudd for bosetting av personer med nedsatt funksjonsevne eller atferdsvansker](#): Kommunene kan søke tilskudd ved bosetting av personer med alvorlig funksjonsnedsettelse, alvorlige rus- eller adferdsproblemer.

Kommunal og distriktdepartement

- [Tilskudd til politiske partier](#): Statlig partistøtte gis til registrerte politiske partier på nasjonalt, regionalt og kommunalt nivå. Utbetaling av tilskudd forutsetter at partiledet har oppnådd stemmer ved sist foregående valg.
- [Tilskudd til økt digital deltakelse og kompetanse i 2023](#): Formålet med tilskuddet er å legge til rette for etablering av et lavterskel veiledningstilbud for personer med liten eller ingen digital kompetanse.
- [Tilskuddsordning for utprøving av bygdeveksttaler](#): Bygdeveksttaler er eit nytt distriktspolitisk verkemiddel som skal bidra til busetjing, tilgang på arbeidskraft og framtidsetta næringsutvikling i nokre av dei mest spreiddbygde områda av Noreg.

Klima- og miljødepartement

- [Tilskudd for å ivareta naturmangfold i kommuneplanleggingen](#): Kommuner kan søke om midler til tiltak som bidrar til å styrke arbeidet med naturmangfold. I Stortingsmeldingen Natur for Livet (Meld. St. 14 (2015 - 2016)) er utarbeiding av en kommunedelplan for naturmangfold pekt på som et viktig virkemiddel for å synliggjøre naturmangfoldverdiene i kommunenes eget planarbeid.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Klima- og miljødepartement (forts.)

- [Tilskudd til vassmiljøtiltak – generell vassforvaltning](#): Tilskuddsordninga skal bidra til å nå miljømåla i vassforskrifta. Overflatevann skal beskyttes mot forringing, forbedres og gjenopprettes med sikte på at vassforekomsten skal minst ha god økologisk og god kjemisk tilstand.
- [Tilskudd til trua arter](#): Tilskuddsordningen omfatter blant annet tiltak som bidrar til å ta vare på økologiske funksjonsområder for prioriterte arter.

Miljødirektoratet

- [Klimasats – støtte til klimatiltak](#): Klimasats er en støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som vil kutte utslipp av klimagasser og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet.
- [Statlig sikring av friluftslivsområder](#): Kommuner og interkommunale friluftsråd kan søke Miljødirektoratet om økonomisk støtte til å sikre seg råderett over friluftslivsområder eller ferdselsårer gjennom kjøp eller bruksavtale.
- [Tilskudd til nasjonale turiststier](#): Tilskuddsordningen skal bidra til å ta vare på opplevelses- og naturverdiene, bidra til godt og forebyggende beredskapsarbeid og bred lokal verdiskaping, samt god håndtering av store mengder besøkende gjennom en helhetlig og god besøksforvaltning.
- [Tilskudd til klimatilpasning](#): Kommuner og fylkeskommuner kan søke om midler til kunnskapsoppbygging og utredninger om konkrete klimatilpasningstiltak.

Kultur- og likestillingsdepartementet

- [Tilskudd til arrangementer for idrett og fysisk aktivitet for personer med funksjonsnedsettelser](#): Tilskuddsordningen gjelder tilskudd til arrangementer for idrett og fysisk aktivitet som enten tilrettelegger for eller er forbeholdt personer med funksjonsnedsettelser.
- [Aktiv formidling i bibliotekene](#): Folkebibliotek og fylkesbibliotek kan søke om tilskudd for å drive aktiv formidling i 2023.

- [Tilskudd til idrettsanlegg, kulturbygg og friluftslivsbygg](#).
- [Arkivutviklingsmidler](#): Arkivverket har siden 2015 disponert prosjekt- og utviklingsmidler for tiltak som styrker sikring og tilgjengeliggjøring av samfunnets arkiver
- [Tilskudd til flom- og skredforebygging og miljøtiltak i vassdrag](#): Tilskuddsordning for kartlegging av fare for flom og skred, sikrings- og miljøtiltak, og for kartlegging av kritiske punkt i bekker og bratte vassdrag.
- [Økonomiske støtteordninger til miljøtiltak, kartlegging og sikring mot naturfare](#): Økonomisk støtte til utredning av flom- og skredfare.

Kunnskapsdepartement

- [Tilskudd til studentboliger for 2023](#): Ordningen skal sikre etablering av boliger for studenter ved høyere utdanningsinstitusjoner i Norge. Dette skal bidra til en mer forutsigbar og rimelig bosituasjon for studenter, og være et supplement til det private boligmarkedet.
- [Tilskott til kompetanseutvikling i olje-, gass- og leverandørindustrien](#): Målet for tilskottsordninga er økt deltaking i kompetanseutvikling i de bransjene som inngår i bransjeprogramma. Tilskottsordninga skal føre til at bransjene får tilgang til relevant kompetanseutvikling.
- [Tilskudd til videreutdanning for lærere 2024 – norsk som andrespråk](#): Utlysningen gjelder tilskudd til gjennomføring av videreutdanningstilbud i norsk som andrespråk, rettet mot lærere som underviser voksne innvandrere i norsk etter læreplan i norsk for voksne innvandrere, jf. forskrift til integreringsloven.
- [Akkreditering for mobilitet](#): Ordningen retter seg mot aktører som regelmessig ønsker å sende elever, lærlinger, deltakere i voksne sin læring, fagskolestudenter eller ansette på et læringsopphold i utlandet. Ordningen gir tilgang til finansiering av mobilitetsaktiviteter over lengre tid.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Kunnskapsdepartement (forts.)

- [Prosjektetableringsstøtte](#): Alle norske institusjoner, organisasjoner og bedrifter som planlegger å etablere et prosjekt under Erasmus+ sentraliserte tiltak, kan søke om prosjektetableringsstøtte. Støtten skal bidra til at søkerne når opp i europeiske konkurranser om prosjektmidler fra Erasmus+.
- [Språkassistenter](#): En språkassistent fra Frankrike, Spania eller Tyskland kan være til stor hjelp og inspirasjon i klasserommet og gjøre det enklere å gjennomføre tilpasset og variert opplæring.
- [Trollstipend](#): Gjennom Troll-avtalen kan fransklærere i ungdomsskole eller videregående skole få individuell støtte til studieopphold i Frankrike. I tillegg kan elevgrupper få stipend til opphold i Frankrike for å få bedre kunnskap om fransk språk og kultur.
- [Virtuell utveksling for høyere utdanning og ungdom](#): Gjennom virtuell utveksling for høyere utdanning og ungdom kan høyere utdanningsinstitusjoner eller ungdomsorganisasjoner utvikle og gjennomføre digitale studieopplegg og gruppediskusjoner for ungdom og unge voksne.
- [Innovasjonsallianser](#): Innovasjonsallianser er større europeiske samarbeidsprosjekter innen høyere utdanning og fag- og yrkesopplæring. Målet med innovasjonsallianser er å utvikle nyskapende utdanningstilbud som fremmer innovasjon og entreprenørskap innen utdanning og arbeidsliv. Utvikling av ferdigheter og kompetanse står i fokus i 2023.
- [Tilskudd til tillitsreformen i barnehage og skole](#): Tilskuddet skal stimulere kommunene til å prøve ut mer tillitsbaserte arbeidsformer i barnehager og skoler. Målet er at de ansatte kan utnytte sin kompetanse bedre gjennom mer faglig frihet og mer tid til barna og elevene.
- [Tilskudd til svømmeopplæring i barnehager](#): Kommuner, frivillige organisasjoner og barnehager kan søke om tilskudd for at barnehagebarn blir trygge i vann og får bedre svømmeferdigheter.
- [Tiltak for å styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage](#): Tilskuddet skal bidra til at kommunene kan styrke språkutviklingen blant minoritetsspråklige barn i barnehage.
- [Tilskudd til skolebibliotek og lesestimulering 2023](#): Midlene skal styrke skolebibliotekenes arbeid med lesestimulering i grunnskolen og bidra til at skolebibliotek sprer leseglede, øker lærers kompetanse og er en inkluderende arena.
- [Tilskudd til gratis SFO for familier med lav inntekt](#): Tilskuddsordningen for kommuner om å tilby utvidet gratis SFO til elever fra familier med lav inntekt, blir avvirket fra høsten 2023. Det kommer ingen ny søknadsfrist.
- [Tilskudd til veiledning for nyutdannede lærere](#): Tilskuddet skal bidra til at nyutdannede lærere i grunnskolen får god veiledning og gjøre at overgangen fra utdanningen til læreyrket blir enklere. Målet er at nyutdannede lærere blir værende i skolen.
- [Tilskott til læremiddel og pedagogisk barnehagemateriell](#): Søk om tilskott til å utvikle læremiddel for skole og pedagogisk barnehagemateriell på område uten markedsgrunnlag.
- [Støtte til presse- og ytringsfrihet, bærekraftig utvikling, immateriell kulturarv, verdensarv, dokumentarv og demokratiutvikling](#): Tilskuddsordningen skal bidra til å styrke UNESCOs arbeid og ansvarsområder, gjøre UNESCO mer kjent i Norge, og gjennomføre UNESCO-kommisjonens vedtatte satsingsområder.

Landbruk- og matdepartement

- [Støtte til organisasjoner som arbeider innenfor Landbruks- og matdepartementets målområde](#): Formålet med tilskuddsordningen er å støtte organisasjoner på nasjonalt nivå som arbeider innenfor Landbruks- og matdepartementets målområder.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Nærings- og fiskeridepartement

- [Tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak](#): Tilskuddsordningen for fiskerihavneanlegg er et virkemiddel for å realisere fiskerihavnetiltak som kommunene vurderer som viktige.
- [Tilskudd til kommunale fiskerihavnetiltak](#): Norske kystkommuner kan søke Kystverket om tilskudd til fiskerihavneanlegg i henhold til retningslinjer gitt av Kystverket.
- [Tilskudd til kommunale ungdomsfiskeprosjekt](#): Formålet med ordningen er å gi støtte til konkrete kommunale tiltak som tilrettelegger for at ungdom kan skaffe seg erfaring i fiskeriyrket.

Riksantikvaren

- [Kulturminne i kommunen \(KIK\)](#): Målet med KIK-prosjektet er å styrke kompetansen om kulturmiljø i kommunane og få bedre oversikt over verneverdige kulturmiljø.

Samferdselsdepartement

- [Tilskuddsordningen til trafikk sikkerhetstiltak](#): Formålet med tilskuddet til trafikk sikkerhetstiltak er å bidra til å støtte initiativ og engasjement i arbeidet med økt trafikk sikkerhet, og i tråd med det overordnede målet om et transportsystem der ingen blir drept eller hardt skadd – nullvisjonen.
- [Tilskudd til tryggere skoleveier og nærmiljø](#): Alle kommuner kan søke om tilskudd til mer trafikk sikre skoleveier og nærmiljø, slik at flere barn og unge trygt kan sykle og gå til skolen.
- [Byvekstavtaler og belønningsavtaler](#): Byvekstavtaler og belønningsavtaler er ordninger som har nullvekst for persontransport med bil som overordnet mål.

Statsforvalter

- [Prosjektskjønn fornying og innovasjon 2024](#): Formålet med prosjektmidlene er å gi kommunene støtte til å prøve ut nye løsninger i sin virksomhet. Midlene skal stimulere kommunene til å kunne jobbe med fornying og innovasjon.
- [Rapportering av utgifter til ressurskrevende tjenester til brukere født i 1953 og 1954](#): Statsforvalteren i Trøndelag ber om særskilt rapportering av påløpte utgifter i 2022 til ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere født i 1953 eller 1954. Rapporteringen blir brukt som grunnlag for å tildele skjønnsmidler for 2024.
- [Tilskudd til svømmeopplæring i barnehager 2023](#): Kommuner, frivillige organisasjoner og barnehager som ønsker å drive svømmeopplæring i barnehagen.
- [Studiepermisjon for videreutdanning i samisk](#): Tilskudd til studiepermisjoner for videreutdanning i samisk gis for å styrke læreres kompetanse i samisk språk
- [Barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging](#): Målet for ordningen er å styrke tilbudet til barn og unge som har behov for langvarig, tilpasset og/eller sammensatt oppfølging, herunder FACT-ung team.
- [Voksne med behov for langvarig oppfølging og sammensatte tjenester](#): Målet med ordningen er å styrke tilbudet til personer med langvarige og sammensatte tjenestebehov gjennom å etablere helhetlige, samtidige og tverrfaglige tjenester fra ulike nivåer og sektorer.
- [Tilskudd til Kommunalt rusarbeid](#): Tilskuddsordningen skal bidra til bedret livskvalitet, mestring og mulighet for en aktiv og meningsfull tilværelse for personer med rusmiddelrelaterte problemer og deres pårørende gjennom å styrke tilbud innen forebygging, tidlig intervensjon, behandling og oppfølging

Oversikt tilskudd og virkemidler

Statsforvalter (forts.)

- [Tilskudd til kompetansehevede tiltak for lindrende behandling og omsorg ved livets slutt](#): Tilskuddsordningen er etablert for å styrke kvaliteten i tilbudet til personer med behov for lindrende behandling og omsorg og deres pårørende, og for å bidra til kompetanseoppbygging i kommunene.
- [Tilskudd til klimatiltak](#): Klimasats er en støtteordning for kommuner og fylkeskommuner som vil redusere utslipp av klimagasser og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet.
- [Kompetanse og Tjenesteutvikling innen helse og omsorg](#): Målet med denne tilskuddsordningen er å bidra til å redusere mangelen på personell med relevant fagutdanning i helse- og omsorgstjenesten, og legge til rette for en bærekraftig omsorgstjeneste.
- [Tilskudd til klimatilpasning](#): Kommuner og fylkeskommuner kan søke om midler til kunnskapsoppbygging og utredninger om konkrete klimatilpasningstiltak.
- [Kunngjøring av tilskudd til kommunalt rusarbeid](#): Overgangsordningen er laget for å sikre at kommuner som i 2021 mottok tilskudd etter tidligere regelverk, kan søke om videreføring av tilskudd til stillinger.
- [Tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV-kontoret](#): Arbeids- og velferdsdirektoratet har kunngjort tilskudd til utvikling av de sosiale tjenestene i NAV for 2023.
- [Tilskudd til svømmeopplæring for nyankomne minoritetsspråklige barn, unge og voksne, som omfattes av grunnskoleopplæring 2023](#): Tilskuddsordningen skal stimulere kommunene til å gjøre en ekstra innsats rettet mot nyankomne minoritetsspråklige elevers svømmeferdigheter.
- [Opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge](#): Tilskuddet skal bidra med finansiering og stimulere kommunene og fylkeskommunen til å gi grunnskole- og videregående opplæring til barn og unge som søker opphold i Norge.

- [Skjønnsmidler uforutsette og særskilte forhold](#): Statsforvalteren fordeler en del av skjønnsrammen til utgiftskrevende forhold av betydning som kommunene selv ikke kan påvirke, og som ikke er fanget opp i den faste delen av inntektssystemet.
- [Tilskudd til fjellandbruket i Trøndelag 2023](#): Tilskudd skal gis til utviklingsrettede fellestiltak som styrker bærekraftig verdiskaping i fjellområdene innenfor tradisjonelt landbruk og tilleggsnæringer. Det skal legges vekt på synergi med andre tilskuddsordninger og god forankring i landbruksnæringa.

Trøndelag fylkeskommune

- [Tilskudd til folkehelsearbeid i Trøndelag](#): Tilskuddsordningen skal støtte tiltak som fremmer deltakelse i nærmiljøet, trivsel og livskvalitet samt er med og utjevner sosiale ulikheter.
- [Tilskudd til idrett og idrettsrelaterte prosjekter](#): Mulighet til å søke om tilskudd til idrettskretsen, tilskudd til idrettsarrangement på internasjonalt og nasjonalt nivå, og arrangement rettet mot mennesker med nedsatt funksjonsevne og arrangement rettet mot inkludering på regionalt nivå. I tillegg til utviklingstilskudd til idretts- og friluftslivsprosjekter av regional betydning.
- [Spillemidler til anlegg for idrett og fysisk aktivitet](#): Mulighet til å søke om spillemidler til idrettsanlegg, friluftslivsanlegg og nærmiljøanlegg.
- [Spillemidler til friluftslivsanlegg](#): Nå kan man få finansiert flere anleggstyper til friluftsliv med spillemidler.
- [Statlige midler til friluftsliv](#): Frivillige lag og organisasjoner kan søke om støtte til friluftslivsaktiviteter. Målgruppen er barn og unge, samt de lite aktive.
- [Støtte til mindre tilretteleggingstiltak i friluftsliv](#): Gjennom god tilrettelegging skal friluftslivsområdene gjøres lett tilgjengelige og attraktive for allmenhetens friluftsliv.

Oversikt tilskudd og virkemidler

Trøndelag fylkeskommune (forts.)

- [Utviklingstilskudd innenfor idrett og friluftsliv](#): Tilskudd til etablering av nye friluftsråd og andre større friluftslivsprosjekter.
- [Prosjekt for friluftslivets ferdselsårer](#): Miljødirektoratet vil stimulere til at kommunene skaffer seg kunnskap om ferdselsårene som finnes i kommunen, hvilke behov de dekker og hvordan de kan utvikles til å skape mer aktivitet.
- [Idrettsstipend for ungdom](#): Fylkeskommunen deler hvert år ut stipend til unge idrettsutøvere, trenere og tillitsvalgte i alderen 16 - 23 år.
- [Tilskudd til regionale kultur- og frivillighetsorganisasjoner](#): Formålet med denne drifts- og aktivitetstilskuddsordningen er å stimulere til utvikling av regionale kultur og frivillighetsorganisasjoner i tråd med Trøndelagsplanen og Kulturstrategien «Balansekunst».
- [Støtte til utstyrssentraler 2023 - 2025](#): Bidra og motivere til at det etableres og oppgraderes flere utstyrssentraler rundt i Trøndelag slik at sports-, friluftsliv-, musikk- og annet kunst- og kulturutstyr blir tilgjengelig i flere nærmiljø enn i dag.
- [Tilskudd til friskliv, læring og mestring](#): Kommuner kan søke statlig tilskudd til etablering og utvikling av kommunale frisklivs-, lærings- og mestringstilbud.
- [Regionale utviklingsmidler](#): Formålet med tilskuddsordningen er å støtte opp om prosjekter som bidrar til å realisere prioriterte mål og strategier i Verdiskapingsstrategien, regional strategi for verdiskaping i Trøndelag 2022-2025 – med tilhørende handlingsplan 2022-2023.
- [Regionale midler til rekruttering og kompetanse \(RK\) og Regionale tilretteleggingsmidler \(RT\)](#): Tilskuddsordningene skal legge til rette for regional næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving, med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket.
- [SkatteFUNN](#): Bedrifter som investerer i forsknings- og utviklingsaktivitet kan få inntil 20 prosent av prosjektkonstandene som skattefradrag på skatteoppgjøret.
- [Regionalt forskningsfond Trøndelag](#): Regionalt forskningsfond Trøndelag har som formål å styrke FoU-innsatsen hos bedrifter, kommuner og FoU-miljøene i regionen.
- [DistriktForsk](#): DistriktForsk er en egen mobiliseringsordning finansiert av Kunnskaps- og distriktsdepartementet (KDD), men som sees i sammenheng med arbeidet i Regionalt forskningsfond Trøndelag.
- [Ungdomsfondet Trønderkassa](#): Målet med ordningen er at ungdommer skal kunne realisere sine egne prosjektideer, og gjennom dette lære og trene på utvikling, planlegging, og gjennomføring og utvikle entreprenørielle ferdigheter.
- [BIO Trøndelag](#): Bedriftsintern opplæring (BIO) Trøndelag skal bidra til kompetansehevingstiltak i bedrifter.
- [Samarbeidsprosjekter mellom oppvekst-/utdanningssektor og arbeids-/næringsliv](#): Tilskudd til å gi barn og unge kunnskap om, identifikasjon med og stolthet over lokalt arbeids- og næringsliv.
- [Tilskudd til sommerjobb for ungdom](#): Trøndelag fylkeskommune fortsetter praksisen fra de siste tre årene og gir tilskudd til sommerjobb for ungdom også sommeren 2023.
- [Kystskogmidler](#): Fylkeskommunene skal i forvaltningen av ordningen legge vekt på å bygge videre på det arbeidet som er gjort i kystskogbruket.
- [Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner](#): Tilskudd til sikring, istandsetting, vedlikehold, tilstandsregistrering og annet for teknisk og industrielle kulturminner.
- [Tilskudd til verdensarv](#): Tilskudd til sikring, istandsetting, skjøtsel, overvåking og andre nødvendige tiltak for kulturminner, kulturmiljøer og landskap i verdensarvområdet.
- [Tilskudd til tilstandsanalyse av verneverdige bygninger og båter](#): Tilskudd til tilstandsvurdering av verneverdig bygning eller verneverdig båt.
- [Tilskudd til brannsikring av tette trehusområder](#): Tilskudd til brannsikring for tette trehusområder med kulturhistorisk verdi.

Oversikt kunnskapsgrunnlag

KOSTRA/SSB	ssb.no	HUNT	HUNT dashbord	Frivilligsentraler	Norges Frivilligsentraler
Elevundersøkelse	udir.no	Fiskeridir. – ygdrasil	Akvakultur	Kulturminnesøk	Hjem - Kulturminnesøk
Ungdataundersøkelse	Rapporter - Ungdata	KS status kommune	Status kommune 2023 - KS	Husbanken	husbanken.no
Folkehelseprofil	Oppvekstprofil for kommuner og bydeler - FHI	Kommunebilde Statsforvalteren	Kommunebilde	Fremtidsverktøy	Velkommen til fremtidsverktøyet Norge 2040 - KS
Oppvekstprofil	Oppvekstprofil for kommuner og bydeler - FHI	Kommuneareal	Arealbruk i kommunene	IMDi	Tall og statistikk over innvandring og integrering IMDi
Barnehageundersøkelse	udir.no	Arealprofil	Arealprofiler 2022	Effektivitetsanalyse	regjeringen.no
Klimagassutslipp	Miljødirektoratet	Naturkampen	sabima.no	Kulturindeks	Norsk kulturindeks
Trøndelag i tall	Trøndelag i tall	Faktaside - frivillighet	Frivillighet Norge	Idrettsindeks	Norsk idrettsindeks
NHO-norgesmesterskap	Kommune-NM	Frivillige organisasjoner	Frivillige organisasjoner Trøndelag i tall	Anleggsoversikt	Anleggsregisteret.no
Vann-nett	VannNett-Portal	Omdisponering dyrka og dyrkbar jord	Omdisponering Trøndelag i tall		

Denne rapporten er utarbeidet for Trøndelag fylkeskommune og Orkland kommune i samsvar med Kontrakt datert 16.08.2023. Våre vurderinger bygger på faktainformasjon som har fremkommet i intervjuer med kommunen og i dokumentasjon som Trøndelag fylkeskommune og Orkland kommune har gjort tilgjengelig for oss, samt offentlig tilgjengelige data. PricewaterhouseCoopers (PwC) har ikke foretatt noen selvstendig verifisering av informasjonen som har fremkommet, og vi inntar ikke ansvar for at den er fullstendig, korrekt og presis. PwC har ikke utført noen form for revisjon eller kontrollhandlinger av Trøndelag fylkeskommunes eller Orkland kommunes virksomhet. Trøndelag fylkeskommune og Orkland kommune har rett til å benytte informasjonen i denne rapporten i sin virksomhet, i samsvar med Kontrakten. Rapporten og/eller informasjon fra rapporten skal ikke benyttes for andre formål eller distribueres til andre uten skriftlig samtykke fra PwC. PwC påtar seg ikke noe ansvar for tap som er lidt av Trøndelag fylkeskommune, Orkland kommune eller andre som følge av at vår rapport eller utkast til rapport er distribuert, gjengitt eller på annen måte benyttet i strid med disse bestemmelsene eller Kontrakt.

PwC beholder opphavsrett og alle andre immaterielle rettigheter til rapporten samt ideer, konsepter, modeller, informasjon og know-how som er utviklet i forbindelse med vårt arbeid. Enhver handling som gjennomføres på bakgrunn av vår rapport foretas på eget ansvar.